

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendő, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Egyházkerületi papi értekezletünk.

(Folytatás és vége.)

Távol legyen tőlünk, hogy e szunyadást valakit vádolni akarnánk. Mindnyájan ismerjük a nehéz viszonyokat, a nagy átalakulásokat s tudjuk, hogy ezt az ügyet csak nagy, impozánsnak, egységesnek és egy értelemmel szolgáltnak szabad csak a világ elébe állítani. Ha talán ez okok valamelyikén mult a várt folytatás: akkor egyenesen hálásnak kell lennünk a vezetőség tapintata és belátása iránt.

Ám, a várakozás ideje nekünk igen hosszú. Tetszik s másként is azon a meggyőződésen vagyunk, hogy a kerületi papi értekezletnek nem az a hivatása, hogy elvonuljon az élettől s várja, hogy az nála nélkül hogyan alakul, hanem neki magának is ki kell venni részét az alakításból, a helyzet tisztázása, az eszmék érlelése, közvélemény alakítása s a köztudat nyilvánítása által.

A papi tudományok szellemi munkálkodás útján való terjesztése, a lelkipásztorkodás elméleti és gyakorlati fejlesztése, a hithűség és egyházhoz való ragaszkodás érzetének fokozása, a vallás-erkölcsi élet nehézségeinek közös erővel való ellensúlyozása, a gyakorlati és szellemi munkálkodás célirányos befolyásolása: az értekezletnek ez mind céljához és feladatahoz tartozik az alapszabályok 2. §-a szerint.

Ki fogná tagadni, hogy ezek között a feladatok között nem egy van olyan, a mely napjainkban éppen különös aktuális jelentőséggel bír?! Ezekben véleményt nyilvánítani, irányítani, közös vállvetett munkásságot kez-

deményezni minél szélesebb körben: az egyházkerületi értekezletnek immár elodázhatatlan kötelessége.

Értekezletünk közgyűlésünk annak idején megválasztotta a tisztviselő-kart. E tisztviselő karnak a mandátuma a 16. §. első bekezdésének a) pontja értelmében 3 évig tart s azt mondhatjuk — lejárt. E tisztviselő-karnak alkalmat kell adni arra, hogy az értekezlet újra szervezhesse magát. Ha az egylet feloszlásáért a felelősséget magára venni nem akarja, *az értekezletet minél sürgősebben össze kell hívnia.*

E tekintetben — tudomásom van róla — privatim úgy, mint hivatalosan többfelől érkezett felszólítás az elnökséghez. Az elnökség tegyen eleget e felszólításoknak, — kötelességének. Hozza nyilvánosságra, tájékoztassa az értekezlet tagjait, hogy ha közgyűlésünk nem is volt: mi történt a zajtalan munkálkodás, a szervezés és organizálás terén. Hivja össze az »Állandó Igazgató-választmányt«, hogy az alakítsa meg bizottságait s készítse elő a közgyűlés megtartását.

Értekezletünk közgyűlésünk megtartása idejéről két időszak kínálkozik: vagy a tavaszi, pünköst táján, vagy az őszi, a reformáció évfordulója ünnepe körül. Azt hisszük, mindkettőt megfogják előzni egyházkerületi közgyűlésünk ülései. A kellő adatok postai beszerzése után az Állandó igazgató-választmány ez alkalommal tarthatná üléseit, végezhetné az értekezlet közgyűlés előkészítésének munkáját, mivel tagjai (az egyházmegyei értekezletek elnökei s mindenik egyházmegyei értekezlet által e célra megválasztott két tag, 31. §.) legnagyobb részben bizonyára tagjai az egyház-

kerületi közgyűlésnek is. A mi pedig az irodalmi előkészítést illeti, e lapnak, mint a »Protestáns Közlöny« utódjának hasábjait a szerkesztő kétségkívül a legnagyobb készséggel fogja megnyitani e célra.

Meg vagyok győződve a felől is, hogy tekintélyes egyházmegyéink és területeik góczpontjain fekvő egyházközségeink, ismerve és méltányolva azt a nagy hatást, melyet egy ily tekintélyes gyűlésnek keblükben való megtartása az egyházi tudat ébresztésére, az egyházi élet felpezsdítésére és élénkítésére gyakorol, versenyezni fognak az Értekezleti közgyűlés meghívásáért. A háromszéki, deési, szilágy-szolnoki, udvarhelyi, vajdahunyadi, gyulafehérvári, nagyenyedi egyházmegyéknek derék papsága; góczpontjaiknak: Sepsi-Szentgyörgynek, Brassónak, Kézdivásárhelynek, Deésnek, Zilahnak, Udvarhelynek, Dévának vagy Szászvárosnak, Gyulafehérvárnak, Nagy-Enyednek buzgó, tevékeny, nagy társadalmi akciókra képes lelkészei és presbyteriumai s a legtöbb helyen derék kálvinista főgymnasiumaink buzgó tanárkara kezesei volnának a helyi rendezés sikerének. Annak pedig, hogy a közgyűlés népes, tekintélyes, impozáns lesz, annak kezesége nemcsak az Alapszabályok 7. §-a, hanem mindnyájunknak buzgósága s a közérdeklődés.

Rajta tehát, mozduljon meg minden hivatott tényező! Ennek az esztendőnek egyházkerületi papi értekezletünk közgyűlésének megtartása nélkül elmulni nem szabad!

Nagy Károly,
theol. tanár.

Megjegyzések a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvényjavaslatra.

(Vége.)

Igaz, hogy a törvényjavaslat ezen rendelkezése nemcsak a protestánsokra, — hanem a gör. keletiekre is kiterjed, a kik *nemzetiségi propagandáikat és izgatásaikat* éppen az által szokták a leghatalmasabban terjeszteni, hogy egyes vidékeken *új lelkészi állomások* szervezzenek a propaganda szolgálatának céljaira, — s annyiban a törvényjavaslat ezen része nagyon is indokolt a magyar állam szempontjából, — de vajjon, ki biztosíthatja *a magyar protestánsokat* arról, hogy velük szemben, sohasem fogja *egyik miniszter is alkalmazni*, új lelkészi állások szervezésénél azt a jogot, a mit neki Magyarország törvényhozása ebben a paragrafusban biztosít? Ki fog nekünk reformátusoknak, és éppen itt, Erdélyben, *garanciát* nyújtani arra nézve, hogyha majdan támadni fog megint

egy Szász Domokosunk, a ki a szétszórt csontokat összegyűjteni, a romban levő egyházközségeket új életre kelteni akarja: vajjon az ő törekvése találkozni fog-e *az akkori vallás- és közoktatásügyi miniszter jóakarataival*, s vajjon megnyeri-e *az engedélyt* arra, hogy a lelkészi fizetések kiegészítése reményében, lelkészi állásokat szervezzen a nemzetiségi vidékeken, és a még mindig veszélyeztetett pontokon?

Mert az igaz, hogy *Szász Domokos*, püspök, *emberfeletti erővel* igyekezett, a református egyház és a magyar nemzet magas rendű érdekeit, *új egyházközségek és új lelkészi állások teremtésével* szolgálni, de az is igaz, hogy — épen *az erők elégtelensége* miatt, legyőzhetlen akadályok is állták útját.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületnek, ma is, nem egy pontján, lelkészre, illetve *új lelkészi állásra* lenne szüksége, a Szász Domokos püspök által szervezett 36 körlelkészségen felül, de ki tudja, vajjon ez a szükség nem fog-e a jövőben, a magyarosodás előhaladásával és a népesedési arány kedvezőbbre való változásával, még nagyobbra emelkedni?

S akkor, ha az új lelkészi állások szervezése, illetőleg ezek jövedelmének 8 száz frtra való kiegészítése, a vallás és közoktatásügyi miniszter kezébe lesz letéve: kérdés, hogy *az új állások szerveztetni fognak-e*; annál is inkább, mert az idők változtával, oda változhatnak a *kormány-törekvések* is, hogy mindent, a mi *a magyar nemzeti jelleget és színezetet* magán hordja, még keletkezésének csirájában meg fognak semmisíteni?

Ne adja az Isten, hogy ez valaha hazánkban úgy legyen, de hát *efféle törekvésekre* mutat fel nekünk *elég példát a történelem*; a *történelem* pedig — mint a közmondás tartja — *az élet legnagyobb tanító mestere*. A mint a *Mátyás király erős nemzeti politikáját* egy *nemzetietlen* kor uralma váltotta fel, és aztán 3 száz évi szenvedés kellett ahhoz, hogy a magyar nemzet *tudatára ébredjen* magas rendű elhivatásának: nem támadhat-e jó Ferencz József király dicsőséges uralkodása után is egy olyan kor, mely a nemzetnek minden jogát és a jövőbe vetett minden reményét elkobozni szeretné?

Ha hát, így áll a dolog: nemcsak *egyházunk terjedésének*, hanem *a magyar nemzeti irány fejlődésének érdeke is azt kívánja*, hogy a törvényjavaslat ide vonatkozó pontja *már most akként módosíttassék*, hogy ilyen *eshetőségeknek* a református egyház, az új lelkészi állások szervezésére nézve, soha ki ne legyen téve.

A másik nagy veszedelem, mit a törvényjavaslat változatlan elfogadásával magunk fölé felidézünk, hogy *elkövetkezhetnek egyes egyházközségeinkre nézve azok az idők, mikor az azokban levő egyes lelkészi állások jövedelme, a mostani 8 száz frton alól fog szállani* s miután *az ilyen lelkészi állások lelkészi fizetésének 8 száz frtra való kiegészítéséről nincsen szó a törvényjavaslatban megtörténhetik* az is, hogy *az ilyen állások betöltetlenül maradnak*, vagy *a mi még rosszabb, az ilyen egyházközségek más egyházhoz csatoltatnak* (15. §.)

Hogy a *jövedelem-csökkenés* olyan lelkészi ál-

lásoknál is beállhat, a melyek *most 8 száz frton felül* javadalmazzák a papot: ez az *adott helyzet* és a mostani *egyházpolitikai törvények* mellett, könnyen kimutatható.

Egyházpolitikai törvényeink ugyanis megengedik a *felekezetenküliséget*, mely intézmény némely helyeken nagy kedveltségnek kezd örvendeni. Nem történhetik-e hát meg, hogy miután a régi *kepézési és egyházi adózási rendszer* megmarad és annak értéke 5 évi átlag szerint lesz a lelkészi díjlevélbe bevéve, — nem történhetik-e meg, hogy *a hiveknek az egyházból való tömeges kiválása után*, a különben tisztességes lelkészi állás annyit veszít jövedelméből, hogy a lelkész, ha továbbra is élni akar: *jövedelmének 8 száz frtra való kiegészítését kell hogy kérelmezze?* Igende, ebben az esetben, *hiába* kér, mert *az ilyen lelkészi állások jövedelmének 8 száz frtra való kiegészítéséről nincsen szó a törvényjavaslatban.*

Még könnyebben beállhat a 8 száz frton felüli jövedelemmel bíró lelkészi állásoknál *a fizetés-csökkenés* azért, mert a javaslat azt rendeli, hogy *a földbirtok jövedelme, a lelkészi fizetések megbecsülésénél, a haszonbéri szerződés szerint, vagy a vidéken szokásos haszonbérek 5 évi átlaga alapján*, vétessék tekintetbe (11. §. 1. p.)

Tudvalevő dolog, hogy minő *eshetőségeknek és hullámnázásoknak* van a földbirtok haszonbéri jövedelme kitéve s különösen a református papi földbirtok jövedelme, melynek sem *jó felszerelése, sem jó gazdája* nincsen. Ha már most akad, a többek között, egy olyan lelkész, a ki sem költséget nem sajnál, sem a munkával és a maggal nem fukarkodik: akkor az ilyen ember keze alatt, a földbirtok jövedelme, illetve haszonbére *emelkedni* fog: de ki biztosíthat arról, hogy *az a telemelkedett jövedelem meg is marad*, mikor nem minden papnak van *betektetni való tőkéje* és *gazdálkodásra való hajlandósága, vagy ideje?*

A ki gazdálkodással foglalkozott, tudja már, hogy a földbirtok, hacsak *2—3 évig nem kezelik jól*: mennyit *veszít értékéből* és jövedelmezőségéből, a honnan világos, hogy az olyan egyházközségekben, a hová *jó gazda pap* után egy *rossz gazda pap* kerül, vagy a hová egy *vagyonos lelkész* nyomába egy — többnyire *vagyontalan* — *ifju lelkész* lép a *papi földek jövedelme annyit fog értékéből vesztetni, hogy a különben 900—1000 frtos papi állás 6—7 száz frtos állomássá zsugorodik össze*, a mi már az *állami kiegészítést igényelhetné*, ha ugyan *az ilyen állások jövedelmének kiegészítéséről volna szó a törvényjavaslatban.*

De mert nincsen szó: vagy az következik be, hogy az ilyen állások *üresen maradnak*, vagy pedig az, hogy *az azokon levő lelkészek egész életükben nyomorognak* s kánonikájukon a tücsök és a bogarak legelnek.

Azt, hogy minden pap *jó gazda* is legyen egyáltalán nem lehet kívánni, mert a papnak *nem az a hivatása*. Hogy mindenkinek a befektetések eszközzésére *pénze* legyen azt egyáltalán nem lehet remélni, mert a papi pályára a világ *legszegényebb emberei*

szoktak menni, de ha jó gazda is, és vagyonos is a pap lehet-e *igazság szerint*, azt kívánni tőle, hogy *ő szorgalmának gyümölcsét, befektetett tőkéjének jövedelmét, fizetésének összegéhez, teljes mértékben*, az utolsó krajezárig, *hozzászámítsa*, mint a hogy a törvényjavaslat rendeli, mely *a földbirtok jövedelmét a haszonbéri szerződés alapján, vagy a vidéken szokásos haszonbérek 5 évi átlaga szerint* tudja be a lelkész fizetésébe?

Hol van itt a *szorgalom méltánylata, a befektetett és veszélyeztetett tőkének kamatja, a verejtékcseppeknek, a különböző károknak, biztosítási díjaknak és boszszankodásoknak számbavétele?*

Mert a dolog úgy áll, hogy a gazdálkodás az *elméletben* nagyon tetszetős és szép, de a *gyakorlatban* nagyon *fáradtságos és költséges*, sőt jövedelmezősége is *nagyon bizonytalan*. Sok meleget és hideget, sok esőt és sárt kell kiállani és végig taposni a gazdának. Ruházatra, kétannyra van szüksége, mint más ember fiának s mégis mindig kopott és piszkos, hacsak *darócz ruhát* nem veszen magára. Mégis *mindez nem számít*, hanem csak a *haszonbéri szerződés*, és a vidéken szokásos *haszonbérek 5 évi átlaga!*? Ugyan-ugyan, tisztelt *Nagyuraim*, ott fenn a miniszterium parkettirozott és fényesre csiszolt szobáiban gondolják meg, hogy a református papi földeket sohasem lehet a többi földekkel *egy kategória alá* helyezni, mert míg a többi földek *jó helyen és jó kézben* vannak ezeknek helye *a domboldal*, vagy *az ingovány*, gazdájuk pedig egy-egy az *élettel ismeretlen*, 16—18 éven át, *az iskolák padjain ülő szegény ember*, a kinek tán az a legnagyobb hibája, hogy *ideáljai* is vannak!

Miért tullicitálni még a *pénzügyi és a földmivelési miniszteren* is, a kik a földbirtok jövedelmét *mindig a kataszteri tiszta jövedelem alapján* becsülik meg; miért tullicitálni *összes pénzügyeinken* és eddig *meglevő törvényes jogainkon*, melyek szintén a *kataszteri tiszta jövedelem alapján értékelik a földbirtok hasznát?*

Hát én, álláspontom igazolására, *egy példát* fogok felhozni az én életemből.

1890 tavaszán fejeződött be a *rettegi* határ tagosítása s akkor kaptam én is, kezem alá, a 40 holdas rettegi ref. papi tagot, többnyire mind 4-ed, 5-öd és 6-od osztályu helyen, nagyon nehéz és roppant kötött agyagtalajon. Első gondolatom is az volt, hogy kiadom haszonbérbe, mert nem volt erőm, a mivel miveljem s mert az egész tag annyira tele volt *kökénnyel* és *vadrózsával*, hogy a hátam borzongott, mikor reá néztem. Ugyde a *40 hold földért* csak *120 frt évi haszonbért* ígértek, sőt még arra sem kötelezték magukat a haszonbérlok, hogy a tövis bokrokból, bár egyetlenegy is, kivágnak. Mit volt, mit tennem *kölcsönhöz* folyamodtam. Állítottam 2 ekét, 4—4 drb. marhával, (2 marha az agyagos, nehéz talajban nem lévén elégséges), 8 napszámot kitévő, kemény gyökérvágókkal és míg 20 napon át folytonosan irtattam a töviset: azalatt ekéim is jó nagyot haladtak a szántásban, de bár minden magot a legnagyobb gonddal és a maga idejében vettem el, *az első 2 esztendőben*, egyet-

len krajczár jövedelemem sem volt, úgyhogy még a kamatokat is új kölcsönből kellett hogy fedezzem. *Sóvány és kiélt volt a föld trágya* kellett hát neki. Neki fogtam hát, nagy erővel. a trágyagyűjtésnek és a trágyázásnak. De ez a dolog megint nem bolondság, mert *sok pénzbe* kerül, akár ha termeli, akár ha veszi a trágyát az ember. Ha termeli sok marha, sok cseléd és sok takarmány kell; ha pedig veszi: akkor 50—60 krba kerül egy szekér, s ezen az alapon 1 hold földnek a megrágyázása 40—50 frtba, vagyis 40 holdnak 1600—2000 frtba. Mindegy, azért én mégis csak trágyáztam, s *7 évi örökös nyughatatlanság, nélkülözés, vesződés és munka* után, oda vittem a tagot, hogy *most 450 frt. évi haszonbért* adnak érte.

Már most azt kérdem, hogy *igazságosan számithatja-e valaki*, azt a 450 frt évi földhaszonbért, *az én papi fizetésemhez?* Igazságosan-e? Hiszen én, a mellett, hogy 2—3 cselédnek adtam évenként kenyeret, 350—400 napszamos bérét fizettem ki tavasztól őszig, s ezáltal egy nagy szociális kötelességet teljesítettem: *egy csomó pénzt vettem kölcsön*, melynek kamatját és törlesztési hányadát kell hogy fizessem, ha azt akarom, hogy becsületes ember maradjak, és fizetésemet s gazdasági felszerelésemet le ne foglalják? Miből fizetem pedig én mindezeket, ha nem abból a *többlet haszonbérből*, a mit *saját* szorgalmam, törődésem és vállalkozásom után, 7 év alatt kikinlődtam, a mi ez esetben 330 frtot tesz ugyan ki, de tehetne ki kevesebbet is, ha valaki más ülne és más lenne az én helyemen?

Ilyen körülmények között, a *lelkészi fizetések felbecsülésénél*, a *haszonbéri szerződést*, vagy a *vidéken szokásos haszonbéri átlagot venni alapul: sem nem jogos, sem nem igazságos*, sőt *jogtalanságra* és *igazságtalanságra* vezető eljárás. Maradjunk meg csak a *kataszteri tisztajövedelem* mellett, a mi a jelen viszonyok között, *szokásos is, törvényes is*, és sem *jogtalanságra*, sem *igazságtalanságra* nem vezet a földbirtok jövedelmének megbecsülésénél.

A papi földek jövedelmének, a haszonbéri szerződés és a vidéki haszonbéri átlag alapján való felvétele, *még egyéb veszedelmet is rejt magában papságunkra és anyaszentegyházunkra* nézve.

Nevezetesen azt, hogy miután a *mi díjleveleinkbe*, a kanonika porció jövedelme a *kataszteri tiszta jövedelem alapján van bevéve*: ezzel a törvényjavaslatban tervezett eljárással, a papi fizetések értéke a legtöbb helyen *nagyot fog emelkedni*, s így a jövedelmi kiegészítés összege, a mi *kárunkra* és az állam *előnyére: nagyot fog csökkenni*, úgyhogy pl. a *baczai* papi állás, melynek a mi hivatalos becslésünk és eddigi díjleveleink alapján, a 600 frtra való kiegészítésnél, 168 frtot kellene kapnia: nem fog kapni egyetlen krajczárt sem, mert a papi kánonikáért most a papnak halála után, *ki minden vagyonát és jövedelmét annak jó karban való tartásába tekintette: annyi haszonbért* fognak adni, hogy a haszonbér összege a *kataszteri tiszta jövedelemen felül*, ezt a *hiánylatot* teljesen fedezni fogja. Hogy aztán

ez a haszonbéri összeg, *csak 3—4 évig lesz állandó*: ezzel az *állam nem törődik*, elég az hozzá, hogy a miniszter a bejelentett *jövedelem-csökkenés* következtében, ha *neki jól esik*, a felekezeti hatóságot és az illető hitközséget vádolhatja és a *fizetés kiegészítését megtagadhatja* (15. §.)

Akár így, akár úgy legyen is azonban a dolog, a *kiegészítésre szoruló egyházközségek papjai többé nem fogják a kánonikákat* sok áldozattal, *jó erőben tartani*, mert többé nem lehet az a *cél*, hogy a *kánonika jól jövedelmezzen*, és a *kiegészítés összege mentől kisebb legyen*, hanem igenis az, hogy *mentől kevesebbet* jövedelmezzen az amugy is *bizonytalan jövedelmű birtok*, s *mentől nagyobb legyen a készpénzben kikapandó kiegészítés biztos összege*.

Ez pedig *nagy kárára* lesz a mi *anyaszentegyházunk egyetemének*, mert a papi földek naponként veszíteni fognak értékükből, úgy, hogy néhány évtized múlva, csak parlagon fognak heverni és nem fognak érettök adni, ugyszólva, semmit.

Ilyen *hátrafelé menő lépést*, vajjon, kicsoda tehetne közülünk nyugodtan, a ki tudja, hogy a *magyar földnek és a földbirtoknak jövője* van, s a ki tudja, hogy *anyaszentegyházunknak a papi kánonikákban*, néhány *százezer frt vagyona* fekszik?

Hahát, nem akarjuk kitenni a magyar *református papi birtokot a teljes elértéktelenedésnek*: *akkor a törvényjavaslat 11-ik §-nak 1. pontját okvetlenül oda kell módosítatnunk*, hogy a földbirtok jövedelme a *kataszteri tiszta jövedelem alapján vétessék* számításba, a papi fizetések becslésénél.

Még lenne a törvényjavaslat egyes pontjaira, néhány, többé-kevésbé *lényeges* megjegyzésem. Most egyelőre azonban csak *azokra a veszedelmekre* akartam rámutatni, a melyek különösen a református egyházat és a mi papságunkat érdeklik, s a melyeknek elhárítása, *legelső sorban kötelességünk*.

Általában azonban, *nagy meglepéssel üdvözölöm az egész törvényjavaslatot*, a mely a református papság helyzetét *lényegesen* javítani fogja, különösen ha annak *nem betűjét*, hanem *szellemét* igyekeznek felfogni és megvalósítani az illetékes tényezők, a mely *semmi egyéb és semmi más* nem lehet, minthogy a *magyar hazához, a magyar nemzethez és a magyar nemzeti állam kiépítésének tervéhez mindig hű és szilárdan ragaszkodó protestáns papság lehetőleg megszabaduljon az anyagi gondoktól, és a nemzetiségek papjai, a kik eddig tőlünk nagyon is távol állottak, minél közelebb hozassanak a magyar államhoz s a lovasias és önteláldozó magyar nemzethez*, mely akkor is *áldólag* nyújtja karjait *ellenségei felé*, a mikor megérdemelnék azok, hogy a pokolnak mélységes fenekére lökessenek alá.

Wlassics, az ő halhatatlan érdemeinek koszorújához egy újabb babérlevelet szerzett, *Bánffy br.* meg, ez a kitünő és nagy államférfiu, megint megmutatta, hogy *»többet észszel, mint erővel«!*

Z. Kiss Sándor
rettegi ref. lelkész.

Igazgató-tanácsunk üléséből,

Kolozsvárt, 1898. febr. 10.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Jelen voltak: Simó Lajos, ehker. főgondnok, Szász Dénes, Becsek Lajos, Deési Gyula, Kenessey Béla, Herczeg Lajos, igazgató-tanácsosok, Parádi Kálmán, tanügyi előadó, Maksay János, számvevő, Deák József, pénztárnok, dr. Deák Albert, ügyvéd, Márkus János, titkár, úgy is mint jegyző.

Elnök aa. az ülést megnyitván, miután az időközben elnöki elintézt ügyek jegyzékére vonatkozólag észrevételt tenni senki sem kívánt, az abban ismertetett intézkedések megtétele jóváhagyó tudomásul vétetett.

Elnök aa. indítványára a papi fizetések rendezése tárgyában kelt törvényjavaslatnak elkészítése s a képviselőház elébe való terjesztéseért a kormányelnöknek s szakminiszternek köszönő irat fölterjesztése elhatároztatik.

Ezután Parádi Kálmán, tanügyi előadó aa. előadása folytán a marosvásárhelyi kollégium megvizsgálásáról szóló bizottsági jelentés tudomásul vétetett s a vizsgálat rendjén észlelt hiányok pótlása végett a kollegium előjáróságának megfelelő útasítás adatott. A bizottság tagjainak megbízatásuk eredményes teljesítéseért köszönet és elismerés szavaztatott.

Márkus János, titkár aa. előadása folytán alamori egyházközségünk papiházának 2041 frt 53 kr. költségösszegben való kiépítése engedélyeztetett s e célra az egyházközség központi kezelés alatt álló iskolaalapjából 1951 frt 53 kr. kiutaltatott.

A szász-dányáni templom építése körül elkövetett szabálytalan eljárás tárgyában kelt 5104—1897. számú rendreútasító leiratunkra küllői egyházmegyénk tanácsa által tett fölterjesztés tudomásul vehető nem volt.

Br. Huszár Margit részéről pénztárunkba letétbe helyezett s közigazgatási úton szent-margitai egyházunk részére megítelt 230 frt, érdekeit egyházunknak leendő kézbesítés végett a deési járás szolgabírójához utaltatott.

Jóváhagyatott kisleludai egyházközségünknek a papi kántori terménykepe megváltása iránti határozata s egyuttal engedély adatott arra, hogy 2000 frt kepeváltó tőkéjét kobíleg kezelhesse.

A Kolozsvárt létesítendő Központi Hitelszövetkezetbe egyházkerületünknek mint részvényesnek való belépése tárgyában előterjesztés tétele határoztatott el a főtiszt. egyházkerületi Közgyűléshez.

A jogügyi bizottság javaslata folytán a létesítendő »Erdélyi ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaság« bemutatott alapszabály-tervezetének többszörösítése s az egyházmegyékkel véleményezés végett való közlése, elhatároztatott.

Ezek után Maksay János, számvevő aa. előadása folytán a szeretetház sorsjáték húzási határidejének elhalasztására vonatkozó pénzügyminiszteri értesítés tudomásul vétetett s a további intézkedések megtételére a bizottság meghatalmaztatott.

A magyar jelzáloghitelbank által kibocsátott új részvényekre elővételi jogunk gyakorlása elhatároztatott; nem volt azonban elfogadható az Első magyar szállítási vállalatnak ujabban kibocsátott részvényei megvásárlására vonatkozó ajánlata.

Külmagyar-utca 7. számú bérházunk egyik utczafeleli emeleti lakrészének bérbeadásáról szóló szerződés jóváhagyatott.

A kővári telepen levő bérházunk bérletére vonatkozólag beadott ajánlatok közül az Ilyés József és neje által tett ajánlat fogadtatott el, minélfogva házgondnok aa. útasítatott, hogy megfelelő biztosíték bevétele mellett a szerződést nevezettel kösse is meg.

Ezután igazgató-tanácsunk közigazgatási bizottsággá alakulván, Dévai Antal, nagyajtai lakosnak Biró Ida s kiskoru társai nevében a középaijai ev. ref. egyházközség ellen, a néhai jogelődök Biró András, középaijai nyug. lelkész nyugdíjárándóságából visszatartott s őket megillető javadalom kiszolgáltatása iránti panaszos ügyökben a sepsi egyházmegyei közig. bíróság 2. sz. alatt hozott ítélete ellen beadott felelbeszésük folytán, az ítélet, nem felelbeszett részében érintetlenül hagyatott; elutasító részében pedig megváltoztatván, kötelezetett az egyházközség panaszos örökösöknek az 1896. évi 25 frt hátrálék házbérösszeget is ugyanazon idő és jogkövetkezmények terhe alatt megfizetni.

Az ítélet, egyéb elutasító részében s a perköltségek megszüntetése tekintetében, indokainál fogva helybenhagyatott.

Ezzel elnök az ülést bezárván, annak folytatására a következő napot tűzte ki.

r. s.

TÁRGZA.

Jeremiás próféta.*

»Ama napokban, midőn Jeruzsálem és az egész ország rommá változandó vala, kereste föl a fogoly prófétát Khanamél nevű rokona Anatótból, hogy egy mezőt — mint a kinek első sorban van jogosultsága erre — vásároljon meg tőle. És Jeremiás isten ujját látja ez ajánlatban. A mezőt tizenhét ezüst siklusért megveszi, rendületlen bizalmát vetve így a *jelen* sötétsége után a *jövő* napjának fölragyogásába, és lelki nyilvánulásban fogadva el Jáhve dicsőséges megerősítését a leendő üdv és boldogság felett. A messi távolból

* Jeremiás korának, életének és könyvének kritikai feldolgozásából van kiszakítva e részlet. A munka mintegy 35 ivre terjed s magában foglalja a maszóra-szöveg és Septuaginta után készült, egész végig kommentárral kísért teljes fordítást is.

jobb idők képe mosolyg e népre, hol házakat épít; mezőket szerez; hol az elhurcoltak Jáhve pajzsa alatt összegyűlnek ismét a hazának földén. *Más* nép kél a roncsból, mely egy szívvel, egy úton, egy *új örökkétartó szövetség* birtokában jár és attól el nem tér, mert Seregeknek Urát, ő erős istenét *kedélyvilágában* kívánja tisztelni. *Most* azonban, mert Jáhve prófétái szavára nem figyelt és kevély testvéreinek siralmas bukása meg nem remegtette, — *gyászos ítéletét el kell viselnie*, melyet *irott törvény* soha meg nem oldhat, midőn Jáhvenak tetsző néppé nem formálhatja, midőn *más* érzelmeket teremteni nem tud, sőt az ő időkől meggyökeresedett gonosztságot még szilajabbá tette, mert *betűi* által *külsőségeket* szült, nem mivel *rossz a törvény*, de a nép gyommal és dudvával benőtt szántóföld és így minden intés, figyelmeztetés, a legmagasabb törvény bevezetése is csupán a földműves kísérlete, ki műveletlen, tövises talajra szórja a jó ma-

got, holott először *mély* ugart kell vala vágnia; hogy fáradozása egészséges, bő termést teremjen. *Ezt* akarja Jáhve és tervétől el nem áll. Oly népet ohajt, melynek minden tagja kicsinytől nagyig *szíve* szentségében ismeri istenét és akkor kegyelmet nyer a sokszoros álnokság, a bűnök emléke is elenyész.

A próféta gondolata itt a századokkal fiatalabb evangélium most még beiratlan lapjaira csókolja testvéri csókját. És ily magasztos gondolatot akkor táplál, midőn élete veszélyben van, midőn Jeruzsálem a templommal együtt már-már ellenség kezeibe került, de azért fölhangzik szünet nélkül ajkain az intés ki a városban marad, fegyver éhség és dögghalál által pusztul el, a ki pedig a kháldokhoz menekül, életét megtartja. A nemzeti, most már harci párt, mely Nebukadnezárnak minden lehető módon ellenállt, e folytonos és merész intésben árulást látott. A próféta magasabb patriotizmusát érteni, igazi szeretetét és fájdalmát népe iránt érezni nem vala képes; nem Jáhve bizalmasát, az ellenszegülőt kereste benne, ki mig egyfelől szigorúan hűnek marad hivatásához, másfelől arra törekszik, hogy a *czéltalan* küzdelemnek végét szakítsa, hogy legalább ne pusztuljon el az egész nép, maradjon hátra is egy rész, mint leendő alapja az isteni üdvigéretnek. Bevádolják tehát a király előtt és föltétlenül *halálát* követelik. Zedekia védelem nélkül szolgáltatja ki tegyenek vele a mit akarnak, ő semmit nem tagadhat meg tőlük. És sajátságos, a próféta szent személye előtt habozva áll a gyűlölet nem merik életét elvenni, csak ártalmatlanná akarják tenni az által, hogy egy, az örudvarban levő iszapos víztartóba dobják. Haljon meg ott éhen, elhagyottan.

E nehéz órákban honfitársai közül senki, egy *idegen* könyörült rajta, éthiopi Ébedmelekh, a király udvaroncza. Kieszközli a próféta szabadon bocsátását és a víztartóból köteleken harmadmagával felvonja, hogy ezután ismét előbbi fogságában őriztessék.

Mégegyszer kívánja hallani a király Jeremiás tanítását, azért *títkon* magához hivatja. A próféta keserűséggel válaszol: azért adjak én tanácsot neked, hogy elleneim kezébe juttass? Zedekia esküvel ígér a prófétának oltalmat és ez most is a *megadást* sürgeti. Azonban a király gyáván visszariad. Fél a harci párttól, fél azoktól, kik már a kháldokhoz menekültek, sőt kéri Jeremiást, hogy a beszélgetésről senkinek ne szoljon, a mit meg is ígér és ígéretét meg is tartja.

Nebukadnezár 18 hónapi ostrom után Zedekia 11. évében a 4. hónap 9. napján, 586-ban töri át Jeruzsálem falait. A ki menekülni tud, menekül a szélrózsa minden irányában. A király éjjel a déli oldalon kíséretével megszökik. Kelet felé menekül, a Jordán völgyét törekszik elérni, de Jerikónál utóléri és Nebukadnezár főhadiszállására Riblába hurcolják, hol Nekhó fareó is tartózkodott. A hűtelen vazallus rettentően lakol: családját saját szemei előtt gyilkolják le, azután megvakítják és úgy viszik Bábelbe.

Jeruzsálem itélete is sulyos volt. Nebusaradan testőrfőnök az 5. hónap első napjaiban az összeesküvés vezetőit Riblába viteti, a város épületeit és a *templomot* felégeti, a falakat lerombolja, a lakosokat összefogdostatja; hosszras rabságra, csak a tehetetleneket hagyva meg, kiknek a földet kiosztja.

Most pirulás nélkül mutathatott vissza Jeremiás jóslatainak igazolására. De minő fájdalom dulhatott szívében, midőn a romok felett eltekintve, e nagy csapást a nép megkövesedett gonoszúsága miatt *igazságos* büntetésnek kellett felrónia! És ő az érzékeny, szinte nőies természetű, a belső küzdelmek embere, kiben magas hivatásának szent öröme és vissza-vissza rettenés ugyanannak óriás terhétől, kiben büszke isteni tudat az elhagyatottság csüggeteg érzelmével oly gyakran váltakoznak, — életének e legszomorubb napjaiban még sem roskad össze. A megtört tagokat meggyógyítja Jáhve; beköti Jeruzsálem ezernyi fájó sebtét és felhossa számára az *állandó* békét. A bűnhődés e helyén öröm és vigalom lesz egykor, midőn kiáltás zendül meg minden ajakon: dicsérjétek a Seregek Urát, mert jó az Úr, kegyelme örök!

Tehát a *megalázás* a próféta szemeiben csak *átmenet* a *múlt* vétkes állapotából a *jövendő* szentség állapotába, mert az *állam aláhanyatlása nem Jáhve ügyének bukását jelenti* a bizalom benne szégyent nem vallhat, noha a jelenben *egynek*, csak a prófétának lelkében él is az, de ez egyből kisugárzik majd a bizalom hite, hogy szelid fényét a *csontokkal rakott mezőre* hintse, hogy *életet* adjon és emelkedjék föl a porból *Jáhve szolgája* és legyen nagy és legyen dicső.* A bizalom ily erős hitét Jósia váratlan halála oltotta a próféta szívébe. Már akkor látta a katasztrófát és e tudatban hivatlanul is a trón lépcsőjére lép. Az isteni jog predikálásában nem riad vissza a nagyok fenyegetésétől, nem nézi a papok és próféták kiváltságait. E mondhatni *síró* férfiut küzdelmében *férfiás* bátorság jellemzi alacsony elkeseredés nélkül. Prófétai küldetése föl minden *magacsínált* prófétával szemben tiszta bizonyossága van. Egy folyton istenben élő lelkiismeret, mely a türekeny és gyötört testbe hihetetlen bátorságot kölcsönöz, hogy kemény szókkal ostorozza a bűnt és elragadó finom gyöngédséggel, a kifejezés igazi mélységével forduljon a megtevelyedett fiak szívéhez.

Molnár Lőrincz

Különféle rovata.

A nem katolikus lelkészek fizetésének kiegészítéséről szóló törvényjavaslattal foglalkozott február 16-án az együttes tanácskozáásra gyűlt közös protestáns bizottság. Közös megállapodás azonban nem történt. Különbben is végérvényes állásfoglalásra a református bizottságnak nem volt fölhatalmazása, egyházi álláspontunknak hivatalos kifejezése egyetemes konventünket illetően meg. Világossá lett azonban az, hogy a törvényjavaslattal szemben az ág. h. ev. egyház álláspontja a református bizottság álláspontjától eltérő. A lutheránus bizottság a törvényjavaslatot nem tartja elfogadhatónak s az 1848. XX. t.-czikkben kimondott elvnek teljes realizálását kívánja. Álláspontja tehát: vagy minden, vagy — semmi. A református bizottság azonban ily nagy horderejű intézkedést, mely az állam és egyház szervezetét is érintené és az állam és egyház közötti viszonyoknak radikális átalakítását jelentené, ezuttal nem sürget. Ugyan a református bizottság is az 1848. XX. t.-czikket el-

* Több mint bizonyos, hogy e gondolat Ezek. 37-ben és D. Jnál Jeremiás *élő* alakja után vitetik keresztül.

vileg teljes integritásában akarja fönntartani, de e nagy törvényezikkel a mostani törvényjavaslatot összefüggésbe hozhatónak sem látja. A jelenlegi törvényjavaslat nem több és nem kevesebb, mint egyszerűen a szegény lelkészi állomások ez időszakos fölségítése. A mostani törvényjavaslat nem ártalja tehát az 1848. évi törvényt, melynek 3. §. különben is kiköti a hitfelekezetek meghallgatását, ha e törvény alapján készülő törvényjavaslatról volna szó. A református bizottság nem mond le a jövődőről, de a jelen időt sem engedí fölhasználatlanul röppenni el s midőn a törvényjavaslatl szemben visszaútasító álláspontot nem akart elfoglalni, egyszersmind bizonyos pontokban állapotodott meg, melyeket a márczius 24-én összeülő konvent elébe terjeszt. A konvent egyházi elnökének, főtiszt. Kún Bertalan püspöknek nagytiszt Fejes Istvánhoz intézett leveléből a »Sárospataki Lapok« után e nevezetes pontokat mi is közöljük. Ime:

»1. A magyar királyi kormánynak a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló törvényjavaslatát nem tekintjük az 1848. XX. t.-cz. végrehajtásának, anynyival inkább, mert sem a törvényjavaslatban, sem annak indokolásában erre hivatkozás nincs.

2. Ezen törvényjavaslat által minden jogos igényeinket teljesen kielégítve nem látjuk.

3. Megnyugtató nyilatkozatra hivatandó fel a m. k. kormány, hogy az 1868. év óta az egyházkerületeknek közvetlenül, valamint az újabb időben az egyházi közalap részére juttatni szokott államsegély jövődében is biztosíttassék egyházunk részére.

4. A fentebbiek által és önerőnkéből nem fedezhető szükségünk kielégítését azonban az 1848. évi XX. t.-cz. szellemében törvény által kívánjuk biztosítani.

E pontok a szilárd talaj hatásával hatnak ránk. Ez az álláspont a hideg vér, az életbölcesség, a lelki nyugodtság álláspontja. Mi méltányoljuk a hevültebb agy és hevültebb szív megnyilatkozásait is, de ily dologban éppen megköszönjük a higgadt, nyugodt szót. Ugy gondoljuk, hogy egyetemes konventünk is e pontokat fogadja el alapul s egyszersmind törekedni fog, hogy a törvényjavaslatnak azok a hiányai, melyek már most kijavíthatók, tényleg kijavíttassanak.

Egyházkerületi közgyűlésünk, úgy vagyunk értesülve, junius hó 2. napjára fog egybe hivatni.

Jelen számunk hivatalos részében olvasható közleményre közelebről vissza térünk. Egy erőteljes autonomikus életnyilatkozat ez, mely kilátást nyit nekünk a terményfizetéstől való szabadulásra.

A kultuszminiszter f. évi február 15-én a képviselőházban tartott beszédéből néhány adatot mi is fölakarunk jegyezni. Jegyezzük föl mindenekelőtt Wlassics miniszter következő kijelentését: »ezen a magyar földön nekünk kötelességünk és hivatásunk a magyar kultúra fajsúlyát emelni, mert a vezető és elsőrendű kultúrának itt e földön magyarának kell lennie«. E kijelentés hallatára lehetetlen nem gondolnunk a magyar protestantismusra. Ime, e szépen és nagy igazsággal kitűzött célhoz református egyházunk az ő történelmileg kifejtett szervezetében, az ő elemi-, közép-, felsőiskolaival, tanáraival, templomaival, lelkészeivel, történelmével, tradícióival, soha el nem halványult eszményeivel, meg nem vesztegethető nemzeti szellemével, értelmi és ethikai erőivel éppen — egyenes út. A magyar kultúrának e hatalmas eszközét, forrását nem kell még ezután teremteni elő s egy magyar református egyházat, természetesen, valamely törvényhozási aktussal soha sem is lehetne előteremteni; de ez az

egyház itt áll készen; maga a Gondviselés adta nekünk ez isteni intézményt. Ezt az egyházat az államnak csak meg kell látnia, csak föl kell ismernie és méltányolnia; mert ez egyház aktivitását megbénítja az anyagi szegénység. A ki itt magyarságot és magyar kulturát akar, annak a magyar református egyház megerősítését is akarnia kell. De térjünk vissza a kultuszminiszteri exposéhoz. A kultuszminiszter tervbe vette a népoktatási törvény revízióját, mely revízió nem annyira a tanügyi, mint inkább a közigazgatási részre fog irányulni. Jelenleg még 1998 tanító nem tud magyarul s 2217 iskolában nem tanítják sikkerrel a magyar nyelvet. Sok tanító tud, de nem akar magyarul tanítani; fegyelmi eljárásoknál pedig a nemzetiségi-felekezeti főhatóságok egy része az államellenes izgatásokra szemet huny. Méltán követeli a kultuszminiszter a népoktatási törvény oly revízióját, mely lehetővé tegye az állami souverainitás teljes erejű érvényesülését. Az osztatlan népiskolai tanterv már csaknem kész, az osztott népiskolai tanterv pedig egészen kész. Osztatlan népiskolai tantervvel dolgozik 17,000 iskola közül 13,000. Szomorú adat, hogy a nagy magyar alföldön 100,000-re megy a nem iskolázottak száma. Az iskolázott tankötelesek tekintetében a magyarfaj többé nem áll az első helyen. Ezer tanköteles közül iskolázott gyermek van a németek között 92, a tótok között 84 és a magyarok között csak 83%. A Székelyföldön is pár év előtt még csak 22 állami iskola volt, ma már 119 állami iskola van. A miniszter 5 év alatt ezer iskolát akar szervezni. Ugy értelmezzük a miniszter szavait, hogy ez iskolák főleg tiszta magyar és vegyes ajku vidékekre fognak esni, szóval oly vidékekre, hol magyar faj lakik. Mert, természetesen, a kulturális politikának, ha magyar akar lenni, a magyarfaj nevelésére kell a főszólyt helyeznie. Ugy gondoljuk, hogy a magyar kultúrának a magyar faj, a magyar vidék a termő helye; a tisztán idegen nemzetiségű vidék pedig a magyar kultúrának csak piaca. Helyes terve a miniszternek, hogy az állami iskola összeköttetésbe hozassék a kisededóvóakkal. A kisededóvoda legyen az iskolának melegágya. Följegyezzük, hogy a miniszter jelenleg az állami iskolai növendékek vallásoktatására 101,684 frt. költ s gondolkozunk a miniszter ama kijelentése fölött és szívleljük is meg, hogy »jobb és rendesebb a hitoktatás az állami, mint a felekezeti iskolában«. Nagy elismeréssel emeljük ki a miniszter azt a rendeletét, *hogy a tanítóknak az ifjúságot vasárnapoként templomba kell kíséreniök*. A vallás-erkölcsi nevelés a tanítóknak és tanfelügyelőknak lelkére van kötve.

A kisededóvás terén sok a tenni való. 17,000 elemi iskolával szemben 1000 rendszeres óvoda nem elég. Tanítóknak hiány van, ellenben 600—700 óvónő van állás nélkül. Ez aránytalanságon úgy akar a miniszter segíteni, hogy óvónőket is alkalmaz tanítónői állásokra azzal a kötelességgel, hogy a tanítónői vizsgát letegyék. Állami leánygymnasiumokat a kormány még nem állított fel, de a nőképző intézetek által létesített leánygymnasiumokat támogatja.

A tanárképzés céljaira a külföldi ösztöndíjak szaporíttatnak.

Theologiai fakultásunk előjárósága folyó hó 1-én tartott ülésében indítványt tenni határozta el, hogy *Hegedüs Sándor* és *Szacsvay Sándor*, mint egyházunk oszlopemberei, áldozatkészségükkel is nagy érdemeket szerzett férfiak egyházkerületi közgyűlésünknek tiszteletbeli tagjaivá választassanak meg.

Hivatalos rész.

160—1898. PÁLYÁZAT.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerületben, a kolozs-kalotai egyházmegyébe kebelezett *mérai III-ad oszt. papi állomásra* ezennel pályázat nyittatik.

Javadalom: tisztességes, jó lakás gazdasági épületekkel és hivatalos fölszámítás szerint 636 frt ért.

fizetés, részint a can. portióból, részint a hívek által fizetendő termény-kepeből.

Pályázati határidő márcz. 24. Folyamodványok nt. *Deési Gyula* aához küldendők Gyaluba.

Kolozsvártt, 1898. márcz. 1. *Szász Domokos*, erdélyi ev. ref. püspök.

603—1898.

KIADVÁNV.

Valamennyi egyházmegyei nt. Tanácsnak, püspöki vizsgálat alatti egyházak és collégiumaink nt. Előljáróságainak.

A Főt. egyházkerületi Közgyűlés mult évi 52. jkvi szám alatt kelt határozatával arra útasította Igazgató-tanácsunkat, hogy a terménykepe megszüntetése, illetve megváltása tárgyában szerkesztendő tervezetét az egyházmegyékkel közölvén, ezeknek véleményével terjessze elhatározása alá.

A terménykepe nék miként és mi módon való megváltása Igazgató-tanácsunknak is már évek óta állandó gondját képezi, de ennek kivitelére nézve mindeddig valamely, legalább is a siker némi reményével kecsegtető megoldási módot nem talált; sőt most, a midőn a magas kormány részéről a papi fizetések rendezése tárgyában a képviselőház elé terjesztett törvényjavaslat szerint eme rendezés keresztülvitele is csak több évekre beosztva tervezetik, nyilvánvaló ebből az, hogy a terménykepe megváltásában az állam segítségére alig számíthatunk s e tekintetben egyedül önerőnkre vagyunk utalva s itt az ideje, hogy a lelkészeinkre nézve odiosussá vált terménykepe nék a hívek megterhelhetése nélkül való megváltása vagy legalább ennek elősegítése tekintetében valamely intézkedés tétessék.

Központi segélyforrásaink annyira igénybe vannak véve és lekötve, hogy ezekre támaszkodni nem lehet, sőt az e tekintetben elvállalt kötelezettségek teljesítése is Közalapunk jövedelmének folyton mutatkozó csökkenése miatt Igazgató-tanácsunknak már nagy gondot ad.

Köztudatu az is, hogy Közalapunk jelzálogi kikölcsonzés, ingatlanokba, értékpapírok- és részvényekbe való befektetés mellett kezeltetvén, jelzálogi adósaink a kamatláb magassága miatt tartozásaitat fölmondják, visszafizetik s így nagyobb pénzüsszegeket kénytelenek vagyunk helybeli pénzüintézeteknél 4—4½% kamat mellett betétként elhelyezni.

Az ezen kezelés által elért jövedelem a Közalapunkba egyesített egyházi és alapítványi tőkék után fizetni kötelezett 5% kamatot ma még fedezi ugyan, de a folyton alább szálló kamatláb, az ingatlanok mind gyengébbnek bizonyuló jövedelmezése s az értékpapiraink utáni osztalék csökkenése miatt jövőre alig ha fedezhető lesz s így az ebből bekövetkező fedezethiány pótolhatása céljából már előre valamely újabb jövedelmi forrásról s tőkéknek előnyösebb kamat melletti elhelyezéséről való gondoskodás is szükségessé vált.

Igazgató-tanácsunk beható tanulmányozás és ennek folytán megtartott bizottsági tárgyalások alapján azon meggyőződésre jutott, hogy oly jövedelmi forrásnak létesítése, a melyből a terménykepe megváltása elősegíttessék s illetve szegény egyházaink részére is kepeváltó-alap létesíttessék s ezzel kapcsolatban az Egyházkerületünk által elvállalt kötelezettségek teljesítésével járó elodázhatlan szükségletek is fedeztessenek, csakis egy — Egyházkerületünk engedélyével, illetve pátronátussa alatt és egyházaink támogatásával megalapítandó »Erdélyi ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaság« című pénzüintézet felállítása által volna elérhető. A mely pénzüintézet egyházkerületünk czime alatt oly módon alapíttatnék meg, hogy a tervezet szerint előirányzott 200,000 frt alap-tőkéje, egyházkerületünk mint főalapító, egyházaink és collégiumaink részéről első sorban, más részvényesek által pedig másodsorban jegyeztetnék. Ugy az Egyházkerület, mint Egyházaink és Collégiumaink tőkéiket, vagy azoknak felerészét ezen pénzüintézetbe helyeznék el betétként, honnan a biztosított 5% kamaton felül az emberileg biztosnak mondható s nem csekély összegű nyereség meghatározott részéből is betétük arányában részesíttetnének, úgy, hogy ezen összeg részükre, mint kepeváltó-alap tőkésíttetnék, vagy már meglevő tőkékhez csatoltatnék. A nyereség bizonyos része pedig szegény egyházainknak kepeváltó-alap létesítése címén tőkésíttetnék, más része pedig egyházkerületi célok és szükségletek fedezésére fordíttatnék.

Ily irányelvek s ezen kettős cél megvalósításának szemelött tartása lebegtek Igazgató-tanácsunk előtt, a midőn a megalapítandó egyházkerületi pénzüintézet % alatt csatolt alapszabály-tervezetét a Főt. Egyházkerületi Közgyűlés erre adott megbízása folytán elkészítette.

Azon biztos reményben, hogy t. Czím is áthatva az általunk fennebb vázolt célok megvalósításának eszméjétől s ezzel kapcsolatban egyházkerületi érdekeink megóvásának fontosságától — szives leend tervezetünket magáévá tenni, elfogadni, — egész bizalommal kérjük, miszerint sziveskedjék a közlött alapszabály-tervezetre vonatkozó szives véleményét legkésőbb 30 nap alatt hatóságunkhoz fölterjeszteni, hogy annak figyelembevételével előterjesztésünket a közelebbi Főt. Egyházkerületi Közgyűlésünkhez megtehessek.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának Kolozsvártt, 1898. febr. 10-én tartott üléséből.

Atyafiságos tisztelettel:

Márkus János,
titkár.

Szász Domokos,
erdélyi ev. ref. püspök, mint elnök.

TERVEZET.

Az erd. ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaság alapszabályai.

I. FEJEZET.

A társaság célja, czége, székhelye és tartama.

1. §.

Ezen társaság az erdélyi ev. ref. Egyházkerület közreműködése mellett abból a célból alakított, hogy: az ipar, kereskedelem és mezőgazdaság, valamint a ref. egyházak és alapítványok tőkéinek elhelyezése és hiteligényeinek kielégítése végett a 7. §-ban megállapított üzletágakat folytassa s az ennek folytán keletkező jövedelmi forrásból a ref. híveket terhelő terménykepe megváltását elősegítse, a szegény egyházakat és egyházi humánus czélokot segítse.

2. §.

A társaság czége: „Erdélyi ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaság.“

3. §.

Székhelye: Kolozsvár. (Jogositva van bárhol fiókokat, ügynökségeket felállítani.)

4. §.

Czégjegyzése két jogositott egyén aláírása által akként történik, hogy egy igazgatósági tag, vagy a vezérigazgató és az igazgatóság által a cégnek együttes jegyzésére jogositott tisztviselő, a magyar nyelven írott vagy nyomott céghez törvényszékiileg bejegyzett aláírásaikat jegyzik.

A cégnek ekképen való aláírása által a társaság harmadik személyek irányában feltétlenül kötelezve lesz. A pénztárhoz eszközölt fizetések igazolására elégséges a pénztárnok és könyvelő együttes aláírása.

5. §.

Hirdetményei: jogérvényesen a m. kir. kormány hivatalos lapjában egyszer tétetnek közzé.

Jogositott azonban az igazgatóság a hirdetményeket ezen kívül még más hirlapokban is közzé tenni.

6. §.

Fennállásának tartama: az alakuló közgyűléstől számítandó 60 év.

II. FEJEZET.

A társaság üzletei.

7. §.

A társaság hatásköre a következő üzletekre terjed ki:

1. Jelzáloggal fedezett kölcsönt ad ingatlan jóságok és házak tulajdonosainak hosszú vagy rövid időre, egyszerre vagy részletekben leendő visszafizetéssel.

2. Fennálló jelzálogos követeléseket magához vált.

3. Kölcsönt ad törvényhatóságoknak, városoknak, községeknek és más jogi személyeknek, amennyiben azok kölcsönök felvételére a törvény vagy szabályszerűen megszerzett engedély által jogositva vannak, nemcsak jelzálogos biztosíték mellett, hanem jelzálog nélkül is, ha a kamatok- és a tőke-visszafizetés a községi pótdók s egyéb jövedelmek és fedezetek által biztosíthatnak.

4. Támogat oly vállalatokat és társulatokat, melyek a föld és talaj javítására, vagy bárminemű száraz és vízi közlekedési eszközök előállítására, fentartására és üzletben tartására vagy végre bárminemű építkezések eszközzésére alakultak, amennyiben ily vállalatokat és társulatokat jelzálogos fedezet, kézi zálog vagy másnemű biztosíték mellett, különösen pedig a 7. §. 3. pontja értelmében az országos és megyei képviselőségek, városok és községek által nyújtandó fedezet mellett — hitelben, vagy kölcsönben részesít.

5. Ingatlanokat vásárol és elad.

6. Átvesz idegen pénzeket folyó számlára és takarékbetéti könyvecske mellett.

7. Kibocsát előmutatóra szóló pénztári jegyeket, melyek meghatározott felmondás vagy lejárat idejére szólnak.

8. Vesz és elad értékpapirokat, külföldi váltókat, ércpénzeket és nemes fémekeket, vagy azokra kölcsönt ad.

9. Le- és visszleszámitol teljesen biztos bel- és külföldi váltókat.

10. Kölcsönt ad árukra és nyers terményekre.

11. Elvállal bizományi és szállítási üzleteket.

12. Az 1881. évi XIV. t. cz.-nek megfelelő kézi zálog üzletet folytat.

8. §.

Jogositva van a társaság a 7. §-ban megnevezett üzleteket nem csupán önállólag és saját számára, hanem más vállalkozóval együttesen is elvállalni és keresztül vinni.

III. FEJEZET.

Részvénytőke, részvények és részvényesek.

9. §.

A társaság alaptőkéje 200000 osztr. ért. forint, vagyis 400000 korona teljes névértékben befizetett 2000 drb. o. é. 100 frt, vagyis 200 koronás, névre kiállított, részvényekből áll.

Részvények jegyzésére, illetve vételére jogosultak: első sorban az erd. ev. ref. egyházkerület, az egyházak és egyházi alapítványok, másodsorban pedig magán-egyének.

A társaság fentartja magának azon jogot, hogy alaptőkéjét üzlete szükségéhez képest felemelje.

Az ekként szükségessé vált részvények kibocsátásának idejét és mennyiségét az igazgatóság előterjesztésére a közgyűlés határozza meg.

Az új részvények megvásárlásához az eddigi részvénytulajdonosoknak részvényeik arányában elsőbbségi joguk van.

10. §.

A részvények értékéből 10°/_o azok aláírása alkalmával lévén fizetendő, a még hátralévő 90°/_o-ot kötelesek a részvényesek a társaság pénztárába következő részletekben lefizetni:

20°/_o-át a társaság alakuló közgyűléséig;

70°/_o-át pedig az alakuló közgyűléstől számítva egy év alatt; az igazgatóság által megállapítandó és közzé teendő határidőben.

Jogukban áll a részvényeseknek egyszerre több részletet, esetleg részvényük egész értékét is kifizetni.

11. §.

Minden részvényes részvényeinek és a részvényekre teljesített befizetéseknek arányához képest részese a társaság vagyonának és az alapszabályokban megjelölt határok között a társulati nyereségeknek.

Minden részvényes csak részvénye névértékéig felelős.

12. §.

Azon részvényesek, kik a 10. §. szerint bármily lejáratú napig részvényeik esedékes részletét befizetni elmulasztják, az aláírásból eredő jogaikat és addig teljesített befizetéseiket elvesztik, ideiglenes részvényeik semmiséknek tekintetnek, ezek helyett ugyanazon számok alatt új részvényjegyek bocsáttatnak ki, melyek az igazgatóság megbízottja által fognak eladatni.

Az eladásból befolyt összeg a költségek levonása után a társaság tartalékalapjához csatoltatik.

Köteles az igazgatóság a 10. §. szerinti lejáratokat legalább négy héttel megelőzőleg a 4. §.-ban meghatározott lapban háromszor közzétenni:

Ugyancsak közzéteendő az igazgatóság által megsemmisített részvényjegyek száma is.

13. §.

A részvény aláírók személyes felelősséget vállalnak a társaság irányában az aláírt részvények névértékének első 50%-a befizetésére nézve; e kötelezettség még a részvény átruházás vagy megsemmisítés esetében is fennáll. Az első 50% befizetése után azonban a személyes fizetésbeli kötelezettség az aláírókra megszűnik.

14. §.

A tett fizetések ideiglenes részvényjegyekben ismertetnek el s azok a névérték befizetése után esetről-esetre eredeti részvényt cseréltetnek ki.

15. §.

A részvények a tulajdonos nevére állíttatnak ki és a részvénykönyvben nyilvántartatnak.

A részvények oszthatlanok s a társaság egy részvényre csak egy tulajdonost ismer el.

A részvények átruházása, vagy jogutódlás útján megszerzése a társaságnak bejelentendő.

IV. FEJEZET.

Jótállási alap.

16. §.

A társaság ügyleteinek biztosítékául szolgál:

1. a társaság alaptőkéje (9. §.);
2. a tartalékalap (50. 51. §§.);
3. a tisztviselői nyugdíj-alap (50—58. §§.), de csak annyiban, a mennyiben a nyugdíjazott és nyugdíjra jogosult tisztviselők igényei kielégítve lettek.

17. §.

A tartaléktőke 50. §. a) pontjában meghatározott évi járulékokkal mindaddig nevelendő, míg a kibocsátott részvények névértékét eléri. Ez esetben a közgyűlés fog a fölött határozni, hogy a tartalékalap tovább is gyarapíttassék-e?

18. §.

Ha a társaságot veszteség éri, az első sorban a tartalékalapból, másodsorban az alaptőkéből és ezek

kimerülése esetén a 16. §. 3. pontjában írt korlátozással

19. §.

A társulat megszűnése esetén a tartalék és nyugdíj-alap — utóbbi a 16. §. 3. pontjában írt korlátozással — az erd. ev. ref. egyházkerület tulajdonába megy át és humánus célra fordítandó.

V. FEJEZET.

Közgyűlés. Igazgatóság Felügyelő bizottság.

Közgyűlés.

20. §.

A közgyűlést a személyesen vagy jogos képviselő által megjelenő részvényesek képezik.

21. §.

A közgyűlésen szavazati joggal csak azon részvényes bir, kinek részvényei a közgyűlést megelőzőleg legalább 3 hónappal a részvénykönyvben saját nevére lettek írva és 8 nappal a közgyűlést megelőzőleg az igazgatósághoz letétettek.

Meghatalmazott gyanánt a közgyűlésen csak részvényes szerepelhet. Az erkölcsi testületek, kiskorúak és gondnokoltak, mint részvényesek azonban magukat mindenkor törvényes képviselőjük vagy ezek törvényeszerű meghatalmazottjaik által képviseltetik.

22. §.

A szavazatra jogosult részvényesek az alakuló közgyűlés kivételével, melyre a ker. tv. megfelelő intézkedései alkalmazandók, — a közgyűlés ellen tiz(10) részvényig minden részvény után egy szavazattal, tiz részvényen túl pedig minden öt (5) részvény után egy szavazattal birnak.

Ugyanezen szabály alkalmazandó a meghatalmazás vagy jogképviselet útján gyakorolt szavazatokra nézve is. Azonban 25 szavazatnál többet egy részvényes sem gyakorolhat.

23. §.

Rendes közgyűlés évenként egyszer és pedig minden év első felében tartatik.

Rendkívüli közgyűlésnek van helye:

- a) ha az összehívást a felügyelő-bizottság követeli;
- b) ha az igazgatóság elhatározza;
- c) ha egy vagy több részvényes, kik a befizetett részvénytőkének legalább egy tizedrészét képviselik, az összehívást az ok és czél megjelölése és részvényeik letétele mellett írásban követelik;
- d) ha az igazgatósági tagok száma ötön alul szálna le;
- e) ha a társaság veszteségei folytán az alaptőke 75%-on alul apadna.

A közgyűlés helye Kolozsvár.

24. §.

Mind a rendes, mind a rendkívüli közgyűlés összehívása a 4. §.-ban megjelölt hirdetés útján a tárgysorozatnak közzététele mellett egyszer kihirdettetik.

A kihirdetés első beiktatásának a közgyűlés megtartására kitűzött napot rendes közgyűlés alkalmából legalább 30, a rendkívüli alkalmából legalább 15 nappal kell megelőznie.

25. §.

A közgyűlés az 52. §.-ban megjelölt esetet kivéve, jogérvényes határozatot hozhat, ha azon tizenöt tag személyesen vagy képviselet útján jelen van és a befizetett részvénytőkének legalább $\frac{1}{4}$ -ed részét képviseli.

Ha ilyen, illetőleg az 52. §.-ban előirt képviselet nem létezik, akkor 15 nap múlva új közgyűlés tartandó.

Az ily másodikban összehívott közgyűlésnek határozatképessége sem a tagok, sem a részvények számá-

hoz nincs kötve, mindazonáltal csak oly tárgyak felett határozhat, melyek az elnapolt közgyűlés napirendjére ki voltak tűzve.

26. §.

A közgyűlésen az igazgatóság elnöke, akadályoztatása esetén elnökhelyettese, vagy az igazgatóság egyik e célra kiküldött tagja elnököl.

A közgyűlésen a jegyző tisztét az igazgatóság jegyzője, vagy az elnöklő által kijelölt tisztviselő végzi.

27. §.

Az elnök tűzi ki a sorrendet, mely szerint az igazgatóság által kijelölt tárgyak elővételnek, ő vezeti a tanácskozást, rendeli el a szavazást.

Az elnök a tárgyalások és a meghozott határozatokról szerkesztendő jegyzőkönyvnek hitelesítésére három jelenlevő részvényt jelöl ki, kik az előforduló választásoknál egyuttal mint szavazatszedők működnek.

28. §.

A közgyűlésen csak azon tárgyak felett folyik a tanácskozás, a melyek az összehívásban közzétett napirendben foglalvák. A közgyűlés hatáskörébe tartozó tárgyak feletti oly indítványok, melyek legkésőbb január hó 15-éig bejelentetnek, a legközelebb tartandó közgyűlés napirendjébe felveendők.

29. §.

A határozatok általános szavazattöbbséggel hozatnak, egyenlő szavazatok esetében azon vélemény emelkedik határozattá, melyhez szavazatával az elnök csatlakozik, mi végett őt ezen tisztéből kifolyólag a részvényei után járó szavazatán kívül még egy szavazat illeti.

A választások titkos szavazat útján szavazatlapokkal történnek s ennek eszközlésével a 27. §.-ban kiküldött jegyzőkönyv hitelesítő bizottság bizatik meg.

30. §.

A közgyűlés határozatának tárgyai következők:

a) az igazgatóság jelentése a társaság üzleteinek eredményéről, az évi mérleg s ezekből folyó javaslatok;

b) az igazgatóság és a felügyelő-bizottság tagjainak választása, elmozdítása és felmentése;

c) a számadások felülvizsgálata, a mérleg megállapítása és a nyereség felosztása;

d) ha a számadások és a mérleg azonnal helyben nem hagyhatók, ezekre nézve a közgyűlés különös bizottság által felülvizsgálatot rendelhet, e bizottság jelentését a következő közgyűlésnek terjeszti be;

e) határoz az igazgatóság indítványára a veszteségnek a tartalékalapból való fedezéséről s az alaptőke leszállításáról vagy más társulattal való egyesülésről.

A társulatnak más társulattal való egyesülése, vagy feloslása iránt való tanácskozás és határozathozatalnál az 52. §.-ban foglalt szabályok irányadók.

f) jogosítva van rendkívüli közgyűlés összehívását elrendelni.

31. §.

A jegyző által a közgyűlés tárgyairól szerkesztett jegyzőkönyvhöz melléklendők: a kellő időben történt kihirdetést bizonyító hirlap, a közgyűlésen megjelenő tagok névjegyzéke és az általuk egyenkint képviselt részvények száma.

A jegyzőkönyv az elnöklő, jegyzőkönyvvezető és a hitelesítésre kijelölt három részvényes tag által iratik alá.

A közgyűlés jegyzőkönyve, ha az üzleti számadások helyeseknek találtatnak, az igazgatóságra nézve egyszersmind feloldozó okiratul szolgál.

A közgyűlés jegyzőkönyve az igazgatóság által arra illetékes törvényszéknek eredetiben vagy hiteles másolatban haladéktalanul bemutatandó.

Az igazgatóság.

32. §.

A társaság ügyeinek vezetését az igazgatóság teljesíti.

Az igazgatóság a kereskedelmi törvény rendelethez képest képviseli a társaságot mind a hatóságokkal, mind pedig harmadik személyekkel szemben.

Az igazgatóság tagjai eljárásukért a törvény értelmében felelősek.

33. §.

Az igazgatóság a közgyűlés által viszonylagos szavazattöbbséggel választatik és legalább 5, legtöbb 9 tagból áll. Igazgatósági tagnak az intézet tisztviselői meg nem választhatók.

Az igazgatósági tagok közül legalább négynek Kolozsvárt kell laknia.

34. §.

Az igazgatóság három évre választatik és a harmadik év leteltével 5 tag sorshuzás útján, a következő harmadik év végével pedig a megmaradt tagok lépnek ki.

A kilépők újra megválaszthatók.

Az első ízben választott és kinevezett igazgatósági tagok működési ideje három évre terjed.

35. §.

Minden igazgatósági tag megbízatásának különbeni elvesztése mellett tartozik az erd. ev. ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaság tiz részvényét szelvényeikkel együtt a társaság pénztárába óvadékul letéteményezni, mely részvények működésének tartama alatt sem meg nem terelhetők, sem el nem adhatók.

36. §.

Az igazgatóság saját kebeléből választja az elnököt és alelnököt.

Az elnök és alelnök akadályoztatása esetén az igazgatóság esetről-esetre ideiglenesen egy tagját bizhatja meg az elnökösködéssel.

Az igazgatóság az elnök vagy vezérigazgató meghívása folytán tanácskozás és határozathozatal végett

havonként legalább egyszer összeülni köteles; ezenkívül mindannyiszor összeülhet valahányszor azt az intézet érdeke megkívánja.

Határozatainak érvényességéhez megkívánatik, hogy az elnökkel legalább 3 tag jelen legyen és hogy a megjelenteknek többsége a határozathoz hozzájárult legyen.

Szavazatok egyenlősége esetén azon vélemény emelkedik határozattá, a melyikhez szavazatával az elnök járul.

Mint előadó és jegyzőkönyvvezető az igazgatóság részéről megbizott tisztviselő működik.

Azon tag, ki a vitatás alatti ügyben közvetve, vagy közvetlen érdekelve van, abból reá vagy hozzátartozóira kár vagy haszon háromolhatik, az ülésben részt nem vehet.

Az igazgatóság tagjai a társaságnál személyes hitelt nem élvezhetnek.

37. §.

Az igazgatóság üléseiről jegyzőkönyv vezetetik, melyet az elnök és jegyző ír alá.

Ezen jegyzőkönyvbe a jelenvoltak neve, továbbá minden tárgy s az azok fölött hozott határozat fölvetetik.

Az igazgatóság minden tagjának jogában áll saját eltérő véleményének a jegyzőkönyvbe való fölvetelét követelni.

38. §.

Az igazgatóságnak kötelességében áll a társulati könyvek rendes vezetéséről gondoskodni s a felügyelő bizottság által megvizsgált évi mérleget a közgyűlés elé terjesztendő évi jelentéssel együtt, a közgyűlést 15 nappal megelőzőleg közzétenni.

Ezenfelül az igazgatóság a közgyűlésileg jóváhagyott mérlegnek egy eredeti példányát az illetékes törvényszéknek haladéktalanul bemutatni tartozik. A bemutatott mérleg mindenki által megtekinthető.

39. §.

Az igazgatóságnak jogában áll a társaság üzleteinek vezetésével bizonyos hatáskörben, meghatározott fizetés mellett, egy vagy több tagját megbizni s ez iránt és a tevékenység iránt az illetővel szerződésre lépni.

40. §.

Az igazgatóság van jogosítva a felügyelő bizottság meghallgatásával az üzlet vezérigazgatóját s a vezetéséhez szükséges hivatalnokokat és szolgálakat a társulat nevében kinevezni, vagy elbocsátani, ezeknek fizetését, pótlékait és jutalmazásait a kinevezési okmányban vagy külön szerződésben megállapítani.

Az üzleti vezérigazgató és hivatalnoki személyzet hatásköre és szolgálati viszonya az igazgatóság által megállapítandó ügyviteli és szolgálati szabályzatban határozatik meg.

41. §.

Az igazgatóságnak jogában áll bizonyos üzletek vezetését meghatározott időre, egy vagy több tagjára, vagy a társulat valamelyik hivatalnokára visszavonhatási joggal átruházni.

42. §.

A II. fejezetben foglalt üzletek életbeléptetése vagy beszüntetése az igazgatóságtól függ. Az egyes kölcsönügyletek elhatározása s a kölcsönkérők hitelképességének megállapítása végett az igazgatóság saját kebeléből egy bizottmányt nevezhet ki és hatalmazhat föl.

Felügyelő-bizottság

43. §.

A felügyelő-bizottság legalább 3 és legtöbb 5 tagból áll, kiket a közgyűlés első ízben egy, azontul 3 évről 3 évre választ.

A felügyelő-bizottság első ülése alkalmával elnököt és helyettesét választ.

44. §.

A felügyelő-bizottság annyiszor tart ülést, a hány-szor elnöke által egybehivatott. A felügyelő-bizottság különösen egybehívandó elnöke által, ha azt 2 tagja, vagy az igazgatóság 2 tagja kívánja.

Határozatképességéhez megkívánatik, hogy 3 tagja jelen legyen.

A határozatok a jelenlevők által általános szótöbbséggel hozatnak és a szavazatok egyenlősége esetén az elnök szavazata dönt.

A tárgyalásokról és határozatokról jegyzőkönyvek vezetendők, melyek a jelenlevők által aláírandók és másolatban az igazgatósággal haladéktalanul közlendők.

45. §.

A felügyelő-bizottság ellenőrzi a társulati ügyvezetést minden ágában; e végből jogosítva van a különböző alapok állapotáról, a társaság üzletének minden ágában való vezetéséről felvilágosítást kérni, azokba betekinteni, sőt kötelezve van:

a) a társulat könyveit és pénztárát legalább negyedévenként egyszer meglepőleg vizsgálat alá venni;

b) az igazgatóság által összeállított évi kimutatásokat átvizsgálni és az eredményről a közgyűlésnek jelentést tenni.

46. §.

A felügyelő-bizottság a szigorú örökös elmulasztásáért felelős, az igazgatósággal szemben önálló és független. A tagok működésükért az 50. §. *d)* pontjában megállapított és maguk között tetszésük szerint felosztandó díjazásban részesülnek.

47. §.

Minden felügyelő bizottsági tag megbízásának különbeni elvesztése mellett tartozik az erd. ev. ref. egyházkerületi hitelbank részv. társ. tiz részvényét szelvényeikkel együtt a társaság pénztárába óvadéku letéteményezni, mely részvények működésének tartama alatt meg nem terhelhetők, sem el nem adhatók.

VI. FEJEZET.

Mérleg, osztalék, tartalék-alap.

48. §.

A társaság üzleti éve minden január 1-én kezdődik és decz. 31-én végződik. Az igazgatóság minden üzleti év végén az üzlet összes aktívait és passzívait leltárba veszi és mérlegét összeállítja.

49. §.

A mérleg felállításánál a következő alapelvek szolgálnak irányadónak:

1. A társulat könyvei osztrák értékű papir vagy korona értékben vezetettek.

2. A társaság vagyona azon értékben veendő fel, mely az üzletév utolsó napján az egyes tárgyak értékének megfelel.

3. Az árfolyammal bíró papirok legfeljebb azon értékben vehetők fel, melylyel azok az üzletév utolsó napján bírnak.

4. A kétes követelések valószínű értékük szerint veendők számításba, a behajthatatlanok pedig leirandók.

5. A társulat alaptőkéje, a tartalék-alap és nyugdíj-alap a tartozások közé sorozandó.

6. A cselekvő és szenvedő állapot összehasonlításából eredő nyereség vagy veszteség a mérleg végén különösen kitüntetendő.

7. Oly folyamatban levő üzletek, melyeknél a nyereség vagy veszteség egyelőre meg nem állapítható, legfeljebb azon összeg erejéig tétethetnek a mérlegbe, mely a tényleg befektetett tőke, ennek kamatai és a felmerült kész kiadások összegének felel meg.

50. §.

Az üzlet nyereségét azon tiszta haszon-összeg teszi, mely minden költségek levonása után a cselekvő és szenvedő vagyon összehasonlításából különböztként mutatkozik.

A nyereségből az alábbi sorrendben levonandó:

a) a tartalékalaphoz mindaddig, míg az a részvénytőke nagyságát eléri, legalább 10%;

b) a nyugdíjalaphoz legalább 2%;

c) az igazgatósági tagok jutalékára 7%;

d) a felügyelő-bizottsági tagok jutalékára 3%;

e) az üzletvezető igazgató jutalékára 2%;

f) a tisztviselők jutalékára 1%;

g) az egyházközségek kepeváltó alapjainak e címen elhelyezett betétek arányában 25%;

h) szegény egyházaknak kepeváltó-alap létesítésére és egyházkerületi célokra 10%;

i) a maradék összegnek a részvényesek közötti felosztása, vagy másnemű felhasználása iránt a közgyűlés határoz.

51. §.

A részvényesek osztaléka legkésőbb minden év július 1-ig folyósítandó. Minden osztalék, mely a lejárat napjától (július 1) számított 3 év alatt föl nem vétetik, a tartalékalap javára elévül.

VII. FEJEZET.

Feloszlás és leszámolás.

52. §.

A társulat az 5. §-ban megállapított határidő lejártával feloszlik, hacsak további fennállása a megelőző év rendes közgyűlése által el nem határozott.

Az 5. §-ban kitett határidő lejárta előtt feloszlik a társaság:

a) a keresk. törv. 201. §-ában foglalt esetekben;

b) ha az igazgatóság vagy felügyelő-bizottság, vagy egy, vagy több részvényes, kik az összes részvényeknek legalább $\frac{1}{10}$ -ét letéteményezték, az egyesülést valamely más társulattal, vagy a társulat feloszlását indítványozzák és ha ezen indítványt oly közgyűlésen, melyen az összes alaptőkének legalább $\frac{2}{3}$ -a szabályszerűen képviselve van, a jelenlevő szavazatok $\frac{2}{3}$ -a hozzájárultával elfogadja.

53. §.

Ha a társulat feloszlása (nem pedig annak egyesülése más társulattal) kimondatott, felszámolásnak van helye.

A felszámolás az 1875: XXXVII. t.-cz. rendeletei szerint megy végbe.

VIII. FEJEZET.

Törvénykezés.

54. §.

A társaság, mint panaszlott, minden peres ügyben, melyet a törvény más bíróságoknak nem tartott fenn, a kolozsvári kir. törvényszék, illetőleg kolozsvári kir. járásbíróság illetősége alatt áll.

55. §.

Az elveszett részvények, részvényjegyek, szelvény-utalványok, továbbá az intézet egyéb elveszett okiratainak megsemmisítése a kolozsvári kir. törvényszéknél eszközözlendő.

IX. FEJEZET.

Tisztviselők felvétele, fegyelmi és nyugdíj-ügye.

56. §.

A társaság tisztviselőit a 40. § értelmében az igazgatóság nevezi ki, állapítja meg járandóságukat és bocsátja el.

Tisztviselő csak feddhetlen életű és rendezett anyagi viszonyu egyén lehet.

57. §.

A tisztviselők rendszerint ideiglenes minőségben vétetnek fel s alkalmazhatóságuk beigazolása után az igazgatóság által véglegesítettnek.

Véglegesített tisztviselő beleegyezésén kívül szolgálatából csak fegyelmi határozat alapján bocsátható el.

58. §.

Minden véglegesen alkalmazott tisztviselő köteles a nyugdíj-alapba véglegesítésétől kezdve egész szolgálati ideje alatt évenkénti fizetésének 2°/_o-át, mint tagsági járulékot befizetni. Ha ideiglenes szolgálati idejét a nyugdíjazáskor beszámítani óhajtja, köteles véglegesítésétől egy év alatt ideiglenes szolgálati ideje alatt élvezett összes fizetésének 2°/_o-át a nyugdíj-alapba befizetni.

Az ideiglenes tisztviselőnek is megengedtetik véglegesítése reményében a nyugdíj-járuléknak befizetése, mely összeg azonban, ha véglegesítése előtt felmentetnének, 4°/_o kamattal neki visszaadandó.

A rendes fizetésen kívül élvezett mellékjándóságok után nyugdíj-járulék nem fizetendő.

59. §.

Minden véglegesen alkalmazott és 8 évi beszámítható szolgálattal bíró tisztviselő részére élete fogytáig járó nyugdíj biztosítatik a társaság által, ha szolgálatba lépésekor 40 évnél idősebb nem volt.

A nyugdíjat igényelheti azon tisztviselő, ki:

1. testi vagy lelki fogyatkozás miatt hivatalos kötelességei teljesítésére véglegesen vagy tartósan képtelenné válik;
2. ki a 60-ik évét betöltötte;
3. ki a köteles 30 évi szolgálatot kitöltötte.

60. §.

A tisztviselő nyugdíjra való igényét elveszti:

1. ha állását önként elhagyva, arra felhívás után sem tér vissza;
2. ha a bíróság által, avagy a 61. §. alapján a fegyelmi választmány által hivatalvesztésre ítéltetett.

61. §.

Fegyelmileg hivatalvesztésre ítéendő és nyugdíj-igényétől megfosztandó azon tisztviselő, ki:

1. a benne helyezett bizalommal az üzlet kárára visszaél, vagy az üzlet érdekeit szándékosan veszélyezteti;
2. az üzletet szándékosan megkárosítja;
3. valamely lealacsonyító, aljas, vagy becstelen tettet követ el, vagy botrányt okozó erkölcstelen életet folytat s magát közmegevetés tárgyává teszi;
4. nyereségvágyból elkövetett büntetendő cselekményért jogérvényesen elítéltetett;
5. ki a szolgálati rendszabály alapján kötelesség-szegés és mulasztásért, valamint állásával össze nem férő magaviselet miatt fegyelmileg — a biróság maximumával büntetve volt és ezen büntetés kiszabásától egy éven belül a büntetett tény ujjalag elköveti.

62. §.

A nyugdíj az alapul szolgáló beszámítható fizetésnek 8 szolgálati év után 40°/_o-ával s 8 évet meghaladó beszámítható szolgálat minden további éve után

az alapul szolgáló fizetés $2\frac{1}{2}\%$ -ával magasabb összegben állapítandó meg.

63. §.

Ha az 59. §. 1. pontjában megállapított esetek valamelyike a 8-ik szolgálati év előtt következnek be az illető véglegesített tisztviselő végkielégítésre tarthat igényt, mely bezárólag 3 beszámítható szolgálati évig a beszámítható javadalmazás egy fél évi összegében, 3—6 évig egy évi, 6—8 évig pedig két évi összegében állapítandó meg egyszer s mindenkorra.

64. §.

Azon nyugdíjjogosult tisztviselő özvegye, ki férjével a tényleges szolgálat alatt vagy azt megelőzőleg lépett házasságra, férjével a nyugdíjigény beálltakor együtt élt és erkölcsös életet folytat, állandó ellátásra tarthat igényt, a mely a férj által élvezendő nyugdíj 50% -ában állapítandó meg.

Nyugdíjazott tisztviselő özvegye, ha a fennebbi feltételek megvannak és férjével ennek haláláig együtt élt, állandó ellátásul a férje által élvezett nyugdíj 50% -át nyeri.

65. §.

A nyugdíjjogosult tisztviselők árvái és pedig a gyermekek 20, a leánygyermek 18 éves korukig nevelési járulékot kapnak, még pedig egyenként, ha állandó ellátásban részesülő anyjuk él, atyjukat megillető, vagy általa már élvezett nyugdíj 10% -át, ha állandó ellátásban részesülő anyjuk nem él, vagy állandó ellátáshozi igényét elvesztette, egyenként 20% -ot.

66. §.

Az állandó ellátás és nevelési járulék összesen az atya, illetve a férjet megillető nyugdíj 75% -át meg nem haladhatja s ha az többet tenne, az aránylagosan leszállítandó.

67. §.

A nyugdíj, állandó ellátás és nevelési járulék élvezetéhez való igény megszűnik:

1. az illető halálával;
2. ha erkölcstelen életet él;
3. ha nyereségvágyból büntetendő cselekményt követ el;
4. ha a társaságot megkárosítja, vagy azt tenni megkísérelte;
5. ha az özvegy, vagy a 18 évet el nem ért leányárva férjhez ment;
6. ha az árva 18, illetve 20-ik életévét elérte.

68. §.

Fegyelmileg elbocsátott tisztviselő, vagy a 67. §. alapján nyugdíjelvezetést elvesztett nyugdíjas özvegye, árvája, ellátásra vagy nevelési járulékra igényt nem tarthat.

69. §.

Tényleges szolgálatban elhalt tisztviselő után, tekintet nélkül nyugdíjigényére, három havi fizetését tevő összeg, mint temetkezési járulék utalandó ki.

70. §.

Nyolcz évi beszámítható szolgálattal nem bíró tisztviselő elhalálozása esetén özvegye és árvái együttesen a 63. §-ban megállapított járulékok 50°/_o-át nyelik végkielégítésképen.

71. §.

Azon tisztviselő, a ki szolgálatteljesítés közben, vagy szolgálatteljesítés következtében lett teljesen és nyilván bizonyíthatólag szolgálatképtelenné, kivételesen nagyobb nyugdíjban részesíthető s azon esetben, ha 8 évi szolgálattal nem bír is, 8 évi szolgálat utáni illetménnyel nyugdíjazandó.

72. §.

Azon tisztviselő özvegye és árvája, kinek férje, illetve atyja, életét a szolgálat teljesítése közben, vagy nyilván bizonyíthatólag annak következtében vesztette el, a 71. §. kedvezményeire tarthat igényt.

73. §.

A fegyelmi biráskodás és nyugdíjazási ügyek elintézésére az igazgatóság kebeléből kiküldött 2 tagból, továbbá a nyugdíjra jogosult és a nyugdíjazott tisztviselők kebelükből választott két tagból alakított bizottság hivatott. Ezen bizottság elnöke az igazgatósági elnök, esetleg helyettese, előadója az igazgatósági előadó, esetleg az elnök által megbízott igazgatósági tag vagy tisztviselő.

Határozata ellen csak kérvényezésnek van helye az igazgatóság útján a közgyűléshez.

74. §.

A fegyelmi biráskodás és nyugdíjazására vonatkozó szabályokat a 73. §-ban megnevezett bizottság állapítja meg és az igazgatóság hagyja jóvá.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV. REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Az erdélyi ref. egyházkerületi hitelbank részvénytársaságról.

Lapunk mult száma az egyházkerületi hitelbank tervezetét s a méltóságos igazgatótanácsnak e tervezethez fűződő s az illetékes hatóságokhoz intézett leiratát minden olvasónknak megvitte.

Egy oly hitelbankról van szó, melynek célja első sorban egyházközségeink, kollégiu-maink tőkét gyömölcsözőleg helyezni el, hitel-igényeit kedvezően elégíteni ki, az alapszabályilag meghatározott üzletek útján elért jövedelemből az oly sokszor és méltán fölpanaszolt terménykepe megváltását segíteni elő s a szegény egyházakat és egyházi humánus célokat segélyezni. (1. §) Tehát a cél a betétekkel, a kölcsönökkel, az elért jövedelem fölhasználásával, mind, egyaránt, első sorban egyházkerületünk anyagi megerősítése. Hol van még egy oly hitelbank, mely ezt az egyházi célt tüzte maga elébe s mely hivatását, rendeltetését, egész létezésének okát és célját első sorban egyházkerületünk anyagi érdekeinek szolgálatában keresi s találja föl? A pénzüintézetek országszerte virágzanak, egész hatalommá nőtték ki magukat. Ma a szakértelemmel s hűséggel vezetett pénzüintézetek részvényei nyújtják a legtöbb jövedelmet, ma egy kisebb vidéki takarékpénztár részvényeinek értéke is megsokszorozódott Részvényeiket a részvényesek féltő gond-
dal őrzik, piacra nem viszik s a vásárlani szándékozó könnyebben hozzá jut házhöz, földhöz, mint egy-egy meggyökerezett solid takarékpénztár részvényeihez. Egy-egy alakuló, solidnak mutatkozó, kellő biztosítékot nyújtó hitelbank részvényeit a közönség gyorsan elkap-

kodja s jelentékenyen túljegyzi. E szóban forgó hitelbank pedig az ő részvényeinek megszerzésére első sorban egyházkerületünknek, egyházközségeinknek s általában egyházi alapítványainknak tartja fenn a jogot, az előjogot, s magán egyének csak másodsorban tarthatnak igényt e hitelbank részvényeire. (9. §.) A tervezet 19 §-a szerint azon esetben, ha a társulat megszűnnék, a tartalék-alap s a nyugdíj-alap le nem kötött része egyházkerületünk tulajdonába megy át és humánus célra fordítandó. Az 50. §. értelmében a hitelbank üzletei által elért nyeresémből 25 százalékot kapnak — betétük arányában — az egyházközségek kepeváltó alapjai, melyek mint ilyenek vannak e bankban elhelyezve és 10 százalék pedig szegény egyházak számára kepeváltó alap létesítésére és egyházkerületi célokra fog esni. Ime, egy hitelbank, mely lelkeszeink s egyházi terheket hordozó népünk s egész egyházkerületünk anyagi érdekeinek gondozását tartja nyílt szeme előtt. Elismerjük, sőt hirdetjük, hogy a pénzüintézetek prosperálása s az irántuk való bizalom nem csak pénztőkéjüktől, de erkölcsi tőkéjüktől is függ. És melyik pénzüintézet nyújt a morális tőke tekintetében több garantiát, mint éppen az a pénzüintézet, mely az erdélyi ev. ref. egyházkerület paizsa alatt áll? Hol van az a részvénytársaság, mely jelentőségével, tekintélyével, erkölcsi súlyával több bizalomra tarthatna igényt, mint éppen az a részvénytársaság, mely egyházkerületünk nevét viseli? Mi erősen hiszszük, hogy e pénzüintézetet éppen az erkölcsi vonzerő hatása alatt fogja részvényjegyzéseivel s takarékbetéteivel a legnagyobb mértékben igénybe venni a magántőke. És az egyházi tőke? Az öszszes egyházi tőkék, avagy csak a kepe-

alapok biztosan s talán még előnyösebben elhelyezett részének ide tereléséről szó sincs. Kényszerről sincs szó. Egyházi tőkéinket e részvénytársaság joggal, előnnyel kínálja meg s nem pedig kötelességeket, terheket rak rájuk. Nem foglalkozunk a megtéveszteni akaró izgatásokkal, melyek ez egyházkerületi pénzüzet ellen irányulnak s melyek a tájékozatlanságra s az erkölcsi baissere spekulálnak. A részvényjegyzés, a betétek elhelyezése kollégiumainknak és egyházainknak önkéntességére van bízva. Önkéntességére, azaz: egyházi érzékére, melyebb belátására, buzgóságára, az egyházi érdekek iránti lelkesedésére. Bizonyynal egyetlen kollégium s egyetlen egyház sem fogja a felelősséget magára venni, hogy akkor, mikor egy oly hitelbank részvénytársaság kelt életre, a minőrül itt szó van, tőkéjét oly részvénytársaságokban, oly takarékpénztárakban helyezze el, melyek sem anynyi biztosságot, sem anynyi jövedelmet nem nyújtanak s melyeknek üzleti céljaikban a mi egyházi érdekeink fölvéve éppen nincsenek. Részünkről erősen óhajtuk, hogy minél előbb egy hatalmas és egész egyházkerületünk anyagi érdekeit szolgáló pénzüzetünk legyen s mi örömmel üdvözlünk minden oly tervet, mely egyházunk erejét van hivatva növelni. Vegyük komolyan az ideálokat és a reális életet is. Boszút áll az ég, de a föld is boszút áll. Azt értjük e képleges kifejezés alatt, hogy elveszünk erkölcsi erő nélkül, de elveszünk anyagi erő nélkül is s itt a földön a legmagasabb céloknak is megvannak anyagi föltételei. Mi a tervbe vett hitelbankban sem csak az anyagi mozzanatot látjuk, de látjuk azokat az erkölcsi célokat, melyeket megizmosodott anyagi erőinkkel biztosabban érhetünk el; mi az anyagi vagyon értékét abban látjuk, hogy azt erkölcsi célok eszközévé tehetjük s mi csak azért akarunk vagyont, hogy mindezt oda adhassuk azért az evangéliumi igaz, nagybecsü »gyöngyért«, mely istenországa.

Mi üdvözljük e hitelbankot, mint egyházkerületünk autonomikus életerejének egy újabb megnyilatkozását. Ez a pénzüzet egyházi önállóságunk egyik támasza fog lenni. Ebben a pénzüzetben egyházaink s tanintézeteink solidaritása, együvé tartozása nyer újabb kifejezést s újabb táplálékot. És a mi közöttünk a solidaritást növeli: erőnkét növeli az. Ez a pénzüzet egyházkerületünk pénzügyi szerveztségét jelenti. Számos egyházközségünk van olyan, mely rendelkezik némi tőkével. De e

tőke legtöbb esetben csak kicsiny ér, mely elvesz a homokban, csak vékony patakocská, melyet bármely szomjas nyáj egy pillanat alatt fölihatna; azonban egyesítve e kicsiny ereket, patakokat: egy hatalmas folyót nyerünk, mely termékenyítőleg fog végig hömpölyögni egyházkerületünkön. A részvénytársaságok, pénzüzetek hatalmas positioja ismeretes; ki akarná közülünk egy ily hatalmas positiotól fosztani meg egyházkerületünket? E hitelbank által egyházkerületünknek súlya fog növekedni egyelőre s közvetlenül a reális téren; de a reális téren való eme súlynövekedésnek erkölcsi hatása sem fog elmaradni.

Molnár Albert,
szerkesztő.

Vélemény, az egyházkerületi hitelbank alapszabály tervezetéről.

Az alakítandó egyházkerületi pénzüzet *alapszabály tervezete*, melynek megjelenésére és közzétételére, már hetek óta, élénk kíváncsisággal vártunk: ime, előttünk fekszik már, és megküldetett az az egyes egyházmegyéknek és az egyházkerület összes lelkészének is, hogy tegye meg arra ki-ki, a maga módja és felfogása szerint, észrevételeit.

Én, a ki mintegy önkénytelenül, de nem mondom, hogy kedvem ellenére, sodortattam e hatalmas *közgazdasági kérdés* hullámaiba bele, erkölcsi, sőt anyaszentegyházam iránt érzett kötelességemnek tartom, hogy most, a cselekvés tizenkettődik órájában, hozzá szóljak a dologhoz és elmondjam szerény véleményemet egyházkerületünk ez újabb *nagy horderejű* alkotása felől.

A ki közgazdasági életünk egyes jelentékenyebb mozzanatait figyelemmel kísérte és lázas korunk lázas tevékenységének közepette, időt szakított magának arra, hogy tanulmánya tárgyává tegye azokat a tényezőket, melyek közgazdasági életünk fellendítésére a leghatalmasabb befolyással voltak: az, lehetetlen, hogy *pénzüzeteteinket* kihagyja a számításból és azoknak működése és hatása felett, csak úgy egyszerűen napirendre térjen.

Az ipar és a kereskedelem, a talajjavítás és a vízszabályozás, az építkezések és a technikai vívmányok, a földbirtok jövedelmezősége és a magyar föld értékének emelkedése, az általános vagyonosodás és a kulturális föllendülés nagyon sokat köszönhetnek nekik. Sőt kimerem mondani, hogy országunk nagy testében, ezek valának azok a szervek, a melyek a *növekedés*, az *erőkifejtés* és a *megizmosodás* legszükségesebb *feltételeit* megszerezni és megtartani segítettek.

A feladat azonban, mely az intézetekre vár, még koránt sincsen megoldva. Nap-napután azt tapasztaljuk hogy minél nagyobb tevékenységet fejtenek ki és minél tágasabb kört foglalnak el tevékenységükkel pénzüzeteink: annál inkább szaporodnak és nyílnak fel *az új*

mezők, a melyek megmivélésre várnak s a melyeknek öserejét kihasználni egyedül csak újabb vállalatok alapítása által lehet.

Egy ilyen *új vállalat* akar lenni a mi egyházkerületünk által alakítandó pénzügyintézet is, mely habár üzletkörébe fel is veszi *mindazokat az üzletágakat*, melyeknek mivélése legrégibb és legnagyobb hazai pénzügyintézeteinknek is feladatát képezi, de azért *új mezőket* is nyit fel, mert míg egyfelől törvényhatóságoknak, városoknak és községeknek *megkönnyíti* nagyon az *olcsó pénzhez* való jutást (7 §. 3 p); másfelől csaknem minden jövedelmét *egyházi czélokra* adja (50 §. a. g., h., i., p.) s ezenfelül biztosítja az illető egyházközségeket arról, hogy *pénzbetéteik 5%-ot biztosan jövedelmezni* fognak.

Hát mindez, nem indokolja-e eléggé ennek az új vállalatnak az alapítását, s nem hat-e mindnyájunkra azzal a kényszerrel, hogy végre-valahára egyházkerületünket is a vagyonszerzésnek és a vagyon értékesítésnek arra az útjára tereljük, melyen előttünk már annyi nagy társulat és tisztasnevű intézet szerzett elévülhetetlen érdemeket?

Azonban eltekintve mindezekről, nincsenek-e nekünk, még most is, egyházközségeink, a hol tornyok, templomok, papilakok, iskolák, vagy a papi és kántori telken levő gazdasági épületek felépítésre, vagy kiigazításra várnak, melyeknek építése és javítása mindezideig azért késétt, mert az illető egyházközségeknek, nem lévén kellő biztosítékuk, nem nyújtott senki hitelt? Vagy nincsenek-e egyházközségeink, a hol földbirtokot vásárolni, bérházakat építeni vagy kisebb-nagyobb vállalatokba belekezdeni, még kölcsön pénzzel is nagyon ajánlatos volna, de mert nincsen elég biztosíték: marad minden a régiben, úgy a hogy volt, és az egyházközség sir, jajgat, kesereg a terhek miatt, mert a kedvező alkalmat nem tudta megragadni.

A mi egyházkerületi pénzügyintézetünknek az lesz az *egyik legnagyobb és igazán kiszámíthatatlan előnye*, hogy ezentúl egyházközségeink, *jelzálogi biztosíték nélkül is*, kapni fognak *hosszú lejáratu, olcsó törlesztéses kölcsönöket*, ha a felettes hatóság a kölcsönfelvételre a jogot megadja, és az egyházközségek tagjai, vagy közgyűlésileg szavatosságot vállalnak a törlesztési hányad és a kamatok pontos fizetéseért, vagy pedig az illető birtoknak és bérháznak a jövedelmét biztosítékul lekötik.

Z. K. S.

(Vége következik.)

A vallástanítás.

A legfontosaba tárgy, melynek minden korban való időszerűségét nem tagadhatja az, ki a népnevelés eszközei, módjai és jelentősége felől gondolkozni szokott.

Nincs ennél fontosabb eszköze a népnevelésnek, nem lehet ennél alkalmasabb módot találni hű egyháztagok és derék hazafiak nevelésére s jelentősége — a nevelés végcélját tekintve — oly mély s oly kiható, hogy *a szoros értelemben vett nevelés terén* egyedül képes annyira, mint a többi tárgyak összesen.

Ma a tárgyak nagy halmazottsága, a tulterheltség miatt s mert elő van írva minden órára az eltanítandó anyag — ma a középiskolai tanárnak nincs ideje nevelni. De nincs ideje a néptanítónak sem az egyes tárgyak tanítása alkalmával, mert különösen az egy tanítóval bíró 6. osztályu iskolában nehéz a gyermekeket foglalkoztatni, ez minden figyelmét igénybe veszi, elég, ha tanít és fegyelmez, — *már pedig ez még nem nevelés*. A nevelés magasztos feladatát leginkább a vallás-tanító oldhatja meg és pedig úgy a lelkipásztor, mint a tanító. Hogy melyiké legyen e szent kötelesség? e felett nem vitatkozom. *Mindkettőé*, szerintem, sőt, mert kiralyi papság vagyunk, *minden hivünké*. Azonban én, mint lelkész, e leggyönyörűsebb kötelességet nem engedném másnak; anynyi lenne ez, mint a drága aranyport ruháinkról könnyelműen lerázni, holott összegyűjtve, értéket képvisel. Nagy értéket képvisel a lelkünkre szálló vallástanítás kötelessége! Azért, a mi természetszerűleg reánk száll, a mi reánk nehezedik mint szent kötelesség, a mi hozzánk simul, mint támogatást, védelmet kérő kisdéd, ne rázogassuk le magunkról, ne taszitsuk el körünkől. *A kié a vallás-tanítás, azé a jövő!* A különböző talajoknak, az ezer meg millió emberi szíveknek a lelkipásztorok legilletékesebb magvetői.

En végtelen kedvvel, kiváló pontossággal és teljes odaadással végeztem 10 év alatt s teljesitem ma is a vallástanítás szent kötelességét; lelkem igaz gyönyörűséggel telik el, midőn befolyásom alatt a gyermekek mind tetszetősebb, szebb formát vesznek fel, a nélkül, hogy kényszert használnék. Alig alkalmazok egy-egy keményebb fegyelmezést, a mi megfelel a kertész nyesegetésének, fegyelmezésem az olyan apa szigora, ki testileg nem igen fenyt, inkább feddőzéssel büntetek, vagy jó indulatom rövid időre való látszólagos megvonásával, de eljárásomat félik és tisztelik tanítványaim. Egy fegyelmezett kis sereg ez, mely örömmel hallgatja a lecke mondását, magyarázatot, jó kedvvel énekel dicséretet, zsoltárt, vidáman mond együttesen kis erkölcsi szabályt vagy imát. *Az ilyen fogékony szivekbe, melyeket kinyit a jó bánásmód harmatja, lehet vetni.*

Ily állapotban Isten-, emberszeretetet, hazaszeretetet minden iránt becsülést, érdeklődést lehet szívükbe csepegtetni. Itt van helye, hogy a többi tantárgyak végeredményei összefoglaltassanak s az örökkévalóságra irányoztassanak, ki bölcsességnak, tudománynak, minden ismereteknek örök forrása.

A gyermek csupa szív, kedély, csevegés; e felszívó csöveken csak úgy áramlik a hallott ige (legyen az éneken, bibliai, vagy más történetben elrejtve) mintha valamely csodás hatalom működne.

Igy lehet nevelni! De a megnyitott szívbe nem szabad töviset szurni; már pedig a nagyon elfoglalt tanító — ismerjük el — a tantárgy érdekében kénytelen sokszor keményebb fenytéshez nyulni. Ez pedig a *valódi nevelés* rovására esik. A vallásórán ki van kerülve ez. Itt is ki van szabva az eltanítandó tananyag s nem töltheti himezés-hámozással idejét a vallástanító, de ez egy esetben *a cél szentesíti az eszközt: a cél: nevelni Isten dicsőségére hű egyháztagokat és derék honpolgárokat*; e magasztos célért, az esz-

közök, módok *ki és megválasztásában* nem szabad korlátozni a vallástanítót. Itt minden annyit ér, a mennyit használ. Mikor tanítok, sokszor elmémben forogatom egy tanárom gyakorlatias mondását immár miután ezeket tudjuk, mihasznát vesszük?« és a feleslegest elhagyom.

A tanítás nem nevelés, a tudás kisebb vagy nagyobb mértéke nem fog gyermekeinkből Isten dicsőségére hű egyháztagokat, derék honpolgárokat teremteni, *hanem az összes eltanultakat, minden tudást, a kínálkozó körülményeket, a szerzett ismereteket* mind egybe kell foglalni, Istenre irányítani, úgy a miképen ezt a mi Urunk Jézus Krisztus megmutatta.

Felséges szép hivatás a lelkészé a (vallásos) nevelés terén! A ki nem próbálta a vallástanítást, irtózik tőle a ki kedvvel végzi, kimondhatatlan gyönyörűségét találja benne. Hogy is ne! *Nevelni Isten dicsőségére hű egyháztagokat és derék honpolgárokat.* Van-e ennél magasabb hivatás?

Lelkemet édes megnyugtató érzete tölti be, midőn tanítványaim közé megyek. Pedig gyermekeim nem előkelő családokból valók s még anyanyelvét sem tudja jól 24-ből 6, megnyugtató az, hogy a hivatás magasztosságát, a cél szentségét nem csökkenti, hogy kicsiny, szerény a tanítványsereg. Kovásznak elég. Tészta megkelesztendő lesz bőven: a társadalom, a haza, az egész világ, melyben forognak, melylyel érintkeznek.

Jól esik lelkemnek, hogy Magyarország közoktatásügyi minisztere a vallástanítás nagy fontosságát hirdeti a világ színe előtt; remélem is, hogy a kiváló népnevelési eszköz hivatásos kezelőit a lelkipásztorokat a *lehető hamar* támogató pártfogásában részesíti.

Ám, ha *igen*, ha *nem*, annak az egyháznak lelkészei, mely magát evangéliumának nevezi, hivatásuk tudatának magaslatáról egy perczig is le nem szállanak, pályájukon meg nem tántorodnak és szem előtt tartják a magasztos szent célt *Nevelni Isten dicsőségére hű egyháztagokat, és derék honpolgárokat!*

Incze Lajos

kackói körlelkész.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898. jan. 11 és febr. 16.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa., a jegyzőkönyvet vezette Márkus János, titkár. Jelen voltak dr. Vályi Gábor, Szász Dénes, Kenessei Béla, Parádi Kálmán igazgató-tanácsosok, Deák József, pénztárnok és Maksay János számvevő.

TÁRGYA.

Pályám emlékezete.

Nem várt és nem is remélt kitüntetésben részesültem 1898. febr. 5-én, mert én csak kötelességemet teljesítettem s mert nem az én érdemem, hanem a bölcs isteni gondviselés különös kedvezése, hogy 25

Elnök aa. az ülést megnyitván, Maksay János számvevő aa. előadása folytán a következő ügyek intéztettek el.

A kolozsvári és sepsiszentgyörgyi kollegiumok költség-előirányzatai, minden különös megjegyzés nélkül, jóváhagyattak.

Marosvásárhelyi kollegiumunk költségvetése, Kóbori János tanár szállásbérének 300 frtban való megállapítása mellett, némi számvevői észrevételek megtételével volt jóvá hagyható.

Maros-vásárhelyi kollegiumunknak az ideiglenes államsegély felhasználásáról szóló előterjesztése nem volt tudomásul vehető, hanem utasított a kollegiumi előjáróság, hogy az államsegélyből a csekélyebb javadalmazású tanárokat is részesítse s annak felhasználásáról szabályszerű számadvását terjessze be ig. tanácsunkhoz.

Engedélyt agott igazgató tanácsunk m.-vásárhelyi kollegiumunknak arra, hogy a m.-paniti egyházzal szemben fennálló 100 frt. alapítványi tőkét, mint fölhajthatlan követelést, számadásából törölje, azon feltétellel azonban, hogy a hátralékos kamatok beszedendők.

Nem volt teljesíthető zilahi kollegiumunknak a tanári özvegy-árvai alap részbeni felosztása iránti előterjesztése.

Ezután Márkus János titkár aa. előadása folytán Csákány Sándor új-tordai tanító, — ki időközben tanítói állásáról lemondott, utasított, hogy kineveztetése érdekében a közoktatási miniszterhez folyamodjék.

Parádi Kálmán, tanügyi előadó aa. javaslata folytán felterjesztés tétele határozatott el a konventhez, az iránt, hogy a kántor-tanítók vegyes fizetésének a nyugdíjazásánál egészben való figyelembevétele végett valamely általános érdeklő intézkedés tétessék.

A cselinai állami iskola fölállítása érdekében átirat intéztetik az államsegélyosztó bizottsághoz, 100 frt segély megadása iránt.

Pókai ehkőzségünknek kivételesen megengedettett, hogy oklevél nélküli alkalmazásban levő tanítóját, a jelen tanév végéig, megtarthassa, felhivatott azonban, hogy a pályázati hirdetést tegye közzé.

Megengedte továbbá ig. tanácsunk a nagy-enyedi Bethlen kollegiumnak, hogy az általános tanügyi rendszabályok mellett még 6 évig a jelenlegi tisztviselői szervezetét fenntartsa.

Maksay János számvevő aa. megtévé jelentését a szeretetházi sorsjegyek eladása tárgyában, igazgatótanácsunk úgy találta, hogy körülbelül f. évi június hó közepéig a sorsjegyek eladása folytán annyi összeg befoly, hogy az a felmerült költségeket fedezze, minélfogva az első huzási határnap június hó 15-ére s a második huzás napja szept. 15-ére halasztatni határozatott, kérés intéztetvén egyuttal a pénzügyminiszteriumhoz a huzási határnapoknak ily értelemben való megállapítása iránt.

Ezzel az ülés véget ért.

r. s.

évet, mint tanár eltöltöttem s hogy működésem negyedszázados évfordulója — vagy ha úgy tetszik — az én jubeliumom — éppen összeesett ifju kartársaim székfoglalásával.*)

Ifjú életöknek most ragyog fenn napja, — de az enyém immár delet tul haladta. Ők programmot adtak és beköszöntek; én pedig beszámoltam.

*) Fejes Á. és Szabó A. beköszöntek.

Ifjú kartársaim tanári működésük symfoniájának *nyitányát* játszották el; én pedig már a *finalé* kezdeténél vagyok.

Ők az emberi élet tragicomödiájának csak az *első felvonásánál* vannak: míg én eljutottam a *sorsfordulatig*.

És nem tagadom, hogy azokban a pillanatokban magasztos érzés hatotta át keblemet s hozta rezgésbe szívemnek hurjait!

Óh! ha ez érzés hatásai alatt gondolataim szárnyat ölthetnének, hogy a visszaemlékezés ünnepies perczekben hiven tárjam fel a multat! Mert igaza van a *költőnek*, a *midőn azt mondja*, hogy: »a *boldogságra kevés csak a jelen, a multan épül az s az emlékezeten.*«

De talán nem is lehet nekem most más tisztem, minthogy megemlékezve félszázados életemnek tanári minőségben eltöltött negyedszázados örömeiről és küzdelmeiről: — megragadjam az alkalmat és *hálát adjak Istennek; köszönetet mondjak azoknak, a kikkel együtt éltem* és végül *megkísértsem valami tanulást vonni a lefolyt jubilaris megemlékezésből.*

Először is tehát hálaadásra nyílnak meg remegő ajkaim a bölcs isteni gondviselés iránt az *életért*, a melyet nyertem; a *kegyelemért*, melyben részesültem; az *erőért*, melylyel munkálkodhattam és az *időért*, a melyet eltöltöttem, mint egyházam szolgája; itt Székely-Udvarhelyen, e nemes székely anyavárosban, mely édes itthonommá vált! —

És visszaemlékezem ebben a pillanatban ifjúságomnak eltűnt — s többé soha vissza nem térő ábrándos éveire, tündér álmaira is, — vissza arra a *boldog időre*, a midőn én is, hévvel, lelkesen zengettem el pályám *introdukczióját*, midőn ezelőtt 25 évvel tanári széket elfoglaltam volt.

Eszembe jut az a *szép nap*, midőn édes reménnyel s ifjui lelkesedéssel először léptem volt át, mint tanár, ezen két és egy negyed évszáz viharai után is virágzó »*alma mater*« küszöbét.

Eszembe jutnak azok a *férfiak*, gondnokok, kartársak, a kik akkor körükbe fogadtak, támogattak; de ma már mind a temetőbe pihennek s csak én vagyok itt egyedül, »*megfogyva bár; de törve nem!*«

És fölsohajtok a költővel:

»Hol vagytok ti régi pályatársak;

Közületek csak egyet is lássak?!«

Eszembe jut az a *két százados* örömnep, melyet 1873-ban, egy szép nyári napon, fényes és nagy közönség jelenlétében az iskola udvarán tartottunk. Kedvező *auspiczium* volt ez; de ezen édes és boldogító emlékekkel s dicső pillanatokkal kapcsolatban eszembe jutnak azok a szomorú napok is, melyeket nyomban azután meg kellett érnünk és át kellett élnünk.

Mert 1875. tavaszán már *öt* rendes tanár közül kettőt (néhai Patakit és Korondit) csaknem egyszerre ragadott el a kérélhetetlen halál.

Csak hárman maradtunk rendes tanárok, néhai Kis F., néhai Szakács M. és én, — iskolánk falai omladoztak; pénztárunk üres volt.

Óh bizony a *balsors* a mi »*alma materünk*«

élethajójának vitorlált is sokszor megtépdeste és sokat küzdöttünk, míg ide jutottunk, a hol most vagyunk

Azóta gondnokaim és idősebb kartársaim mellőlem mind kidültek! És én fájó szívvel válltam el azoktól, a kikkel működni kezdettem és küzdöttem e rögös, ritkán rózsás, gyakran tövises és olykor elmellőzött életpályán.

Ám! az *Úr* adta volt őket, hogy ápolnák ezt a Hargita rózsza bokrát; az *Úr* adta és el is vette: legyen áldott szent neve érette!

De a mult régi rajzainak nemcsak árnyéka, van fényessége is.

A következő években már a kidültek helyét új erők foglalták el, mert akkor lépett sorompóba mostani egyik már idősb érdemes főgondnokom, Sebesi Á. s két idősb kartársam is, *Gönczi* és *Hélegyházi*. De nem sokára iskolánk ege ismét elborult, mert jött az 1883. évi középiskolai 30. t.-cz. és minket készületlenül talált.

Rendes tanárok csak öten voltunk; a kamatláb alább szállott s e miatt anyagi erőnk is megcsökkent; felszerelésünk félelges volt s iskolánk helyiségei se feleltek meg többé a kór követelményeinek.

És ugyan ebben az időtájban megtörtént velünk még az a furcsa *casus* is, hogy évi 1000 frt rendes tanári fizetésünket — egy császármietszéssel — 900 frtra redukálták.

Végre aztán ismét virradni kezdett s ebben a pillanatban öröm és boldogság hatja át keblemet, ha arra gondolok, hogy 1887-ben iskolánk épülete romjából *Phoenix*-ként emelkedett ki s hogy azóta gondnoki és tanári gárdánkban azok az ifju, erős, edzett munkabíró és kitűnő harcosok léptek, kik közül többen most is itt vannak s kik nemcsak a tanítás ügyét szolgálják teljes buzgósággal és odaadással, hanem iskolánk anyagi érdekeire is méltó gondot fordítanak; kik utbaigazítói, vezetői, sőt mozdíthatni — szülőhelyettesei a gondjaikra bizott derék székely tanuló ifjúságnak, a haza ezen szép reményeinek.

És most midőn már a magyar állam is felénk nyújtotta segítő jobbját, kollegiumnak megizmosodva, bizton néz egy új ezred év s a szebb jövő elé! Még egyszer hát legyen hála a jóságos Istennek, ki iskolánkat megtartotta; ki az én csekélységemet is fölmagasztalta és megmutatta az ő végetlen hatalmát, adván nekem nemcsak *életet*, hanem *erőt* is a munka hív elvégzéséhez.

Valóban első sorban Istenben vetett hitemnek hűszönhettem, ha 25 évi munkám nem volt teljesen hiában való s hogy még a nehéz napokban, a testi gyöngékedés és lelki megpróbáltatások idejében se estem kétségbe, hanem jó reménységgel vártam a szomorú napok elmulását!

Óh! mert bizony nekem is voltak rossz napjaim; én is sokat és sokszor aggódtam magam, szeretteim, iskolánk s tanítványaink miatt is.

Ám a jóságos Isten nem hagyott el engem, megtartotta szeretteimet, fölvirágoztatta iskolánkat és gondot viselt tanítványainkra is. Övé legyen hát most is *első sorban a »dicséret, dicsőség, tisztesség és hálaadás!«*

Bod Károly,
tanár.

(Vége következik.)

Különfélék rovata.

Gyarmathi Miklós elhunytáról még csak most emlékezhetünk meg, midőn halála már az egész országban tudva van. Midőn halála hírért vettük, lapunk mult száma már nyomdában volt. Egy ily haláleset följegyzése lapunkban különben sem a pusztá hirszolgalat érdekében történik s így jelenleg is szükségét érezzük lapunk szerény hasábjain is oda írni a megdicsőült férfiú nevét amaz elhunyt nemes lények sorába, kiknek sirja fölött a legkegyetesebb emlékezet virraszt. Gyarmathy Miklós a politikai administratio terén szakember s Kolozsmegyének évek hosszú során át, egészen nyugalomba vonulásáig alispánja, kolozsvári collegiumunknak s theol. fakultásunknak pedig mindvégig főgondnoka és egyházkerületünk igazgató-tanácsának tagja s ezeken kívül a társadalom kiemelkedőbb munkamezőinek egyik legelőkelőbb s leghasznosabb munkása volt. Értelem, szellem, nemes érzület, munkás energia jellemezte őt s legszerencsésebben egyesíté magában a realis és idealis embert. Gyarmathi Miklósban ily férfiú végezte be pályáját s lépett át az örökkévalóságba.

Mai számunkból s ennek mellékletéből értesülni fognak olvasóink arról a soha nem pihenő gondról, munkáról, mely a *Szeretetház* ügyét már-már a megvalósulás stadiumáig juttatta. Mi hiszszük, hogy »Istentől van e tanács és dolog« s bizalommal nézünk ez intézet jövődjébe.

Választások: *Baló Bálint* pulyoni lelkész *Baczába, Gál József* es-mihályfalvi kántor-tanító *Várhegyre, Németh Sándor* kolozsvári s. lelkész *Györgyfalvára* választott meg. Megemlíjtük e helyen, habár kissé későn is, hogy *Fekete Gerő* széki s. lelkész *Szásznyiresre, Csejdi Jenő* k-széplaki lelkész *Árpástóra* szintén megválasztattak Mindnyájuknak szerencsét kívánunk

A „**Protestáns Pap**“ ez évi 2-ik száma Lágler Sándor és Kálmán Dezső szerkesztésében megjelent. E gyakorlati szakközlönyt lapunkban ismertetni szándékozunk.

Megjelent »Nehány őszinte szó a lelkészek állami segélyezésének kérdéséhez.« Irta: Egy Pap. A röpirat tárgya aktuális s írója gondolkodó ember. Fölvívjuk olvasóink figyelmét e füzetre, melyet 25 kr. fejében a ref. lelkészi hivatal: *Nagy-Váty*, u. p. *Baranya-Szt.-Lőrincz* bérmentve fog megküldeni. A füzet szerzője különben Morvay Ferencz ref. lelkész, kinek tollával eddig is találkoztunk már. A szerző megnevezésével úgy hiszszük, nem indiscretiot követtünk el, de a füzet szélesebb körű elterjedését mozdítottuk elő.

Szerkesztői üzenetek.

Ráton. A kézhez nem jutott példányok elküldésében intézkedni fogunk; de hát melyek azok a hiányzó számok?

Étfalva. A beküldött cikket, tekintve ennek tisztos, irodalmi hangját, minden aggodalom nélkül közölni tudnók, de e mostani számra már későn érkezett s nem is aktuális többé.

Hivatalos rész.

775.—1898, PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen kollegium főgymnasiumánál az erdélyi ev. ref. egyházkerület f. évi közgyűlésén egy halálozás folytán üresedésbe jött *latin-görög* rendes tanári tanszék fog betöltetni.

A tanszék javadalma évi 1400 frt alapfizetés, első ízben 100, másod-,harmad-,negyed-,ötöd ízben 200—200 frt. ötödéves korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött rendes tanári évek 10 év keretén belül beszámíttatnak, ezenkívül egyelőre 300 frt. szálláspénz, esetleg természetben való lakás.

A megválasztandó tanár az 1894. XXVII. t. cz. alapján létesített nyugdíjintézet jogos és köteles tagja.

A tanszék f. évi szept. 1-én foglalandó el.

A pályázók végzett tanulmányaikra, képesítettésükre, eddigi szolgálataikra, életkorukra vonatkozó okmányaikat kérvényük kíséretében a nagyenyedi Bethlen-kollegium előljáróságához f. évi április 30-ig nyujtsák be

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának, Kolozsvárt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán

tanügyi előadó.

dr. Vályi Gábor

elnökhelyettes.

818—1898.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Allamilag segélyezett zilahi ev. ref. főgymnasiumnál az 1898—99-iki tanévre egy, a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kinevezése alá eső classica-philologiai tanszék töltendő be. Javadalma 1200 frt. fizetés és 240 frt. lakbér évnegyedes, előleges részletekben, továbbá öt ízben 100—100 frt. ötödéves korpótlék s sorrend szerinti előlépés a fizetési fokozatokban 1800 frt-ig.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányukat, tanári képesitetségüket, védkötelezettségüket, esetleg eddigi szolgálatukat igazoló okmányaikkal felszerelt s a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz czimzett folyamodványukat a zilahi ev. ref. főgymnasium előljáróságához 1898 április 30-ig nyujtsák be.

A kinevezett tanár a nem állami tanárok országos nyugdíjintézetének kötelezett tagja s állását 1898 szept. 1-én elfoglalni köteles.

Csak ev. ref. vallásuak folyamodványai vehetők figyelembe.

Az erd. ev. ref. egyházkerület Igazgató-tanácsának,

Kolozsvárt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó.

dr. Vályi Gábor

elnökhelyettes.

769—1898.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

A sepsi szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollegium főgymnasiumnál üresedésben levő egyik rendes tanári szék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás útján fog betöltetni. Pályázhatnak a *német-latin, avagy német-magyar* szakból törvényesen képesített ev. ref. vallásu egyének.

A tanszékhez kötött évi javadalom 1200 frt. törzsfizetés, ötízben 100 frt. ötödéves korpótlék és 250 frt. szálláspénz, esetleg természetben való lakás.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesitetségüket, eddigi szolgálataikat, védkötelezett-

ségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanácsához címzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollegium Előjáróságához 1898 évi április hó 30-ig nyujtsák be.

A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894 évi XXVII. t. cz. értelmében létesített nyugdíjintézetnek s állását 1898 szeptember hó 1-én tartozik elfoglalni.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató-tanácsának,
Kolozsvártt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán

dr. Vályi Gábor

tanügyi előadó.

elnökhelyettes.

751—1898. PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A deési egyházmegyében fekvő és elhalálózás folytán megüresedett esztényi körlelkészi állomásra, melyhez az esztényi anyacgylázson kívül a szarvaskendi, kecsedi, kecsed-szilvási, tötöri és onoki diasporák tartoznak, ezennel pályázatot hirdetünk.

A körlelkészi javadalom összege 442 frt 82 kr, melyből 362 frt 85 kr készpénz, 88 frt a kanonikumok kataszteri tiszta jövedelme, melyből azonban 32 frt adó teher levonásba van hozva, a többi rész kepe Ezen kívül tisztességes lakás melléképületekkel.

Felhivatlak mindazok, kik e körlelkészi állást elnyerni óhajtják, hogy szabályszerűen felszerelt folyamodásukat f. é. márczius hó végéig a főt. püspöki hivatalhoz terjesszék fel Kolozsvártt, 1898 márczius hó 5-én.

Márkus János,

Dr. Vályi Gábor,

titkár.

elnökhelyettes.

871—1898.

Főtiszteletű és Méltóságos egyetemes Konvent!

A múlt 1897. évben tartott egyetemes konvent 49. jkvi sz. határozatával méltóztatott volt erdélyi ev. ref. egyházkerületünknek egy egyetemes papi árvaház Kolozsvártt leendő felállítási tervét helyeselni, erkölcsileg pártolni s az intézet épületének megépítési költségeihez évi 510 frt, 32 éves, tőkeszerző-segélylyel hozzájárulni. Ugyanezen határozattal arra is méltóztatott volt utasítani erdélyi ev. ref. egyházkerületünk ig. tanácsát, hogy a feltétlenül egyetemes jelleggel szervezendő szeretetház alapszabályait megerősítés végett a konventhez terjesszük fel.

Egyházkerületi ig. tanácsunk mély hálával és köszönettel vette tudomásul a főt. és mélt. Konvent e nagybecsű határozatát s a múlt év folyamán már ki is utalt tőkekamat-segély birtokában haladéktalanul megtette az intézkedéseket a szeretetház épületének megépítése tárgyában, melynek eredményeként az intézet diszes kétemeletes épülete ma már fedél alatt áll s a jelen év folyamán teljesen elkészül annyira, hogy hozzávetőleges költségvetésünk bevalása esetén a jelen év őszén talán megnyitható is lesz.

Az építés keresztülvitele a főt. és mélt. egy. Konventnek már bemutatott tervek és költségvetésektől némileg eltérően aként történt, hogy az intézetbe felveendő mindkét nemű papi árvák megfelelő külön helyiségekben elhelyezhetőek legyenek s e kibővítésnek megfelelően az építési és berendezési költségek is emelkedtek, úgy hogy a szükséglet e czímen csaknem kerek számban 65000 frtra tehető?

E tekintélyes összeg részbeni fedezetül az egy. konvent által nyújtott 10200 frtnyi tőkesegély szolgál, a fennmaradó 55000 frt szükséglet fedezésére pedig erd. ev. ref. egyházkerületünk vállal kötelezettséget, a szeretetház céljaira rendezett sorsjátékból remélhető jövedelem terhére.

letünk vállal kötelezettséget, a szeretetház céljaira rendezett sorsjátékból remélhető jövedelem terhére.

Az intézeti épület elhelyezése múlt évi jelentésünknek megfelelően ama kiválóan alkalmas telken történt, melyen kolozsvári egyházközségünk milleniumi harmadik temploma és papi háza épült, s hová, ig. tanácsunk beleegyezésével, az egyházközség által tiszteletes Molnár Lőrincz aa. választatott meg lelkészül, kit a szeretetház első igazgatójául alkalmazni óhajtunk.

Az épület és környezetének látképét a tisztelettel ide mellékelt fénykép-felvételek mutatják.

A főt. és mélt. egy. Konvent további utasításához képest a szeretetház alapszabályait, rendtartási szabályzatát és hozzávetőleges költségvetését is elkészítettük, melyeket $\frac{1}{2}$ alatt csatoltan megismerés és jóváhagyás végett tisztelettel bemutatunk.

A rendtartási szabályzatra vonatkozólag feleslegesnek tartjuk külön indokolást előterjeszteni, minthogy az abban foglalt rendelkezések, a dolog természetének megfelelően, kellő részletességgel vannak előadva és önmagukat indokolják, de az alapszabály és költségvetés főbb tételeire szükségesnek tartjuk e kísérő iratunk rendjén is kiterjeszkedni s emez intézkedések megfontolására és jóváhagyására a főt. és mélt. egy. Konventet külön is kérni.

Mindenek előtt az alapszabályok első §-ában megállapított czímre nézve vagyunk bátrak megjegyezni, hogy az a főt. Konvent fent idézett számú határozatában körvonalozott kívánalomhoz képest, az intézet feltétlen egyetemes jellegét tünteti ki.

Az alapszabályok 4-ik §-ában az önmagát fenntartó intézet bevételi forrásai között első helyen az alapítványok és adományok vannak felvéve, minthogy e czímen már eddig is folyt be egyházkerületünkhöz 1500 frtnyi összeg és az intézet megnyitásával bizonyára nagyobb mértékben remélhető a már élő intézmény iránti érdeklődés és áldozatkészség megnyilvánulása a, mire különben a hozzávetőleges költségvetés adataiból láthatólag a költségvetési hiány fedezése céljából feltétlenül szükség is van.

A bevételi tételek második pontja alatt az árvák részére különböző intézetek által nyújtható segélyek vannak felvéve s ezeknek előirányzása teljesen indokolt, mert önként érthető, hogy az árvák hozzátartozói az esetben, ha azokról maguknak gondoskodniok nem kell, e járulékokról, az intézet javára feltétlenül lemondani kötelesek.

A szóbanforrgó paragrafus c. pontja alatt az erd. ev. ref. egyházker. 100,000 forintot meghaladó központi özvegy-árvai alapjának jövedelméből van egyelőre 1000 frt. előirányozva, mely összeg azonban az egyházkerületi közgyűlés megszavazása esetén, a zárt intézetté tett özvegy-árvai alap igény-jogosult tagjainak természetszerű apadásával, állandóan emelkedni fog.

Külön konveti határozatot igényel azonban a 4-ik §. d. pontjában foglalt megállapítás, mely szerint u. i az egyetemes jellegű szeretetház fentartási céljaira a magyarországi ev. ref. egyház összes lelkészei évi 2 frtos hozzájárulásra köteleztet, nének. Nézetünk szerint ezen aránylag csekély összeg fizetésére. a gyámoltalan állapotban elmaradott papi árvák érdekében, összes lelkészeink készséggel fognak kötelezettséget vállalni, s legfennebb a kisebb javadalmazásu papok részéről volna ez ellen ellenvetés támasztható, mely azonban az által veszti el jogosultságát, hogy e kisebb javadalmazásu lelkészek fizetése amugy is állami kiegészítés alá kerül s a tárgyalás alatt levő törvényjavaslat rendelkezései értelmében e csekély járulék is,

A Magyarországi ev. ref. papi árvák kolozsvári Szeretet- házának alapszabályai.

I. Rész.

1. §.

Az intézet címe:
»Magyarországi ev. ref. papi árvák Szeretetháza
Kolozsvártt.«

2. §.

Az intézet pecsétje: A cím, mint körirat, ebben papi díszbe öltözött alak, mely két kezét áldólag két előtte álló gyermek alak — egy fiu és egy leány — fejére teszi.

3. §.

Az intézet célja kettős:

- a) Általában mostoha anyagi viszonyok közt elmaradt mindkét nembeli papi árvák gondozása és nevelése;
b) különös célja pedig a fiu-árvák arra alkalmas és hajlammal bíró részének a papi pályára való nevelése és előkészítése.

4. §.

Az intézet fenntartási alapjai:

- a) az intézet céljaira már letett és leteendő alapítványok és e célra befolyó önkéntes adományok;
b) a felveendő árvák részére folyósított egyetemes özvegy árva gyámpénztári, esetleg egyházmegyei vagy kerületi árva-segélyek, nevelési járulékok;
c) az erd. ev. ref. egyházkerület közgyűlése által, az egyházkerületi özvegy-árva alap jövedelme terhére megállapítandó segély;
d) a magyarországon levő összes rendes papi állomások után, az illető lelkészek által fizetendő évi 2 2 frtos járulék és
e) az illetékes hatóságok által még e célra rendelendő másnemű jövedelmek.

5. §.

Az intézetbe egyelőre a) az erdélyi egyházkerületből 20, b) a tiszántúli egyházkerületből 12, c) a dunantuliból 6, d) a dunamellékiből 6, e) a tiszáninneni-
ből 6 — összesen 50 árva vétetik fel és az intézet kibővítésével, annak idején megfelelően emelendő létszám betöltésénél is a fennebbi arány tartatik fenn.

6. §.

Az intézet feletti főfelügyelet gyakorlása az egyetemes konventet illeti, mely ezt a jogát az egyetemes gyámintézet végrehajtó bizottsága útján gyakorolja.

A közvetlen és állandó felügyeletet azonban az erdélyi egyházkerület s illetőleg ennek nevében az igazgató-tanács gyakorolja aképen, hogy kebeléből a püspök, vagy törvényes helyettese elnöklete alatt legfennebb 6 tagból álló *kormányzó testületet* szervez, melynek tagjai ezenkívül amaz áldozatkész egyének is, kik az intézet céljaira legalább 500 frtos alapítványt tesznek. Az erkölcsi testületek által tett alapítványok minden 500 frtnyi összege után az illető erkölcsi testület egy-egy tagot választhat és küldhet a kormányzó testületbe.

E testület, évenként előre meghatározott időben nagygyűlését székhelyén, Kolozsvárott megtartja, az intézetet megvizsgálja, annak mindennemű ügyeiben intézkedik s eljárásáról, a gyűlés megtartását követő egy hónapi határidőn belül, jelentést tesz az igazgató-tanácsnak s illetőleg az egyházkerületi közgyűlés útján az egyetemes konventnek.

7. §.

A kormányzó testület határozatai érvényesek, ha a gyűlésen az elnökön kívül legalább 3 tag jelen van.

8. §.

Az intézet vezetése: a hivatali személyzet tiszte, mely az igazgató, vagy megbízottja — ha jelen van: a püspök — elnöklete alatt minden hónap végén — a szükséghez képest többször is — *intézeti gyűlést* tart, erről rendes jegyzőkönyvet vezet, az érvényben levő szabályok szerint intézkedik s az intézet anyagi és szellemi ügyeire egyaránt világot vető számadását a kormányzó testület elnökéhez, a nagygyűlést egy hónappal megelőzőleg, további intézkedés végett be-
terjeszti.

9. §.

Az intézet hivatali személyzete:

- a) Az igazgató, ki rendszerint a kolozsvári püspöki vizsgálat alatt álló egyházközség azon parokhiájának rendes lelkésze, mely a szeretetház telkén épült.
b) Árva atya.
c) Árva anya.
d) Női választmány.
e) Segéd árva atya.
f) Segéd árva anya.
g) Orvos.

A személyes szolgálatok végzésére, a szükséghez mérten kellő számú cseléd-személyzet alkalmaztatik.

10. §.

a) Az igazgató

1. Az igazgatónak a 9. § a) pontja szerint papi, esetleg más, de mindenesetre magasabb fokú képesítéssel kell birnia.

A kormányzó testület ajánlatára választja az igazgató-tanács s e választást az egyházkerületi közgyűlés útján jóváhagyja az egyetemes konvent. Az igazgató tagja a kormányzó testületnek mindaddig, míg az intézet élén áll és elnöke az intézeti gyűlésnek a 8. §-ban jelzett esetekben. Fegyelmi tekintetben a kormányzó testület és másodfokban az egyházkerületi fegyelmi bíróság alatt áll.

11. §.

b) Az árva atya.

Az árvaatyának legalább tanítóképesítő oklevéllel, lehetőleg gazdászati képzettséggel, ének- és zeneismerettel kell birnia. Választja a kormányzó testület az igazgató ajánlata alapján, miről jelentést tesz az igazgató-tanácsnak jóváhagyás végett. Fegyelmi tekintetben a kormányzó testület és másodfokban az egyházkerületi fegyelmi bíróság alatt áll.

12. §.

c) Az árvaanya.

Az árva anyának a női kézimunkákban, a konyhakereszteti teendőikben s a háztartás vezetésében kellő jártassággal kell birnia. Az igazgató ajánlatára a kormányzó testület elnöke nevezi ki életfogytiglan. Fegyelmi tekintetben a kormányzó testület, illetőleg az egyházkerületi fegyelmi bíróság hatásköre alatt áll.

13. §.

d) Női választmány.

A női választmány 20 tagból áll, feladata: a háztartásra való felügyelet, főleg az árvaanya teendőinek ellenőrzése, az ételmiszer bevásárlások eszközlése, a fehérneműekre való felügyelet, ruhaszövetek s általában ruhaneműek bevásárlása s azok feldolgozásának ellenőrzése.

Elnöke a maga tagjaiból választatik, jelentéseit a kormányzó testülethez teszi meg.

14. §.

A segéd-árvaatyának és segéd-árvaanyának legalább elemi iskolai tanítói, illetőleg tanítónői képesítéssel kell birniok; megkivántatik az is, hogy az ének- és zene tanításban, valamint a kerti munkák vezetésében

járatosak legyenek. Fegyelmi tekintetben az igazgató, illetőleg a kormányzó testület hatásköre alatt állanak.

A segéd-árvaanya és segéd árvaanya csak nőtlen, illetőleg hajadon egyének lehetnek.

15. §.

Az orvos.

Az intézeti orvos, külön szerződés mellett, a kormányzó testület által alkalmaztatik.

16. §.

A növendékeknek az intézetbe való felvételét, az igazgató előterjesztésére, a kormányzó testület eszközli s a felvételtől haladéktalanul jelentést tesz az igazgatótanácsnak jóváhagyás és az egyetemes konventhez leendő betérjesztés végett, mely a végleges felvételt az egyetemes gyámintézeti végrehajtó bizottság által elintézteti s erről az igazgatót kellő időben értesíti.

17. §.

A felvétel iránti folyamodványok az illető egyházker. püspöki hivatalához nyújtandók be, honnan minden év május végéig véleményes javaslat kapcsán további intézkedés végett az intézeti igazgatóhoz küldetnek.

18. §.

A folyamodáshoz mellékelni kell:

- a) a papi árva keresztlevelét,
- b) szegénységi bizonyítványt
- c) ép és egészséges testalkatát igazoló orvosi nyilatkozatot,
- d) végzett tanulmányait feltüntető értesítőjét,
- e) bizonyítványt arról, hogy az apa papi pályán működött,
- f) halotti anyakönyvi kivonatot a kezelő orvos bizonyítványával, hogy az apa minő betegségben halt el,
- g) az anyának vagy törvényes gyámnak beleegyező nyilatkozatát arra nézve, hogy míg az árva a Szeretetház növendéke lesz, a részére eső s az egyetemes özvegy árvai gyámintézettől, esetleg az egyházmegyei hasonczélú intézettől nyerendő osztalékot évenként az intézetnek átengedi.

Felvétel végett csakis 6—8 éves életkorban levő árvák folyamodhatnak.

19. §.

Az intézet növendékeinek s bennlakó személyzetének élelmezése házilag történik, illetőleg a megszabott étrend szerint, mindennemű vállalkozás kizárásával az intézetben eszközöltetik.

A növendékek s általában az intézet kebelében lakók az arra meghatározott időben naponként négyszer étkeznek.

20.

A növendékek ruházatot is az intézettől nyernek és pedig minden növendék 2 rendbeli ruhát kap, egy viselőt és egy ünneplőt; nemkülönben külön a nyári és téli évszaknak megfelelően

21. §.

A fegyelemnek a növendékekkel, az alkalmazott személyzettel s a cselédséggel szemben való gyakorlási módját és fokozatait a rendtartási szabályok állapítják meg.

22. §.

Az intézetbe felvett növendékek koruknak és képességüknek megfelelő osztályokba osztatván, elemi oktatást az intézetben nyernek, a magasabb fokú tanulást pedig a város különböző iskoláiban végzik, hol helyettük a tandíjat az intézet fizeti s őket a tanszerekkel is ellátja.

23. §.

A szeretetház növendékei addig maradnak az intézetben, míg tudományos pályát választanak, vagy valamely iparág birtokában életfenntartásukról gondoskodhatnak; a leányok pedig miglen férjhez mennek, vagy magukat önálló kereseti pályára kiképezik, illetőleg az erre szükséges tanulmányokat befejezik.

24. §.

Jelen alapszabályok a magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje és az erdélyi ev. ref. egyházkerület közgyűlése által jóváhagyandók és egyelőre csak három egymásután következő próba évre érvényesek.

25. §.

Ezen alapszabályok módosítása csakis az előző szakaszban említett főhatóságok előzetes engedélye után és utólagos jóváhagyása mellett eszkhözölhető.

A magyarországi ev. ref. papi árvák szeretetházának rendtartási szabályai.

II. Rész.

1. §.

Az alapszabályokban megállapított feltételek alapján felvett intézeti növendékek az alkalmazott vezető és tanító személyzet részéről a leggondosabb ápolásban, nevelésben és tanításban részesítendőek.

Ennek eszközölhetése czéljából a tanulásra képes és hajlammal bíró fiú és leánynövendékek az elemi iskolai képzettség befejezte után felsőbb iskolákban helyeztetnek el s általában mód nyújtatik részükre a tehetségüknek megfelelő s életfenntartásukat biztosító tudományos pályákra való kiképzetésre.

2. §.

A kevésbé tehetséges mindkét nembeli növendékek az elemi iskola négy osztályának elvégzése után valamely hajlamaiknak megfelelő reális pályára adtnak.

Ama feltételek, melyek mellett a növendékek reális pályára kiadhatók, külön szerződési tervzetben állapítatnak meg.

3. §.

Az intézet minden növendéke köteles felebbvalóinak és az intézet szabályainak engedelmeskedni.

Az intézeti szabályok és az előljárók rendelkezéseinek áthágása fegyelmi büntetést von maga után, mely azonban az arra jogosított előljáró által a szülők és gyermekek közti viszonyt jellemző szelidséggel, de a szükséghez képest szigorú komolysággal alkalmazandó.

4. §.

A büntetések a vétség fokához és minőségéhez képest: atyai megintésben, megdorgálásban, mérsékelt módon alkalmazott böjtöltetésben, szobafogságban, végül az intézetből való eltávolításban nyilvánulnak.

5. §.

Nagyobb fokú büntetést az igazgató, illetve intézeti gyűlés tudta és beleegyezése nélkül az árvaanya s általában a többi nevelők sem ki nem szabhatnak, sem végre nem hajthatnak.

6. §.

Az intézetből való eltávolítás olyanoknál alkalmazható, kiknek javítása semmiféle eszközzel el nem érhető s kiknek jelenléte a többiek erkölcsösségét komolyan veszélyezteti.

Az eltávolítás az intézeti gyűlés javaslata alapján a

kormányzó testület hatáskörébe tartozik, mely is eljárását az ig.-tanács útján az egyetemes konventnek is bejelenti. Az intézetből elbocsátott árva szükséges ruházattal ellátva törvényes gyámjának adandó ki.

Az intézet hivatalnokai.

7. §.

Az igazgató vezetője az intézet szellemi és anyagi ügyeinek s képviselője az intézetnek a közönséggel és külhatóságokkal szemben.

Felügyelői és ellenőrzői kötelességét részint közvetlenül, részint az alkalmazott hivatali személyzet által gyakorolja, miért is rendelkezéseinek a hivatali személyzet minden tagja engedelmeskedni tartozik. Az engedelmeség megtagadása esetén az intést és feddést alkalmazhatja, de nagyobb fokú mulasztás, vagy hanyagság felmerülte esetén a fegyelmvizsgálat megindítása iránt intézkedik.

8. §.

Gondoskodik arról, hogy az intézet számadása az árvaatyá által pontosan elkészítessék, az intézeti gyűlésben tárgyalassék s kellő időben a kormányzó testület elnökéhez beterjesztessék.

9. §.

Kötelessége az intézeti gyűlés összehívása, melyben a szeretetház szellemi és anyagi jóllétét előmozdító dolgokat megvitatás tárgyává teszi, az árvaatyától a lefolyt hónapra vonatkozó számadást beveszi, felülvizsgálja, jegyzőkönyvre véteti, lezárja s a következő hónapra eső költségvetést megállapítja.

10. §.

Az intézeti számlák és nyugták, — ideértve a hivatali személyzet nyugtáit — csakis akkor fizethetők ki, ha az igazgató, vagy az ő felelősségére helyettese aláírja s az intézet pecsétjével ellátja.

11. §.

Kötelessége az intézeti bennlakó növendékek valóságos nevelése és tanítása a hivatali személyzet segítségével.

12. §.

Kötelessége az intézetnek — ha fontos ok nem akadályozza — naponkénti megvizsgálása. Az intézet helyiségeiben bármikor szemlét tarthat, tanórákon, lefekvésnél, felkelésnél, étkezésnél saját belátása szerint jelen lehet.

13. §.

Jogában áll a hivatali személyzet tagjainak, évenként egyszer, nyolcz napra terjedhető szabadságot engedélyezni. Ezen felül azonban a hivatali személyzet összes tagjai évenként 4 heti szabadságidőt vehetnek igénybe, melyet azonban az igazgató ajánlatára, a kormányzó testület engedélyez.

14. §.

Az árvaatya.

Vezeti az igazgató utasítása és a szabályok értelmében az intézet összes ügyeit, ennél fogva rendelkezéseinek az intézet kötelekébe tartozók engedelmeskedni tartoznak s ha az engedelmeség elfogadható ok nélkül megtagadtatnék, azonnal jelentést tesz az igazgatónak további eljárás végett.

15. §.

Felügyel az intézet hivatalosan megállapított tantervének, rendtartási szabályzatának és napirendjének pontos megtartására, a növendékek tanulmányi elő-

menetelére s az igazgató utasításai szerint irányítja az intézet egész beléletét és nevelési rendszerét.

Személyes tapasztalatai alapján véleményt nyilvánít az egyes növendékek taníttatása, illetőleg hajlamainak megfelelő pályára leendő nevelése tekintetében.

16. §.

Köteles az intézeti növendékekről rendes törzskönyvet vezetni, melyben azoknak neve, kora, születési helye, végzett tanulmányaik, belépésök napja, a szülők neve, elhalálózásuk ideje, a halált okozó betegség neve, a törvényes gyám neve, lakása, foglalkozása, kihez a növendék esetleg tanonczúl kiadatik, — bevezetendő.

17. §.

Tanulmányi tekintetben vezeti a növendékek ama csoportját mely számára beosztatik s e csoport előmeneteléről, m gaviséletéről rendes naplót vezet s az intézeti gyűlésben havonként jelentést tesz.

Köteles minden növendék szülőjét vagy törvényes gyámját legalább évenként egyszer a növendék előmeneteléről, magaviséletéről az intézeti gyűlésben meghatározott módon az igazgató által is aláírt s e célra készült íven értesíteni.

18. §.

Kötelessége a hivatalosan jóváhagyott költségvetes pontos keresztülvitelére felügyelni s illetőleg az intézet gazdasági ügyeit is vezetni felelősség mellett.

A reá bízott pénzekről rendes naplót vezet, melybe a bevételt és kiadást pontosan bejegyzi.

Számadását minden hónap végén s a következő hónapra vonatkozó költségelőirányzatot az intézeti gyűlés elé terjeszti.

Általában köteles az intézet mindennemű számadásait úgy vezetni és készíteni el, hogy az rendes időben illetékes helyére juttatható legyen.

19. §.

Felügyel az intézet egész berendezésére, arról leltárt készít. Ellenőrzi az intézet hivatali személyzetének működését.

20. §.

Felelősség mellett a segédárvaatya és segédárvaanya segítségével végez minden irodai teendőt.

21. §.

A hivatali személyzettel, a növendékekkel egy teremben, de külön asztalnál étkezik.

c) *Az árvaanya.*

22. §.

Az árvaanya, mint házvezetőnő a fennálló szabályok értelmében felelősség mellett vezeti az egész háztartást.

A szakácsné s általában az intézeti cselédek közvetlen felügyelete alatt állanak. Ezek felfogadása és elbocsátása az ő kötelessége, de az igazgató és árvaatya beleegyezésével.

Köteles gondozni az ebédlő és konyha, a mosó, vasaló- és hálószobák felszereléseit, az összes növendékek ruhaneműit.

Nyári hónapokban hetenként kétszer az összes növendékeknek tiszta fehérneműt oszt ki s az ágyneműeket nyáron két hetenként, télen hónaponként egyszer változtatja.

Felügyel az egész intézet tisztán tartására.

23. §.

Gondoskodik, hogy az étkezés pontos időben történjék; kötelessége az ételek kiosztását vezetni.

Az élelmi-cikkeket személyesen, esetleg megbizottja által, de felelősség mellett vásárolja be. Kiadásairól s általában egy-egy hónapi fenntartásáról számadást vezet s azt az árvaatya rendelkezésére bocsátja.

A kettős zárral ellátott éléskamrának, pinczének egyik kulcsa az árvaanyánál, a másik az árvaatyanál áll.

d) *A segédárvaatya és segédárvaanya.*

24. §.

A segédárvaatya és segédárvaanya vezetik a gondjaira bizott csoportot épen úgy, mint az árvaatya s utasításait is közvetlen ettől veszik, akinek különben felügyelet és ellenőrzés tekintetében közvetlenül alá vannak rendelve.

25. §.

A segédárvaatya éjjel egy külön, számára fenntartott helyen ugyanazon szobában alszik a fiúnövendékekkel, velük együtt kél és fekszik s mindkét esetben szoroson felügyel. Felügyel, hogy a növendékek ruháikat, taneszközeiket rendben tartsák, hogy a növendékek pontosan leckére menjenek. A betegekről azonnal jelentést tesz az árvaatyanak, ki gondoskodik, hogy az illető a betegszobában találjon helyet. Kötelessége továbbá a fiúnövendékeket a templomba vezetni és reájuk ez alkalommal is felügyelni.

26. §.

A segédárvaanya ugyanazon kötelességeket gyakorolja, mint a segédárvaatya, azon megjegyzéssel, hogy a leánynövendékekkel alszik egy szobában.

Az orvos.

27. §.

Az orvos köteles a növendékeket az intézetbe belépésök alkalmával megvizsgálni s azoknak ép, egészséges voltát bizonyítani, esetleg a felvétel megtagadását az igazgatónak javaslatba hozni.

28. §.

Köteles az összes növendékeket hetenként egyszer, a szükséghez képest többször is megvizsgálni s tapasztalatairól az igazgatót értesíteni.

29. §.

Köteles az intézet élelmi cikkeit, valamint az ételeket is havonként legalább egyszer, esetleg többször is megvizsgálni s a tényállást, az igazgató kívánságára írásba is foglalva, jelezni s az igazgató rendelkezésére bocsátani.

30. §.

Köteles akadályoztatása esetén helyettesről gondoskodni, mely esetben a látogatás díját ő fizeti.

31. §.

Az intézet beteg növendékeit — ha a betegség neme nem nagyon súlyos vagy ragályos — az intézet betegszobájában gyógykezelé.

32. §.

Köteles az intézet egészségügyi állapotáról minden időben az igazgató által meghatározott időre jelentést készíteni s az igazgató rendelkezésére bocsátani, Végül köteles az intézet összes alkalmazottjait külön díj nélkül gyógykezelni.

Élelmezés.

33. §.

Az alapszabályokban megállapított napi négyszeri étkezés sorrendje a következő:

a) Reggeli étel: 2 dcl. forralt tej egy zsemelével, esetleg köményes leves.

b) Déli étel: húsleves, $\frac{1}{6}$ kgr. marhahús mártással és főzelék. Csütörtökön főzelék helyett tészta, vasárnap és ünnepnapokon ezen felül sült is.

c) Uzsonai étel: egy-egy drb. kenyér.

d) Estéli étel: főzelék, csütörtökön és vasárnap e mellé pecsenye vagy hideg felvágott.

Az étlap kiállítása az időszaknak megfelelően, az árvaanya tiszte, de az igazgató és árvaatya jóváhagyásával.

34. §.

Az intézetben házilag előállított ételek minőségének ellenőrzése végett az igazgatónak tetszése szerint, az árvaatyanak vagy árvaanyának mindig kötelessége azokat a tálalás előtt megizlelni s felügyelni arra, hogy minden növendék kellő mennyiségű ételben részesüljön.

35. §.

A személyzet tagjai a növendékekkel együtt, egy időben, de külön asztalnál étkeznek; étlapjuk a növendékekétől nem különbözik.

Ruházat.

36. §.

A növendékeknek az intézettől nyerendő ruházata a következőkben állapittatik meg

a) A fiuk ruházata télen szürke posztóból készült ; a nyári ruha muszkavászonból A főveg télen sapka, tavasszal és ősszel szürke kalap, nyáron szalma-kalap.

b) A leányok ruházata télen sötét kék posztó ruha, aczélszürke posztó-kalap, díszítés nélküli kék szallaggal. A nyári ruha sötét kék karton ruha, fehér szalma-kalap kék szallaggal.

A fiuk tavasszal, nyáron, ősszel czipőt, télen csizmát viselnek ; a leányok mindig czipőt.

Cselédség.

37 §.

A cselédség feletti közvetlen felügyelet joga az igazgató és árvaatya hatáskörének meg nem sértésével az árvaanya tiszte.

A cselédség általában az igazgatónak s a munkakör szerint felettük álló személyeknek feltétlen engedelmességgel tartozik.

A cselédek egymással békés egyetértésben kötelesek élni, szóval egész életmódjukat az intézet szabályaihoz alkalmazni tartoznak.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérméntve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt.
3 frt.

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

I m a,

1898. március 15 napján, az ifjúság által
rendezett ünnepélyen.

Istenünk, Atyánk! Hozzád jövünk mai ünnepünkön is, hogy leboruljunk Előtted s imádjunk Téged.

Nemzeti életünk már-már száradó fája ma ötven éve virágot hajtott s eme virág ama márciusi nap vala. Még csak egy virág, — de a melyből egy egész tavasz nyílt ki. Oh, az a márciusi nap, melyet Uram, Te adtál nemzetünknek! Nem véres csaták győzelmi napja, nem is a későbbi korszakos *állami tény* napja az, nem; de talán mindezeknél több, mert az a nap a *nemzeti ideálok* napja. Engedd, Uram, hogy ünnepeljük mi az ideálokat is. Ez ünneplés illik a meg nem vénhedt nemzetekhez, ez ünneplés illik az ifjakhoz, kik férfiakká akarnak lenni. S bár ne legyen e nap törvénybe ígatva, de be van ígatva a nemzet történelmébe és be lesz e nap mindig ígatva a magyar ifjúság legfényesebb — ábrándjaiba.

Istenünk! hálát adunk Neked. Minden mindent Neked köszön. Neked köszöni az ég az ő csillagait, napjait, a föld az ő fenséges bérceit, folyóit, völgyeit, termő erejét. Nemzetünk is mindent Neked köszön. Neked köszönjük e hazát. Ah, mezőinknek mennyi virága . . hősök koszorújába; bérceinknek mennyi vassa . . békés munka eszközének és, ha kell, fegyvernek. Neked köszönjük történelmünket. Hálát adunk bölcseinkért, hőseinkért, vértanuinkért; hálát adunk a tudós eszméiért, a költő énekeért, a munkás kéz alkotásaiért; hálát adunk iskoláinkért, templomainkért, hálát mindazért,

a mi szívünknek drága és szent, mindazért, a mi itt a miénk. *Miénk*; mert a nemzeti közéletben nem azok a kincsek a legdrágábbak, melyek csak enyimek, de azok a kincsek, melyek közösen a mieink.

Miénk-e őseink hazája? Csak úgy miénk, ha mi e hazát naponként megtudjuk hódítani, újra eltudjuk foglalni, mint őseink tették. Különben őseink hazája többé nem a miénk. Miénk-e nemzeti történelmünk? Csak úgy miénk, ha őseink történelmet teremtő ereje, erénye él mi bennünk is. Különben az a felséges történelem idegen könyv nekünk, melyet mi már nem értünk. Őseink nyelve a mi nyelvünk-e? Őseink nyelvében ott volt az igazság bátor szava és a buzgó imádság áhitata. Ha a mi nyelvünk nem az a tiszta, nemes, de szent dolgokból gúnyt űző: akkor ez a mi nyelvünk nem őseink nyelve többé; azt a szent nyelvet mi elfeledtük. Őseink zászlajára írva volt: »*Istenért, hazáért, szabadságért*«, s ha a mi zászlónkra nem e szavak vannak írva: akkor őseink zászlóját mi kiejtettük kezeinkből s az ő zászlójuk többé nem a mi zászlónk. Segits, segíts megértenünk élő, igaz Istenünk, Atyánk! hogy a közélet férfia, kit önzés vezetne közérdek helyett, nem magyar ősök utóda többé. . . A nő, ha idegenért hevül s nem honleány: nem magyar nő többé. Az anya, ki nem tanítja gyermekét imádságra s hazaszeretetre: nem magyar anya többé. . . És a magyar ifjú harc között nőtt fel s nem elpuhult, de edzett, bátor, erős vala. Ma az nő fel harc között, ki komoly munka között nő fel. Az értelmes ifjú, a tiszta érzésű ifjú, a nemes jellemű ifjú: magyar ifjú. És a ki nem ilyen: az nem magyar ifjú többé. . . Oh, Istené legyen a dicső-

ség, a hála, hogy ez a haza ma is magyar haza; Istené a dicsőség, hogy ma is magyar férfiak, magyar nők, magyar ifjak nemzete e nemzet.

Istenünk! engedd, hogy a szabadság ez ünnepén imádkozzunk szabadságért. Szabadságért! Uram, add megértenünk e szót. A szabadság a mi legmagasb emberi lényünknek s rendeltetésünknek megfelelő lét. Sasnak szabadság a levegő végtelensége, fának, virágnak a napsugár; lelkünknek szabadság: az igazság, a jó szeretete, az erkölcs. Mindaz, a mi lélek: szabadság. A szabadság a lélek diadala. Atyánk! szívünkbe oltottad az igazság szomját, a jónak szeretetét, a tökéletesedés vágyát s így teremtettél szabadságra minket. Igazságot, szeretetet, erkölcsöt, lelket vinni az állami szervezetbe, intézményekbe, törvényekbe: ez a politikai szabadság; igazságot, szeretetet, erkölcsöt, lelket vinni életünkbe, a világba ez az egyén és világ szabaddá tétele. Istenünk! így tégy minket szabaddá; mert ez az a szabadság, melyet szent fiad, a Jézus Krisztus nyújt nekünk.

Istenünk, Atyánk! áldd meg e hazaföldet. Boruljon szeliden fölébe az égbolt s nőjjön kebeléből dúsan a kalász. És »töltsd ki lelkedet minden emberre« itt. Istenünk! ha bizunk e nemzet jövőjében: Tebened bizunk. »Isten! áldd meg a magyart«: a magyar királyt, a magyar népet, a magyar nemzetet, áldd meg, áldd meg, áldd meg! Amen.

Molnár Albert.

1848—1898 márczius 15.*

Félszázaddal ezelőtt e napon költői divinatioval zendült meg a magyar Tyrteus ajakán a jóslat:

»Hol sirjaink domborulnak
Unokáink leborulnak
És áldó imádság mellett
Mondják el szent neveinket«.

S a jóslat im, beteljesült. Sirjaik mellett ma leborultunk; leborult a nemzet, leborult egy egész ország. Reá sirtuk az elhaló porokra a hála könnyeit; de könnyfátyolozta szemeink előtt megnyílt a sir s diadalmason kelt ki belőle az élet, a feltámadás, a halhatatlanság: a szent eszmék örökkévalósága. — És áldó imádságokba foglaltuk szent neveiket. Azokat a neveket, melyeknek összeverődő fénysugáriból a *népszabadság, jogegyenlőség* és *testvériség* trikolorja szövődött.

Leborultunk mi is. Kálvinista anyaszentegyházunk

* Egyes alkalmi vonatkozásokkal, mint »Zárszó« mondott el, a theol. fakultás ifjúsága által rendezett ünnepélyen.

egészeiben, annak az egyik első-rangú főiskolája, a mi intézetünk is nagyratörő ifjúságának e lélekemelő ünnepélyében lerotta az unokák hála és kegyeletadóóját. És ezzel csak magához volt hű. Hiszen mi magunk is siron épültünk fel; azon a siron, mely egyedüli biztosítéka annak, hogy a szent sírokban nincsen halál, hanem feltámadás, örökkévalóság — élet. Hiszen nekünk pajsunk az a név, melyből minden »szent név«: egy sugár a napból. Hiszen nekünk szól az apostol: »Ti pedig szabadságra hivatatok«; minket int: »A szabadságban álljatok meg s ne legyetek embereknek szolgálói«. Hiszen reformátoraink irataiban mindenütt ott van az a fontos fejezet a szabadságról: »*A keresztyén ember szabadságáról*«. Hiszen harci lobogóinkon mindenütt együtt van a »pro Deo« és »pro patria« s velük együtt tündöklök a »pro libertate«; Istenért és a hazáért; Istenért s a szabadságért!

A mi ünneplésünk nem pusztá hagyomány: nekünk minden szabadságünnepe a mi diadalünnepe.

A mi ünnepléseinkben azért nemcsak a hálának kell kifejezésre jutnia a múlt iránt, hanem a kötelezettségnek is a jövő iránt. Ezek az ünnepélyek szólnak nemcsak a múltnak, de a jövőnek is. Ünnepeink egy Szentszövetség gyűlései, melyen a tagok Isten s világ előtt újra meg újra ismétlik e nap nagy papjával, örök prófétájával:

»A magyarok Istenére esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé nem leszünk!«

A márczius 15-iki ünnepélyeknek ez utóbbi jellegét — úgy tetszik nekem — ma mindenek felett hangsúlyozni kell. Mert — nem akarom a nemzeti lelkeseidet lohasztani! — de el kell ismernünk, hogy a szabadság egén terhes fellegek boronganak s elnyeléssel fenyegetik annak fénylő napját:

A honnan egykor a szabadság tavaszi fuvalma szállott felénk, onnan ma vészes moraj zaja hallatszik. Hol egykor a szent trikolor lengett, ma már a veres zászló rémit. A szabadság fiaiból kivesszett a szabadság ereje, törvénye, isteni tartalma, s a mi helyén maradt az az egyén vak szenvedélye, önző szive, önös elméje, mely megtagad minden eszményt, minden ideált s leütni készül a főt, mely az óvénél magasabbra nőtt.

És a világ megrémült e növekvő szörnyttől, s rémületében fejét vesztve kapva-kap a hamis próféták csalóka mentő-szalmaszálán.

»Egyedül a *tekintély* menthet meg, s állíthatja helyre a bomladozó állami és társadalmi rendet« — kiáltják túlnan. A szabadság nevében megnyirbálták a tekintély hatalmát, megrabolták Isten földi helytartójának uralmát im az eredmény. — És a megrémült emberiség tele tudóvel szívja magába e halált hozó mérget oda dobja magát a »földi isten« lábaihoz, hogy a hullatorlaszon az égisz emelje »Szent-Péter székét« Az elernyedő ember örvend immár, ha más imádkozik helyette: nem akar maga érintkezni istenével; örvend, ha bűneinek terhét könnyű szerrel, egy abszolutióval ledobhatja magáról, ha sorsáért nem kell aggódnia, dolgoznia, küzödni, hanem a más nyakába hárihatja azt, s nem veszi észre, hogy eladta hitét, Istenét, lelkiismeretét, hazáját, földi és mennyei boldogságát!

A Duna vén asszonya, a vallásos és politikai

reakció ősi fészke, a császárváros immár nyíltan hirdeti, hogy a szabadság napját, mint minden romlásnak forrását nem ünnepli. S mintha a szomszéd gondolkozása nálunk is hódítana, az ezrekre menő ünneplő közönség ajakán nem csendül immár egetverő éljen a szabadságnak és hősei emlékének, a fásult közönség éljenzése egy kínos sóhajtás; a honfi bú nehéz ködként ül meg a sziveken s lecsüggesztett fővel ögyeleg a lelkesedni immár nem tudó nép.

A szabadság ügye nehéz megpróbáltatásnak néz elébe. Két ellenség két felől szorítja egyrészt a saját maga korcosszülötte: *a hazátlan demagogikus socialismus*, másrészt a minden szabadság esküdt ellensége: *az ép' oly hazátlan ultramontanistikus hierarchia*.

Mit tagadnók, a szabadság ellenségei, a mi ellenségeink; megpróbáltatásai, a mi megpróbáltatásunk. Nem fogunk-e megsemmisülni a szabadsággal együtt?! Hol itt a gyógyszer?!

Ah, a gyógyulás nem kívülről jön. Bennünk, belülről kell jönie! *Hitet* adjatok az embereknek; nem a képtelenségek vakhitét, hanem hitet ideális javakban, eszményekben; hitet, a mely betöltse lelküket, megszentelje életüket, hitet, szilárdat, a mely meg nem ing, mert bizonyosságát magában, emberméltóságában hordozza! *Reménységet* adjatok, mely csüggedni nem tud, nem akar; reménységet, mely biztossá tegye, hogy nem hiábavaló a hűséges munka, a szent hivatás! *Szeretetet* adjatok, mely kiölje az önzést, a lelketlenséget s az önfeláldozás keresztjének botránnyával győzi meg a világot! Tegyétek szabaddá az embert magától, az állattól; tegyétek szabaddá a portól, sártól: adjatok eszményeket!! Oh, adjatok vissza az embert önmagának, adjatok vissza Istenének!!!

Ez az egyedüli orvosság, ez a mi kétélű fegyverünk *az eszmény nélküli hitetlenség és a hamis eszmények bálványja előtt térdeplő vakhit* ellen.

Nemes ifjuság! Ti itt az eszmények szolgálatába szegődve készültök nyomdokaiba lépni azoknak, kik már a nehéz harcot vivják. A ti nemes lelkesedétek e lélekemelő ünnepén ime veletek érez, titeket biztat, bátorít ez az előkelő közönség. Nem lankadó erővel fel hát a harczra, küzdelemre! E harcz talán nem fogja követelni véretek ontását, de követeli életeteket. Ah, és minden pillanatban, lassankint egy élet munkájában, a folytonos irtásban és folytonos plántálásban áldozni fel magunkat, fogyasztani el élet-erőnket, cseppenként ontani ki vérünket, lassanként dicsőülni meg s menni át az örökkévalóságba: nem kisebb, de tán nagyobb heroizmus, mint egy pillanatban lépni át a halhatatlanságba! Az új korlátokat, mely ijjesztően emelkedik a tudós és tudatlan, a gazdag és szegény között s e korlát deszkáit a bizalmatlanságot, a boszút, a gyűlölést nektek kell ledöntönetek. Nektek kell a népet és fiait, nektek kell az egész társadalmat az önzetlen munka, a szent hivatás, a jellem oltára előtt szövevényre, békére vinnetek.

E munkában im veletek érez, titeket lelkesít s lelkesedétek tüzenél maga is új lángra hevül: a jók serege. Fel hát, ha betöltek a szivek: munkára a kezekkel! Közös vállvetett munkássággal megmentjük az igaz szabadságot s vele anyaszentegyházunkat s ál-

tala a magyart, mely így szabad hazában mint szabad nemzet él; — éljen örökre!!!

Nagy Károly,
theol. tanár.

Vélemény, az egyházkerületi hitelbank alapszabálytervezetről.

(Vége.)

Hogy milyen nagy előny ez: erre csak egy példát hozok fel. A felső egyházközség, most a napokban, folyamodott, a széki egyházmegye tanácsának ajánlata mellett, a mi egyházkerületi főhatóságunkhoz, 4 ezer frt. kölcsönért, mert egy bérházat akar építeni, melynek évi hasznobére 400 frtra tehető. Ugyde, nem volt az egyházközségnek, bár a papi és a kántori földeket is lekötötte — akkora kölcsönösszeghez *kellő biztosítéka*, miután a fekvőségek tisztajövedelmének 20-szorosa alig ütötte meg a 2600 frtot. Más pénztintézet erre a biztosítékra adott volna legtovább 1300—1400 frtot, vagy valamely költséges becsű megejtése mellett, 2000 frtot. De a mi igazgató-tanácsunk megadta mind a 4000 frtot, csak a házbér-jövedelem lekötését is kívánta, mert bölcsen tudta, hogy az az egyházközség évi 140 frt. tisztajövedelemtől, vagyis 20 év alatt tőkésítés esetén kamatos kamataival, 4860 frt. 25 kr. tőkétől esik el, a mi egy egyházközség vagyonosodásában, elég jelentékeny és számbavehető tényező.

Ez csak egyetlen eset a többi sok közül, de hát vajjon nem juthat-e hasonló helyzetbe igen sok egyházközségünk most, mikor az állam csaknem minden községben állami iskolát állít, és megfizeti elég tisztességesen az alkalmas épületekért az évi hasznobért?

Az *elővételi jog*, az egyházak és egyházi alapítványok részére, biztosítva van (9 §) fel kell tehát ezt a jogot használni.

Az is érdekükben áll az egyházközségeknek, hogy miután mint minden nagyobb pénztintézetnél ugy itt is tiz részvény fog képviselni 1 szavazatot (22 §), tehát az olyan egyházközségek, melyeknek nincs módjukban, hogy 10 részvényt jegyezzenek, már most jóelőre társuljanak, hogy majd a közgyűlésen illő módon képviseltethessék magukat.

Erre a képviseltetésre azért van szükség, mert a közgyűlés választja az intézeti igazgatóságot (33 §.) melynek kezébe lesz letéve az intézet egész sorsa. Ez, ha jól csinálja a dolgát akkor egy évtized leforgása alatt, bekövetkezhetik *a termény-kepe megváltása*, és a vagyonosodás terén *kiszámíthatatlan haladást* tehet egyházkerületünk, de ha immel-ámmal fogja végezni teendőit akkor könnyen stagnáció állhat be, és a czélt, melynek szolgálatára egyesülünk, csak késő időben fogjuk megvalósulva látni.

Nagyon helyesen intézkedik azért az *alapszabály tervezet* úgy, hogy a tisztajövedelemből az igazgatósági tagok jutalékára 7%-ot helyez kilátásba osztalékkul (50 §. c. e., p.), mert ha valaki a nyeresémből részesedik: akkor okvetlenül azon lesz, hogy minél nagyobb legyen ez a nyereség. Az is nagyon helyes, hogy a felügyelő bizottsági tagokról és a tisztviselőkről is gondoskodva van, mert legalább ők is sarkalva vannak

ez által, kötelességeiknek mentől hűvebb és pontosabb teljesítésére.

Igy van ez minden nagyobb pénzintézetnél, és ez így van jól, mert ez az intézkedés a fejlődésnek és az előhaladásnak csiráját rejti magában.

Abban sem találhat senki semmi kifogásolni és gáncsolni valót, hogy a tisztajövedelemből 40%, hová fordítása iránti intézkedés a közgyűlésnek van fenntartva; mert így a közgyűlésnek alkalma lesz legalább, esetről-esetre a felett határozni, hogy vajjon a meglevő, vagy a momentán felmerülő szükségek nagyobbak-é melyek az intézet segítségét várják és igénylik?

Hanem arra nézve, van nekem némi aggodalmam s lehet, lesz tán másnak is, a mit az alapszabály tervezet a *tisztviselők nyugdíj-ügyére* vonatkozólag mond (62—66, 69, 70. §§.)

Maga a gondolat, hogy az intézet szolgálatában levő tisztviselők nyugdíj s özvegyeik és árváik kegyjáraadót, vagy neveltetési költséget kapjanak: sem nem új, sem nem szokatlan. Ujabban minden jóra való pénzintézet gondoskodik alkalmazottairól, még pedig a lehető legjobban. De a megalakulás idején és az intézet életének *első éveiben*, a míg erre a célra elég nagy alap, vagy legalább is biztos jövedelem nem állott rendelkezésre, egyik intézet sem gondolt erre, mert nem akarta magát és részvényeseit, már jó előre, egy olyan kiadással megterhelni, a mi esetleg a tisztajövedelmet a legnagyobb mértékben felemésztette volna.

Fényesebb reményekkel és biztosabb kilátásokkal talán senki sincs az alapítandó pénzintézettel szemben, az egész erdélyi ref. egyházkerületben, mint én, de ha jól meggondolom a dolgot és egy kis számítást teszek: ki kell mondanom, hogy az alapszabály tervezet, az *intézet tisztviselőinek nyugdíj-ügyére vonatkozó számításaiban, sokkal tovább megy*, mint a megnyit egy új intézmény fejlődésének kérdése az adott viszonyok között, megengedhet.

Számításom alapjául, az intézet életének 8 első évére, évenkénti tisztajövedelmül, egyre-másra 50 ezer frtot, és egy 1000 frt fizetéssel bíró hivatalnokot veszek, a ki esetleg 8 év múlva már nyugdíjaztathatja magát.

Az 50 ezer frt tisztajövedelemből, a tisztviselők nyugdíj-alapjához csatolatik, évenként 2% = 1000 frt, vagyis 8 év alatt, kamatos kamataival, 10,026 frt 60 kr. Ehhez az összeghez hozzá jön még az illető tisztviselő fizetésének, minden évben, 2½%-a, évenként vagyis 25 frt, a mi kamatos kamataival, 8 év alatt, 256 frt 65 kr-ra nő. Lesz tehát a nyugdíj-alap ilyenformán, 8 év múlva, 10,283 frt 25 kr.

Ha már most az illető tisztviselő 8 évi szolgálata után, nyugdíjaztatni akarja magát: akkor kapni fogja fizetésének 40%-át, vagyis kapni fog 400 frtot, úgy, hogy a nyugdíj-alap tisztajövedelmét szinte egészen már ez az *egyetlen tisztviselő* lefoglalja, pedig ahhoz az alaphoz nemcsak neki van joga, hanem többi tisztviselő-társainak is, a kik, ha a 8 év elteltével, szintén nyugdíjaztatni akarnák magukat, nagy zavarba hoznák az intézetet, mert annak nem volna fedezete ennyi igény kielégítésére. Ha hozzá vesszük ehhez még azt is, fiogy az alapszabály tervezetben *özvegyi kegydíjakról, neveltetési járulékokról* és *végkielégítésekről* is van szó, melyek esetleg a 8 év leforgásán

belül, szintén beövetkezhetnek: akkor könnyen arra az *eredményre* jutunk, hogy *e kérdéssel jó lesz most várni* s majd ha az eredmény, 2—3 év múlva, feljogosít arra, hogy *egy ilyen nyugdíj-szabályzat alapján felmerülő összes terheket* a pénzintézet magára vegye: akkor igenis alapítsuk meg és léptessük életbe azt, akár *visszafelé menőleg* is, de addig az intézet ne vegyen magára ha lehet, olyan *állandó terheket*, a melyeknek esetleg keservesen kellene megfizetni az árát.

Annyi áldozatot, hogy 2—3 évig várakozzék: akár-melyik tisztviselő is, meghozhat a pénzintézetnek, ha bizik buzgóságában és az intézet jövőjében. Látom, mi papok, sokkal nagyobb áldozatokat is hozunk, mert közülünk nem egy, évtizedeken keresztül is teszi a szolgálatot; a nyugdíj minden reménye és kilátásba helyezése nélkül!?

Egyebekben az *egész alapszabály-tervezetet üdvözlöm, és tiszta, jó lélekkel elfogadom és elfogadásra is ajánlom*, mert a vagyoni erők ilyen egyesítése és az elszórt egyházi vagyon jelentőségre való juttatása s áldásos tevékenységre való irányítása, egyházkerületünkben annyi bajnak lehet a megszüntetője és annyi jónak az előmozdítója, hogy azok az aggodalmak, melyek némely helyen még most is felhangzanak: többé figyelemre se méltók és szóra se érdemesek.

Azok a pénzintézetek, melyek az egyházi tőkevagyon most kezükben tartják és forgatásával tisztességes hasznot tudnak maguknak szerezni: szó sincs róla, mélyen érintve és nagyon is érdekelve vannak. de itt most nem az ők érdekükről, hanem a *mi egyházkerületünk érdekeiről van szó*, s bocsánatot kérünk, ha mi az egyházkerület érdekeit sokkal magasabbaknak tartjuk és sokkal többre becsüljük, mint az ők lokális érdekeiket.

Azt hát méltán kérhetjük és elvárhatjuk tőlük, hogy ne ámítsák és alámirozzák egyházközségeink és egyházi testületeink vezetőit, hogy a *mi egyházkerületünk alakítandó pénzintézetének nincsen jövője*, mert az ugysis csak *rosz vért* szül és *hiábavaló*. Egyházkerületünk hajója nagyobb veszélyek és megpróbáltatások hullámain is hatolt át kormányosának rendíthetetlen bátorsága és pillanatig sem csüggedő kitartása mellett, mint a milyenek az általuk kigondolt és ügyesen terjesztett híresztelések; azért most sem kell attól félni, hogy az a kicsinyes érdekek hatalmas zátonyán megreked.

»Mert ha az emberektől vagyon e tanács és dolog, akkor magától is semmi létszen ha pedig istentől vagyon, ti azt tel nem bonthatjátok!«

Z. K. S.

Szabadság, testvériség, egyenlőség.

— Egyházi beszéd 1848 márcz. 15. félszázados évfordulóján, 1898 márcz. 15. —

Ján. ev. VI. 63. *Lélek az a mely megelevenít.*

Ugy-e kedves atyámfiai! égő kíváncsisággal várjátok a viruló tavasz eljövételét? A kihalt tél, a maga egyhanguságával, olyan nyomasztólag hat kedélyeitekre

is? Néma a táj; komor fellegek lomha tábora zárja el a nap melegező sugarait nincs élet a hegyeken, halmokon és völgyeken; lombjavesztett erdőben nem cseng madárdal, kihalt berekben nem csattog lármás csalogány, fakult mező csendjét nem zavarja pásztor-furulya tétlen a föld, néma a levegő, szintelen az ég, egyhangú az élet. Ugy-e kedves atyámfiai! égő kíváncsisággal várjátok a viruló tavasz eljövételét?

És ha megjött a várvavárt, nemde szívetek lázas örömmel telik el? Hiszen eltűnik a téli fágy, alásütnek a tavasz ömlő sugarai, életre csókólják a dermedt földet s rügyet, levelet, virágot varázsolnak az előbb csupasz ágakra, mosolygó arcot ölt az ég, s kéklő tányérra feltámadott világot ölel át, melyen minden éled ujul, tenyész és pompázik. Nemde szívetek lázas örömmel telik el?

* * *

Volt egy telünk, hosszú, kemény, zordon, zordobb, mint a negyedik évszak; talán nyár sem előzte meg, — vagy csak letűnt századok előtt. A magyar nemzet tele volt az, sivár, reménytelen, lombtalan, élet és lélek nélküli. Nemzeti életünk kihalva, nyelvünk elfeledve, vagy megtagadva, a gondolatszabadság elfojtva, idegen nemzet uralma alatt szenvedtük a mostoha gyermek minden szenvedéseit. Nehéz tél volt, azt sem hittük, ha lesz-e kikelet

Kedves ai! *Lélek az a mely megelevenít* E lélek hozott végre kikeletet, új életet. Megjelent a nemzet geniusza glóriával fején, s a *szabadság, testvériség, egyenlőség* biborsugaraival új tavaszt teremtett a hosszúságos tél után. Mint a kemény jégmenés: rombolt, de legalább tavaszt hozott, melynek első reggele volt *1848 márcz 15-ike*, ma 50 esztendeje.

Ott fenn a magyar fővárosban, a nemzet diszevirága, pezsgő ifjúsága, élén a nagy lantossal, lelkesedve kiáltja a nemzet fülébe:

»Talpra magyar, hi a haza,
Itt az idő, most vagy soha!
A magyarok Istenére esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé nem leszünk!«

Ósbudavár falai s a Szentgellérthegy ormai visszhangozzák: »*Esküszünk, hogy rabok többé nem leszünk.*«

Az eskü szent volt. Isten lelkétől indítatva szólottak Istennek szent emberei. Az ige testet öltött s az idő teljességben eljött ama jobbkor, mely után buzgó imádság epedett százezrek ajkán.

A mai nap k. ai! ama nagy nap emlékét, — fél-százados emlékét ujitja fel, — s a mai napon, midőn az ország előkelő helyein háromszínű zászlók alatt serglik a nemzet ifjúsága, értelmisége, himnuszt zeng a falhangzó karének, tárogató harsan — mi is feljöttünk, hogy e szent helyen emeljünk kezét s együtt imádkozzunk: *Isten áldd meg a magyart!*

Beszédem tárgyául önként kínálkozik az eszme, mely a mai napon nyert polgári jogot: *a szabadság testvériség, egyenlőség.*

I.

Lélek az a mely megelevenít. Az a lélek, mely párduczos Árpádot honfoglaló utra, Istvánt honalapításra, a Hunyadiakat, Rákócziakat a szabadságért

vívott csaták diadalmas útjára vezette. Vészben és viharban ezer éven át e lélek védelmezett. Széchenyi István honszerelme, Kossuth Lajos fellángolása, Deák Ferencz bölcs mérséklete, az egykor elfeledett magyar nyelv újra ébredése, honfiai könnyek a jók szemében, egy jobbkor utáni sovargás az igazak szívében szintén mind, de mind ama megelevenítő lélek valának.

E lélek ébresztő hatása nyilvánult ama jelenetben is, midőn félszázaddal ezelőtt a nemzet ifjúsága kitűzte ama zászlót, melynek hármasszínűre, e hármasszínűre volt felírva: szabadság, testvériség, egyenlőség.

Mint kemény tél után nehezen enged a föld kebele, s míg a verőfényen a tavasz első hirnöke, az első virulat jelentkezik, a magas hegyeket, a napsugártól nem érintett északos helyeket pedig még kemény jégpánczél feűi, s az általános tenyész csak lassan jelentkezik, míg végre a lapály és a bérczetető, a völgy és a halom, a berek és az erdő tavaszi pompába öltözik: oly lassu volt nemzeti felébredésünk.

E lassu kikeletben első hirnökök valának, — mint déli oldalon az első virágok, — azok a költők, kik nem szünnek meg sirni, fenyegetni, kérni, csakhogy felébredszék az alvó nemzetet, mely:

»Gyöngé fővel romlott, szívtelen
A dicső nép, mely tanult izzadni,
S izzadás közt hősi bért aratni:
Névben él csak, többé nincs jelen.« (Kölcsei)

Romlásnak indult, hajdan erős magyar,
Nem látod Árpád vére miként fajul?

(Berzsenyi)

ily erős kérdésre, nem lehetett a felelet egyéb, mint az az üdvös elpirulás, mely a nemzet arczába szökteté a vért, s mely együtt esküszik Petőfi Sándorral:

»A magyarok Istenére esküszünk,
Esküszünk, hogy rabok többé nem leszünk.

Rabságunk kétszeres volt, mint a ketreczbe zárt oroszláné, mely börtönében lánczot is visel. Szabadságunktól egy idegen nemzet foszta meg, — nem hogy egyszerre megöljön, — hiszen a gyors halál ajándék a szenvedő betegnek, — hanem, hogy apránként szipolyozza ki vérünket, s kaczagjon lassan hülő tetemeink felett. A testvériségről, egyenlőségről pedig önmagunk mondánk le. Elfledtük nemzeti nyelvünket, viseletünket: idegen miveltség máza csillogott rajtunk, meghasonlás férgé emésztett közöttünk, rabszolgának tekintők a népet, s nem ismertük mit tesz ez: jog és igazság.

Ai! lélek az a mi megelevenít. E megelevenítő lélek első virágai, amaz emlékezetes márcziusban nyilottak. *A jobbágyak felszabadítása, az urbériség eltörlése, szabad sajtó, független teletős miniszterium, népképviselet*, — és a többiek mind e lélek meg elevenülései.

II.

E megelevenítő lélek azonban nemcsak a múltban volt áldásos, hanem kell, hogy *ma is élő valóság legyen, mert ettől függ csorda legyünk-e vagy nemzet, csak kétkezü állatok-e, vagy emberek.*

A szabadság minden nemzetnek legdrágább kincse, melyet az ősök csaták véres mezején szereztek és a melyet az unokák a jog, igazság és egyetértés által tarthatnak meg. Mert jól megértjük k. ai! ma már szabadság az alapja a testvériségnek, egyenlőségnek, s e

két utóbbi magában foglalja az elsőt. Ma már a szabadság, nem az idegen nemzetek elnyomásán, hanem a jogfejlés céltudatos művelésén alapszik. Az így megszerzett szabadság pedig nem kiváltságok, hanem a polgári jogegyenlőség, a kölcsönös testvéri együttérzés által tartatik fenn.

Ai! ti mindnyájan polgárok vagytok; most már hála az égnek, egy szabad haza polgárai, testvérek, mint egy közös anya édes gyermekei, egyenlők isteni és emberi törvények előtt.

E három név azonban ma csupán egy névben, — a legszentebben, — összpontosul, e név a *hazaszere- tet*. Ez lelkesíti a katonát, ki kardot köt a haza védelmére; a papot, ki az evangéliumot hirdeti s a szeretetet terjeszti; a földmivest, ki felhasogatja földjét, hogy kenyeret termeljen a királynak; s a fejedelmeket, kiknek legfőbb támaszuk a haza függetlensége, szabadsága s a nép boldogsága.

»A haza, mondá Kölcei, a legszentebb kapcsolatok egybefoglalt embérek társasága. Ezerféle édes emlékezet, megszokás, haszon és szeretet összefont érdekei teszik azt a szív előtt kedvessé. S ki nem tudná, hogy e szóban *haza*, foglaltatik az emberi szeretet és óhajítás tárgyainak egész összege. Oltár és templom atyáid által Istennek építve; ház, hol az élet első örömeit izleled; föld, melynek gyümölcse táplál: szülőid, hitvesed, gyermekeid, testvéreid, barátaid, rokonaid s polgártársaid: egytől-egyig mind csak kiegészítő részei annak.«

Oh szeressük ezt a hazát, s áldjuk emlékezetüket azoknak, kik ezer éven át vérük hullásával megvédelmezték, s ma ötven esztendeje szabadságát biztosították.

És áldjuk Istent, ki balsors s annyi vizsály között, itt a Kelet és Nyugot határánál fenntartotta nemzetünket mind e mai napig. Ezerszer nyilottak már nekünk a tavasz virágai a Kárpátok ölén; ezerszer aratott sarlónk magyar földben termelt magyar búzát; ezerszer töltöttük meg kosarainkat termőfáink gyümölcseivel és hordóinkat hegyeink borával; ezer éve táplál ez anyaföld, mely bölcsőnk s majdon sirunk is; fenyveseink balzsamoz levegője ezer éve árad reánk e tündér hazában, a futó patakok és lassu folyók ezer éve öntözik barázdáinkat, a földkebel csillogó érczei ezer éve ékesítik asszonyainkat

E hazának földje, vize, sója, füve, fája ezer éve, hogy a *miénk*. Adjá Isten, hogy ezek s ma ötven esztendeje megszerzett szabadsága, függetlensége is a miénk lehessenek ujjab ezerekig: *örökre!* Amen.

Csekme Ferencz.

Igazgató-tanácsunk üléséből.

Kolozsvárt, 1898. febr. 26. és márcz. 2.

Elnökölt főt. Szász Domokos, püspök aa. Váltakozva jelen voltak: Dr Vályi Gábor elnökhelyettes, Bartha Lajos, közgyűgyigazgató, Parádi Kálmán, Szász Dénes, Kenessey Béla, Becsek Lajos, igazg.-tanácsosok, Márkus János, titkár, Deák József, pénztárnok, Maksay János, számvevő és Dr. Kádár János segédtitkár, úgy is mint jegyző.

Az ülés megnyitása és az időközben elnököleg tett in-

tézkedések jóváhagyó tudomásul vétele után az alábbi folyó ügyek nyertek elintézt:

Örvendetes tudomásul vette igazg.-tanácsunk, mindenekelőtt, a vall. és közokt. miniszter úr ama leiratát, melylyel a sz.-udvarhelyi kollegium államsegélyezésére vonatkozó szerződést véglegesen elfogadta. Ennek alapján útasított a kollegium a megállapított szerződéseknek kellő számban leendő kiállítására.

Kolozsvári kollegiumunk előjárósága eleget tevén a közokt. miniszter azon kívánságának, hogy a fenntartási államsegélyre vonatkozó szerződését, az állami szabályzathoz képest akként módosítsa, hogy a tanári fizetéseknek 1200 frttól 1800 frtig terjedő összege szerint öt fokozat állapíttassék meg és a korpótlékek csak 100 frttal legyenek felvéve: igazg.-tanácsunk az így módosult szerződést teljesen megfelelőnek találván, ajánlattal terjesztette a közokt. miniszter úr elé, elfogadás végett.

Ugyancsak elfogadta s a feltételek némi módosítása mellett pártoló ajánlattal terjesztette igazg.-tanácsunk a közokt. miniszter úr elé a marosvásárhelyi egyházközség ama kérését, melyben polgári leányiskoláját az államnak ajánlja fel, minthogy azt, a követelményeknek megfelelően, saját erejéből tovább fenntartani képtelen.

A nagy-enyedi kollegium főgimnáziumához újabban választott tanárok fizetésüknek, az előző szolgálatok beszámításával, leendő rendezését kérték s e kérésüket az előjáróság véleményezése alapján igazg.-tanácsunk is teljesíthetőnek találta.

Az illetékes kollegiumok kérései alapján megengedte igazg.-tanácsunk, hogy a zilahi kollegiumnál üresen álló és miniszteri kinevezés alá tartozó klaszszika-philologiai, továbbá az enyedi kollegiumnál megüresedett és közgyűlésileg betöltendő klaszszika-philologiai, valamint a sepsi-szent-györgyi kollegiumnál szintén közgyűlésileg betöltendő német-latin, eshetőleg német-magyar tanszékekre a pályázati hirdetés kiadassék.

Jóváhagyó tudomásul vette igazg.-tanácsunk, továbbá, az enyedi kollegium jelentését, mely szerint az időközben eltávozott Hajdu Ferencz, segéd-tanár helyettesítéséről új tanerő felvétele nélkül gondoskodott.

Nem találta igazg.-tanácsunk teljesíthetőnek a kolozsvári és enyedi kollegiumok azon kérését, hogy Szabó Sámuel, Gunda József és Herepei Károly nyug. tanárok a közgyűlési tagok névsorába fölvétessenek, minthogy, v. h. útasításunk 51. §-sa értelmében, csak a rendes tanárok tagjai a közgyűlésnek.

Nem teljesítette igazg.-tanácsunk a maksai és eres-tevényi egyházak társulás iránti kérését sem, mert a közzöbön álló állami fizetésrendezéssel az egyenként csekély papi fizetéseknek kiegészítése amúgy is remélhető.

Szentkirályi Sándor, mező-madarasi pap aa. panaszcs kérése alapján felhívta igazg.-tanácsunk a marosvásárhelyi kollegium előjáróságát az Incze-féle alapítvány kamatainak pontos kiszolgáltatására.

Maksai egyházközségünk indokolt kérésére megengedte igazg.-tanácsunk 600 frt. reg.-kártalanítási és 425 frt. kepváltási tőkéjének, visszahelyezés föltétele mellett, adósságtörlesztésre leendő fölhasználását.

Bakcsi Gáspár, egyházmegyei algondnok aa. kérvén a csikszeredai egyházközség részére megvásárolt telek vételára után kirovott 124 frt illeték megtérítését: fölhivatott a fizetési meghagyás bemutatására s egyúttal kérdés intéztetett a

csikszeredai egyházhoz az iránt, hogy hajlandó-e a részére följánlott telekrészt átvenni?

Lőw Sándor, budapesti ékszerész kérése folytán elismerő levelet állított ki ig.-tanácsunk, a szeretetházi sorsjáték nyeremény-tárgyainak szállítása körül teljesített szolid és előzékeny eljárásáért.

Simon Kálmánné, magyar-nagyzsombori birtokos megvételre ajánlotta fel ottani 280 hold birtokát egyházkerületünk részére, de a kiküldött szemlebiztos véleménye alapján nem fogadhatta el ig.-tanácsunk az ajánlatot, mert a szóban forgó tag közalapunk birtokaitól nagyon távol fekszik s ezért jövedelmezőleg nem kezelhető.

Romániai egyházmegyénk közgyűlése a szász-kúti volt leányegyházközsége, a lévitai állás megüresedése folytán, a brailai egyházhoz csatolta, minthogy a rendkívül csekély fizetéssel ellátott lévitai állás betölthető nem volt. Igazgatótanácsunk e határozatot, szokott fenntartással, megerősítette, de a brailai missionarius részére megállapított beszolgálati díjat addig nem folyósította, míg a beszolgálati rendje megállapítva és főhatóságilag jóváhagyva nem lesz.

A Szászsebesen és vidékén lakó ref. hivek gondozása céljából e helyre körlelkészség szervezését ig.-tanácsunk elvileg elhatározta és kimondotta, hogy az első berendezkedés költségeinek fedezésére a közalaphól már ez évben 400 frt tőkekamat-segély kiutalását fogja kérelmezni.

Elfogadta és ajánlással terjesztette fel ig.-tanácsunk a

theol. fakultás előljáráóságának amaz előterjesztését, melyben az évközben megürült állami alapítványi helyekre öt tanárjelöltet ajánlott felvételre.

A tancsi körlelkészi állásra kinevezett Pataki Dénes aa. nem fogadván el kinevezését, felkérte a főt. Püspök aa., hogy ez állás betöltése iránt újabb javaslatot tenni sziveskedjék.

Theol. fakultásunk előljáráóságá melegen ajánlván Hege-düs Sándor és Szacsvey Sándor nagy alapító aainak egyházkerületi közgyűlési tiszteletbeli tagokká leendő megválasztását, ig.-tanácsunk az ajánlatot örömmel tette magáévá s határozatilag kimondotta, hogy nevezett aait, kiváló érdemeikre tekintettel a tiszteletbeli tagságra a legközelebbi közgyűlésnek fel fogja ajánlani,

Ezek után megállapította ig.-tanácsunk a tőkekamat segély iránti folyamodások sürgősségi sorrendjét; megállapította továbbá a szeretetház alapszabályait, rendtartási szabályzatát, napirendjét és hozzávetőleges költségvetését s mindkét munkálatot a konvent elé terjesztette, elfogadás és jóváhagyás végett.

Végül főt. Püspök aa. mély meghatottsággal jelentette be Gyarmathy Miklós volt buzgó ig. tanácsos aa. elhunytát, a mit ig.-tanácsunk szomorú tudásul vett s egyúttal intézkedett gyászjelentés kinyomatása, a ravatalra koszorú helyezése és az özvegnél testületileg történendő condoleálás iránt.

Ezzel a tárgysorozat ki lévén merítve, az ülés bezárattott.

r. s.

TÁRCZA.

Ének a szeretetről.

*Nem vagy a Krisztus követője,
Hiába tudsz mindent felőle,
Ha nincsen benned szeretet.
Ha a bölcsék követője bírnád is,
S a Könyvet könyv nélkül tudnád is
Nem vagy a Krisztus követője.
Ha nincsen benned szeretet!*

*Sőt nem vagy egész embernek sem,
Hiában állsz „köztiszteletben“,
Ha nincsen benned szeretet.
Lehet, hogy szolgál millió van,
S jársz fényes, üveges hintóban,
Mégsem vagy egész embernek sem:
Ha nincsen benned szeretet!*

*Különb ember a koldus nálad,
S Isten előtt előbbre áll majd,
Ha szíve, lelke szeretet;
S látván magánál koldusabbat:
Félfalatját od'adja annak.
Különb ember a koldus nálad,
Ha szíve, lelke szeretet!*

Szabolcska Mihály.

Pályám emlékezete.

(Folytatás.)

De alkalmas ez az idő arra is, hogy megköszönjem előljáráóságomnak azt a gyöngeségeim iránt tanúsított türelmes elnézést; azt a jóakaratu támogatást és szeretetet, melyben mindég s olykor talán érdemeimen felül részeltetett.

Alkalmas ez az idő arra, hogy még elenyésző poraikat is áldjam azoknak, kik egykor szíves pártfogásuk által pályatért nyitottak számomra a sz.-udvarhelyi kollegium körében, a nemes, jóra való, mindig virágzó és minden szép iránt fogékonylelkű székely tanuló ifjuság oktatása és vezetése terén s ezen kívül a sz.-udvarhelyi református egyházközségben és a társadalmi életben is.

Köszönetet mondok hát előljáráóságomnak, kartársaimnak, e nemes székely anyaváros református hitű hibeinek és mindazoknak, a kik szerettek és fölkaroltak engem s kiknek kitüntető szeretete és nagyrabecsült bizodalma ma is, a legdrágább kincsem, legfőbb büszkeségem!

Legyen áldás tovább is iskolánk felett, hogy viruljon ez a rózsató, időtlen időig!

Isten tartsa meg ennek előljáráóit, tanáraikat; oltalma lebegjen anyaszentegyházunk hívei és a nemes székely anyaváros lakosai felett!

Uralkodjék a polgárok között béke és egyetértés s vezéreljen minket a testvéri szeretet szent lelke!

Legyen itt a polgárok családi tűzhelye az erény és becsület megszentelt oltára, melyen az igaz hazafiság lángja lobogjon kiolthatatlanul.

En mindég kegyelettel és hálás szívvel emlékezem a székelyföld szívére s ebben a mi iskolánkra s az egész vidékre, hol életemnek viruló reggelén és de-

lelőjén is alkalmam nyílt a szabadság tiszta levegőjével táplálkozni és lelkem függetlenségét, életemnek ezen drága kincsét megoltalmazni.

De köszönöm végül azon régi tanítványaimnak, kik nem csak teljes koru férfiak lettek, hanem közülök akárhány velem együtt immár vénülni is kezdett, valamint köszönöm a mostaniaknak is az emberi gyarlóságaim iránt való türelmet és elnézést!

Meggyőződéseim szerint az én 25 éves tanári működésemről való jubiláris megemlékezésnek az lesz az első legáltalánosabb és legmaradandóbb jótékony hatása, áldást hozó gyümölcsözése — és ennyiben talán helyeselhető is a jubilálás — ha a *mult* tapasztalataira való visszaemlékezésből valami *tanulságot* vonunk a *jövőre*.

Le is vonom hát eddigi működéseim legfőbb tanulságául ezt a jelszót: *szeretni*.

Igen, mert én szeretem az *Istent*, tudván azt, hogy »a kik őt szeretik, azoknak mindenk egyaránt javokra vannak.«

De Isten iránt való szeretetünk abban nyilvánul, ha az *igazság* ösvényén haladunk.

(Vége következik.)

Bod Károly,
tanár.

Irodalom.

Péterfi Dénes, kolozsvári unitárius lelkész »Isten és Lélek« című munkára hirdet előfizetést. E munka Armstrong A. Richard műve után van átdolgozva. »E műnek kiváló becsét az kölcsönöz, hogy a vallást a mai tudomány világánál bizonyítja meg, pszichologiai alapon.« A könyv mellett kezeskedik különben az átdolgozóknak, a jeles unitárius íróknak és papoknak ismeretes neve is. Előfizetési ár: 3 korona, mely folyó évi március 31-ig küldendő be Péterfi Dénes unit. lelkészhez, Kolozsvárrt.

Kérelem. Azon nagy. esperes urakat, gondnokokat, igazgatókat, kik »A prot. lelkész feladata napjainkban« cz pályanyertes művemre az Előfizetési felhívást még be nem küldték, — azon esetben ha az ivatek beérkeztek volna az egyházak lelképásztoraiktól — a legmélyebb tisztelettel kérem méltóztassanak beküldeni, mivel a gyűjtő-ivatek már csendesen szállingóznak visszafelé — jöllehet még mindig 39 ev. ref. egyházmegyéből nem érkezett semmi válasz. S ezt annyival inkább kérem, — mivel a nyomtatott 600 példány már fogyatékán van. S így valószínűleg gondoskodni kell a II-ik és bővített kiadásról is. Különösen a világi elem oly nagymérvű érdeklődést tanúsított szerény művem iránt, hogy az idáig több mint 140 megrendelést lehetetlen a megváltozott idők kedvezőbb jelének nem tekinteni. A kik megrendelték, de tán postai tévedés miatt meg nem kapták a művet: egy levelező-lapon értesítsenek, hogy a hibát helyrehozassam. Megrendeléseket még mindig elfogadok — esetleg a II. kiadásra. Kérésemet megújítva, magamat s művem a nagyérdemű közönség pártfogásába ajánlva maradtam Kapolnán (u. p Sajó-Szt-Péter Borsod-m) 1898. márcz. 5. Szuhay Benedek, ref. lelkész

Különfélék rovata.

Március 15. Lapunk szük tere nem engedi meg, hogy az országszerte megtartott márciusi ünnepélyekről részletességgel referáljunk. Tény, hogy ünnep volt az egész országban. S az ünnepből bizonyára első sorban vették ki részüket ev. ref. theol. akademiáink, Kolozsvárrt ép úgy, mint Sárospatakon, stb. A kolozsvári ref. theol. fakultás ifjúsága az egyetemi ifjúsággal együtt vett részt a ref. templomban tartott délelőtti ünnepélyen, de esti 5 órakor a fakultás disztermében külön ünnepélyt is tartott a következő műsorral: 1. Hymnus; előadja az ifj. ének- és zeneker. 2. Ima; tartja Bartha M. theologus. 3. »Talpra magyar«; szavalja Székely János tanárjelölt. 4. Magyar egyveleg; előadják Rácz Dezső (I. heg.) Tankó B. (II. heg.), Seprődi J. (viola), Szeremlei B. (gordonka); zongorán kíséri Pásztori Gyula. 5. Alkalmi beszéd; tartja Máthé Samu theologus. 6. Kurucz dalok; előadja az ifj. énekkar. 7. »Március 15« Farkas S.-tól; szavalja Farkas Károly theologus. 8. Zárszó; tartja Nagy Károly theol. tanár. 9. Rákóczi-induló; előadja az ifj. ének- és zeneker. A műsor mindenik darabja: ima, beszéd, ének, zene, szavallat, mind-mind kiválólag sikerült. A diszes közönség nagy lelki gyönyörrel fogadta, mit ez ifjak most a művészet vidámságában, majd a beszédek komoly ethikai hangulatában nyujtottak. A szép ünnepélyt Nagy Lároly theol. tanár remek és nagyhatásu beszéde zárta be.

A Szeretház javára kibocsátott sorsjegyek huzása júniusra és szeptemberre tűzetett ki. A huzás első határideje elnapoltatott, mert a közönség a sorsjegyek iránt nem mutatott elég érdeklődést. Ha valaki sorsjegyvásárlásaiban nem akar más célt látni, mint pusztán az eshetőleges nyereményt, a nyereménytárgyak nagy értékűsége ebben az esetben is tömeges részvételre hiv föl. A nyeremény tárgyak csupa ragyogó kincs. A ki pedig a Szeretetház sorsjegyeiben meg tudja látni a humanus és vallásérkölcsi célt, a ki belátja azt, hogy itt minden sorsjeggyel egy szent czélnak van szolgálat téve, árva papgyermeknek gondja van fölveve, az e sorsjegyek vásárlói sorából éppen nem maradhat ki. Terjesszük a magasabb czélok iránti érdeklődést. Ez keresztyén kötelesség, nekünk papoknak pedig éppen hivatásos kötelességünk is.

Nagyborosnyói Bartha Sándor, az erdővidéki ev. ref. egyh. megye főgondnoka március 8-án 74 éves korában elhunyt. Ki kell emelnünk hosszú időn át szerzett nagy érdemei közül azt a buzgó szeretetet, melylyel az elhunyt férfit az anyaszentegyház iránt viseltetett s mely nála valóban soha el nem fogyott. Áldott legyen emlékezete!

Nem kaptunk ugyan sehonnán egyenes értesítést, mégis igaznak kell tartanunk az alábbi hirt, már csak abból az okból is, mert a háromszékmezei ref. papnék nagy szívü cselekedetéről van benne szó. Közöljük tehát a »Kolozsvár« politikai lap után: »A háromszékmezei ev. ref. papnék a női sziv gyöngéd-ságére és gondosságára valló ajándékkal kedveskedtek az ev. ref. theologiai fakultás convictusának. 72 személyre való 6 darab abroszt, ugyanannyi asztalfutót és 72 asztalkendőt készítettek a sepsi-szent-györgyi

Folytatása a mellékleten.

székely-szövődében s az adományt tegnap küldötték meg az intézet igazgatójának. De nemcsak a felszereléshez szükséges pénzüsszeget gyűjtötték össze maguk között, hanem a mit már a különben derék székely-szövöde sehogy sem tudott volna megcsinálni, szépen meg is himeztek minden darabot s az asztalfutókra kedves mondásokat varrtak ki, intésül, buzdításul az ifjaknak. *Székely* Jánosné kézdi-vásárhelyi, *Bodor* Gézáné alsó-csernátóni, *Csiszér* Zsigmondné körispatak-kálnoki, *Péchi* Árpádné brassói és özv. *Pünkösti* Ferenczné uzoni papné urasszonyok nevei vannak aláírva az adományt kísérő gyöngéd soroknak. Ez a jó cselekedet önmagát dicséri!

Az udvarhelyi kollegium ama szép ünnepélyén, melyen két ifjú tanár köszöntött be s egy derék »veterán« tartotta jubileumát gróf Haller János főispán Bod Károly jubileuma emlékére a kollegium javára 100 frt alapítványt tett.

Egyházkerületi képviselők a kézdii egyházmegyéből: Kovács István, Bodor Géza, lelkészek és Keresztes Ede, körjegyző.

Hálás köszönet. Kilyéni ev. ref. egyházam jelen év márczius 5-én szép meglepetésben részesült. Ugyanis helybeli nagybirtokos méltóságos dr. Székely György orsz. gyűl. képviselő ur, egy adomány levelet juttatott kezemhez, melyben b. e. néhai édes atyja mlts Székely Gergely ur halálának évfordulóján, a megboldogultnak emlékére, egy 100 az az *Egyszáz forintos alapítványt* tett az egyházban építendő torony alapra. A nemes szívű adományozót az az intenczió vezette, hogy édes atyjának emlékét, ki egy emberöltőn keresztántizmusnak, megörökítse. Midőn e nemes tettért a nyilvánosság terén is tolmácsolnám egyházam forró köszönetét: kérve kérem a kegyelmes Istent: engedje Ő méltóságának kedveseivel együtt megérni, hogy ama toronyban, melynek alapját nagybecsű adományával megvetette, harangjaink fennhangon figyelmeztessenek és buzdítsanak egyházamban minden hívő lelket arra az önzetlen munkásságra, nemes áldozatkészségre, hithűségre, egyházához való buzgó ragaszkodásra, mely a kilyéni Székely családnak mindig főjellemonását képezte. Kilyén, 1898. márczius 9-én. *Ítj. Kovács Antal*, ref. lelkész.

A kolozsvári ev. ref. collegium convictusa javára, jó tanuló, szegény fiuk kosztal való ellátására a következő adományok folytak be: Özv. Heigel Józsefné 5 frt (évjáradék), Hancz Györgyné 5 frt, Horváth Béla 10 frt (évjáradék), Szathmári Akosné 5 frt (évjáradék), Péterfi Zsigmondné 25 frt (évjáradék), Fekete Benőné 9 frt (havi 2 frtos járadék), Fleischl Izsó 5 frt (évjáradék), Dr. Schilling Lajosné 10 frt, Fodor Ferencz 10 frt, Dr. Vályi Gábor 100 frt (alapítvány), Rucska Mihály 15 frt (évjáradék), Szász Domokosné 5 frt, Mihály Lászlóné 5 frt. A nemes szívű adakozók iránt, kik néhány jó tanuló, szegény fiúnak lehetővé teszik a tanulói pályán való előre törekvést, a collegium előljárósága halás köszönetének ad kifejezést.

A pusztakamarási ev. ref. iskola termeiben február hó 20-án egy fényesen sikerült jótékony táncszivalmat rendeztünk az »*Orgona-alap*« javára Bárány Kemény Gyula ő mltsga főpátronusunk védnöksége alatt. A fényes siker igazolásául elegendő a felülfizetők megemlézése. Felülfizettek a következők: Bárány Kemény Gyula 10 frtot, Ugron György 5 frt 50 krt, Szász Ferencz 5 frtot, Péterfi Károly 3 frtot, Péter Lajos és Szász Dezső 2—2 frtot, Uzoni Elek, Krausz Sándor, Bedőházi József, Zélig Lázár és Szász Albert 1—1 frtot P.-Kamarásról, — Engel Jakab, Zöld Regina, N. N., N. N., N. N., N. N., 2—2 frtot, Szabó József 2 frt 50 krt, Domokos Albert, Angi Sándor, Erdődy Erzsike, Dragomán Irma és Nagy Albert 1—1 frtot, Benzédi János 50 krt Mocsról — Kóri Venczel 15 krt és Erczman Adolf 1 frtot Katonából. — Márk Sándor 1 frt 50 krt Berkenyese-

ről. — Etzken János 5 frtot és Muzsnai Ferencz 1 frtot Uzdi-Szent-Péterről. — Szöts János 2 frtot Bongárdról — Nagy Sándor 50 krt N.-Czégéről. — Zudor Dénes 1 frt M.-Sályiból. — Etzken Sándor 1 frt 50 krt N.-Iklódról. — Agyagási Gábor és Eperjesy Árpád 1—1 frtot M.-Frátáról. — Kézai Ödön 50 krt, Sós Ferencz és Gönczy Gábor 1 frt 50—1 frt 50 krt Szt.-Göthárdról. — Grün Izsák 3 frt, Szász István és Csáki József 2—2 frt, Czárán Gergely 1 frt 50 krt K.-Sármásról. — Benedek Ida és Szilágyi Kálmán 1—1 frtot. Kutas Sándor 2 frtot N.-Sármásról. — Balla Lajos 1 frtot Keresztesről. — Albisy Albert és Béla 1 frt 50 krt, Leoka János 2 frtot M.-Szombattelkéről. — Luczay Albert 2 frtot A.-Zsukról. — Kékesi Dániel 1 frtot Mátyikról. — Nagy Elek 3 frtot Nyvalyból. — Özv. Fekete Gyuláné 50 krt Ajtonból. — Száva András 1 frt 50 krt Cseh-telkéről — Száva Károly 1 frt 50 krt M.-Szenyvelből. — X. Y. 4 frt 61 krt. Ezen felülfizetéshez járult Dragomán Irma kisasszony által — ki jóllehet katolikus — a szent ezél érdekében felajánlott gyönyörű asztalfutó kisorsolási ára 12 frt 50 kr. A felülfizetés volt 117 frt 76 kr, rendes befizetésből begyűlt 43 frt 60 kr. Vagyis az összes bevétel 161 frt 36 kr. A kiadás volt 57 frt 06 kr. Tiszta jövedelem gyanánt maradt 104 frt 30 kr. Ez oly szép összeg, mely eléggé tanusodik egyfelől a mezőszékiek áldozatkészségéről, másfelől a megtörtént mulatság sikeréről. A t. felülfizetők s mindazok, a kik kitüzött czélunk részbeni megvalósítását lehetővé tették: fogadják egyházam nevében halás köszönetemet. P.-Kamaráson, 1898. márcz. 1-én. *Péterfi Károly*, ev. ref. lelkész, mint pénztárnok.

Szerkesztői üzenet.

I. L. Magát a tényt talán registraralni fogjuk; de ezikét, mely a történeteket különben igen elevenen írja le, úgy a mint hozzánk beküldetett, ki nem adhatjuk.

T I Az általános szavazattöbbség kérdésében egy állásponton vagyunk; de miért szólalnánk fel ez álláspont mellett, mikor tudtunkkal senki sem állított ellenkezőt? Merit törvényesen megállapítható ugyan, hogy valamely testület határozatképességéhez hány tag jelenléte szükséges, de a kijelölt kereten belül az *általános* szavazattöbbség megállapításánál is csak a tényleg beadott szavazatok jöhetnek számításba. A szavazatjogosultság: eszme, erkölcsi realitás s ezzel éppen nem kicsinyeljük a szavazatjogosultságot; de e jogosultságnak külsőleg is realizálnia kell, hogy egy oly végre is külső aktusnál, minő a választás, számításba jöheszen. A választás a külső ténynyel számol; ez pedig: a szavazat. A választásnál a be nem adott szavazatok, vagy távollevő szavazatok, nem érintve ezek erkölcsi értékét, tulajdonképpen nem létező dolgok s ki akarna nem létező dolgokkal csepegni? Válaszunk nem volt sürgős s azért is nem válaszoltunk maig; de el nem feledkeztünk. Szives üdvözlét.

Hivatalos rész.

908—1898.

KÖRLEVÉL

Valamennyi erd. ev. ref. egyházmegyei nt. es-peresnek és valamennyi erd. ev. ref. iskolaszékt. lelkészelnökének.

A közoktatásügyi m. kir. miniszter úrnak f. é. febr. 28-án 13724 sz. a. felhívása következtében az alábbiú intézkedésekre utasítjuk fennebb nevezett iskola hatóságainkat.

A m. kir. miniszterelnök úr az országgyűlés képviselőházának folyó évi február hó 26-án tartott ülésén egy törvényjavaslatot terjesztett be az 1848 évi törvények megalkotása emlékeinek megünnepléséről «

Midőn a törvényhozás e minden időre szóló állandó nemzeti ünnep elrendelésére készül, nemcsak a mai nemzedék kegyeletes megemlékezésére számít, hanem azt kívánja, hogy a magyar államnak minden hű fia évenként legalább

egyszer lelke elé állítsa azt a korszakot, mely a felelős kormányrendszerre alapított, modern magyar jogállamot megteremté. Számít a törvényhozás különösen hazánk ifju nemzedékére, mely majdan az életbe kilépve, polgári kötelmeinek odaadó teljesítésével az ősöktől örökölt királyhűséggel, az alkotmány forró szeretetével s az alkotmányos törvényekbe iktatott közszabadságok bölcs gyakorlatával, az 1848. évi törvényhozási alkotások szellemében eljárni s e szellemet drága örökségkép az utánna következő nemzedéknek átadni hivatva lesz.

Abban a hitben, hogy a fentérintett törvényjavaslat a nemzet és korona akaratával törvényerőre emelkedik, hazafias bizalommal felhívjuk és megbizzuk összes iskoláink egyházi hatóságait, első sorban iskolaszékeink t. lelkészelnökeit, hogy intézkedjenek az iránt, miként ev. ref. népiskoláink e napot a helyi viszonyokhoz képest megállapítandó, de mindenestre a nagy alkalomhoz méltó módokat mellett ül-jék meg. Kiváló szerep fog jutni ezen iskolai ünnepen a tanítónak, illetőleg a tanítói kar valamelyik tagjának, ki lelkesítő beszédében méltassa a nap történeti jelentőségét, a koronás királynak a nemzet kegyeletében való részvételét s amaz alaptörvények messze kiható erejét, melyek a képviselői alapon nyugvó felelős kormányrendszer behozatalát, a közteherviselés általánosítását, a földbirtok felszabadítását, a sajtó szabadságot, a jogegyenlőséget, és általában a politikai és polgári szabadság magasztos elveinek érvényre jutását biztosították.

Idézzé vissza az ifjuság fogékony lelkébe ama dicső elődök emlékét, kik az elvek magaslatára felemelkedve, önzetlen áldozatkészséggel mondták le ősi jogaikról és kiváltságaikról akkor, mikor a haza jövő felvirágzása forgott szóban, kik korlátokat szabtak önmaguknak, hogy megadhassák polgártársaiknak a jogok teljességét s a kik az alkotmányos törvények biztosítékaival kívánták létrehozni a nemzeti átalakulás nagy művét.

Az ünnepi hangulat emelésére fog szolgálni, ha az ifjuság hazafias dalokkal, szavalatokkal fog ezen iskolai ünnepen részt venni, melyet általános nevelői feladataink teljesítésében is kiváló sikerrel hasznosíthat az iskola.

Amennyiben április hó 11-ike, — mint folyó évben is — oly iskolai szünnapokra esnek, melyben az ifjuságnak egy része az iskola székhelyétől távol van, az ünnepet ugyanazon hétnek valamelyik következő napján kell megtartani.

Kolozsvártt, 1898. márczius hó 10-én.

Parádi Kálmán,
t. előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

883—1898,

PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium államilag segélyezett *főgymnasiumában* ürességben levő rendes *rajz-tanári* tanszékre pályázat hirdetik.

A megválasztott rendes tanár javadalma évi 1200 ffrt törzsfizetés, havi előleges részletekben és természetben szállás vagy évi 250 ffrt szálláspénz, negyedévi előleges részletekben, továbbá 100—100 ffrt ötödéves korpótlék öt izben. Megjegyztetik, hogy a szálláspénz 1900 on kezdve az ezen célra szolgáló külön alaphól 300 ffrtra emelkedik, ezenkívül a törzsfizetés is az épen ellátás alatt álló államsogély-szerződés határozmányai értelmében a senioratus rendjén 1400 és 1600 ffrtra fog emeltetni.

Ezen állás elnyeréséért a szabályszerűen képesített pályázók kellően felszerelt — eddigi működésüket igazoló okmányokkal ellátott — folyamodványukat a nevezett kollegium előljárásságához f. évi április hó 30-ig nyujtsák be. A választás a f. évi egyházkerületi közgyűlésen fog történni s a megválasztott állomását 1898 szept. 1-én köteles elfoglalni.

A megválasztott rendes tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Csak ev. ref. vallású egyének pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától, Kolozsvártt, 1898. évi márczius hó 10-én.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

Szász Domokos,
ev. ref. püspök, mint elnök.

818—1898.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

Az államilag segélyezett zilahi ev. ref. főgymnasiumnál az 1898—99-iki tanévre egy, a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úr kinevezése alá eső classica-philologiai tanszék töltendő be. Javadalma 1200 ffrt. fizetés és 240 ffrt lakbér évnegyedes, előleges részletekben, továbbá öt izben 100—100 ffrt. ötödéves korpótlék s sorrend szerinti előlépés a fizetési fokozatokban 1800 ffrtig.

Pályázók vallásukat, életkorukat, végzett tanulmányikat, tanári képesitetségüket, védkötelezettségüket, esetleg eddigi szolgálataikat igazoló okmányaikkal felszerelt s a nm. vallás és közoktatásügyi m. kir. miniszter úrhoz czimzett folyamodványaikat a zilahi ev. ref. főgymnasium előljárásságához 1898 április 30-ig nyujtsák be.

A kinevezett tanár a nem állami tanárok országos nyugdíjintézetének kötelezett tagja s állását 1898 szept. 1-én elfoglalni köteles.

Csak ev. ref. vallásúak folyamodványai vehetők figyelembe.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának, Kolozsvártt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán,
tanügyi előadó.

dr. Vályi Gábor
elnökhelyettes.

769 1898.

PÁLYÁZAT RENDES TANÁRI ÁLLÁSRA.

A sepsi szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollegium főgymnasiumnál ürességben levő egyik rendes tanári szék a folyó évi egyházkerületi közgyűlésen választás utján fog betöltetni. Pályázhatnak a *német-latin, avagy német-magyar* szakból törvényesen képesített ev. ref. vallású egyének.

A tanszékhez kötött évi javadalom 1200 ffrt. törzsfizetés, öt izben 100 ffrt. ötödéves korpótlék és 250 ffrt. szálláspénz, esetleg természetben való lakás.

Pályázni óhajtok felhivatnak, hogy vallásukat, életkorukat, képesitetségüket, eddigi szolgálataikat, védkötelezettségüket és egészségi állapotukat igazoló okmányokkal felszerelt s az erdélyi ev. ref. egyházkerület Igazgató-Tanács.

hoz czimzett folyamodványukat a sepsi-szentgyörgyi ev. ref. Székely Mikó-kollegium Előljárásságához 1898 évi április hó 30-ig nyujtsák be.

A megválasztott tanár kötelezett tagja az 1894 évi XXVII. t. cz. értelmében létesített nyugdíjintézetnek s állását 1898 szeptember hó 1-én tartozik elfoglalni.

Az erd. ev. ref. Egyházkerület Igazgató-tanácsának, Kolozsvártt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán
tanügyi előadó.

dr. Vályi Gábor,
elnökhelyettes.

775—1898.

PÁLYÁZATI HIRDETÉS.

A nagyenyedi ev. ref. Bethlen-kollegium főgymnasiumánál az erd. ref. egyházkerület f. évi közgyűlésén egy, hűlőzolás folytán ürességbe jött *latin-görög* rendes tanári tanszék fog betöltetni.

A tanszék javadalma évi 1400 ffrt alapfizetés, első izben 100, második-,harmad-,negyed-,ötöd izben 200—200 ffrt ötödéves korpótlék, melyre nézve a más tanintézetnél töltött rendes tanári évek 10 év keretén belül beszámíthatnak, ezenkívül egyelőre 300 ffrt. szálláspénz, esetleg természetben való lakás.

A megválasztandó tanár az 1894. XXVII. t. cz. alapján létesített nyugdíjintézet jogos és köteles tagja.

A tanszék f. évi szept. 1-én foglalandó el.

A pályázók végzett tanulmányaikra, képesitetésükre, eddigi szolgálataikra, életkorukra vonatkozó okmányaikat kötevényük kíséretében a nagyenyedi Bethlen-kollegium előljárásságához f. évi április 30-ig nyujtsák be.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgató-tanácsának, Kolozsvártt, 1898. február hó 26-án tartott üléséből.

Parádi Kálmán
tanügyi előadó.

dr. Vályi Gábor
elnökhelyettes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félésre

6 ft
3 ft

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

A bibliáról általában s különösen, hogy miért és hogyan olvassuk a bibliát.

(Folytatás.)

A *reformációnak* s különösen e nagy-szerű szellemi mozgalom néhány vezető férfának elévülhetetlen érdeme, hogy bátran ki-mondta: „*Ha a bibliában Isten igéje foglal-tatik s annak minden sorában maga Isten szól hozzánk Isten az ő beszédét nem intézheti hozzánk más nyelven, mint a melyen mi megértjük. Ha hát a biblia idegen, előttünk ismeretlen nyelven van irva fordítsuk le azt saját anyanyel-vünkre, hogy Istennek beszédét megért-hessük belőle mindnyájan.*“

Igy keletkeztek a *biblia-fordítások* nemcsak német és magyar nyelven, hanem a föld népeinek csaknem mindenféle nyelvén.

Azonban a reformátoroknak nemcsak ezért volt szükségük a biblia-fordításokra.

Tudvalevő, hogy ők az egyház vissza-éléseit a *biblia alapján* támadták meg; az egyház pedig azzal felelt a támadásokra, hogy őket kiátkozta, az egyház kebeléből kizárta, tanaikért üldözőbe vette. Mit volt mit tenniök, ilyen körülmények között, minthogy a bibliát lefordították, a nép kezébe adták és rábították a népre, a biblia-olvasó közönségre, hogy *az ítéljen* felettük és a hivatalos egyház felett: vajjon a kettő közül melyiknek van igaza?

És a nép ítélte is, és pedig úgy ítélte, hogy seregestül tódult a reformátorok zászlaja alá, s szakított a katolikus egyházzal, mely a bibliát nem akarta kezébe adni.

Ma már minden elfogulatlan keresztyén felekezet meg van arról győződve, hogy a *biblia a nép könyve* s azt annak a kezéből nemhogy ki kellene venni, sőt éppen minden-képpen arra kellene törekedni, hogy mentől *szélesebb körben* olvassák. Csak a katolikus egyház áll még most is a régi állásponton s hirdeti fennen, hogy a kinek a biblia magya-rázásához nincsen kellő készsége: abban sok megbotrántoztatót talál.

De hát mondhatjuk erre: nem botrántoz-hatik-e meg, egyben és másban, a legnagyobb tudós is, s a mi a pap előtt értékes és be-cssessé teszi a bibliát nem teheti-e értékesé és becsessé *éppen az*, a nép szemében is?

Ha hát így áll a dolog: itt van helye an-nak, hogy mi, kik a nép kezébe adjuk a bib-liát, számot adjunk arról is, hogy *mi becse van a biblia olvasásának?*

Mielőtt azonban a kérdésre a feleletet meg-adnám: ki kell jelentenem, hogy *a bibliát emberek irták*; emberek, *kiknek szóltt vala az Isten*. Irták pedig az ó-szövetségi iratokat Krisztus előtt néhány száz évvel; az új-szövet-ségieket meg Krisztus után. Maga Jézus Krisztus semmi írásbeli emléket nem hagyott mireánk.

De hát — veti ellen ezen kijelentésünk után a kételkedés — *mi becse van ránk nézve a bibliai iratok olvasásának, ha azokat emberek, még pedig régi emberek irták?* Hiszen, a mi elmúlt, többé vissza nem jó; a mi az emberiséget miveltségének bölcső-korában gyönyörködtette, hogy gyönyörködtet-heti most, midőn öntudatának férfikorára jutott?

A felelet ez ellenvetésre nem nehéz, mert a bibliának becsét *ma is* az adja meg, a mi megadta volt régen, mikor az egész könyvet,

sőt annak minden egyes betűjét istenítették. A bibliának becse abban állott és abban áll ma is, hogy a benne foglalt egyes könyvek *vallásos iratok*; az emberi szellemnek, a vallásos léleknek oly magasztos nyilvánulásai, minél magasztosabban nem nyilatkozott sem azelőtt, sem azután az emberinem vallásos géniusza.

A tapasztalat meg azt bizonyítja, hogy *az ember vallásos lény*; ennél fogva hát mindaz, a miben a vallásos szellem megnyilatkozik s tehát a biblia is, az emberre tartozik.

Ugyde, a tapasztalat azt is bizonyítja, — veti ellen újlag a kételkedés, — hogy az emberiség tagjai között mindig vannak olyanok, kikben *a vallásos érzés mérőben hiányzik*: hogyan tartozhatik hát az emberre mindaz, a mi vallásos s a miben a vallásos szellem megnyilatkozik? Ugy, hogy a miért vannak vakok, nem mondhatjuk, hogy nincsen világosság; a miért vannak siketek, nem mondhatjuk, hogy az ember a hangok felséges harmóniájában sohasem gyönyörködött; a miért vannak, a kikben nincs meg a szép iránt való érzék, nem mondhatjuk, hogy a világ teljesen nélküli a szépet. Így van ez a vallással, illetve: a vallásos érzéssel is. A miért vannak vallástalanok, nem mondhatjuk, hogy a vallás nem tartozik az ember lényegéhez.

Azonban *vallásos képességgel* is úgy van az ember, mint lelkének és testének egyéb képességeivel. Ha nem fordít gondot, kellő gondot, azok fejlesztésére és jó erőben tartására, elsatnyulnak és nemhogy előnyére válnának, hanem minduntalan káros hatásukat tapasztalja. Ne miveljük csak testi erőnket a jó táplálék megadása, a folytonos munka aczélozása által: ugyebizony, az eredmény, mely ez eljárásunkat követi, káros lesz mindenféle körülmények között? Hunyjuk be csak szemünket és ne szoktassuk a fényhez, a világossághoz: vajjon nem leszünk-e, kevés idő múlva, bénák, félszegek, a kik nem tudjuk észre venni, felfogni a körülöttünk levő bűbajos világot? És hanyagoljuk el csak vallásos érzésünk mivélését, ne szoktassuk csak magunkat az öröm napjaiban a bánathoz, a jólétnak közepette a küzdelemhez: vajjon, nem leszünk-e akkor is bénák, félszegek, — leroskadván, vagy kétségbeesvén a szenvedésnek és a küzdelemnek terhe alatt — korán, reménytelenül?

És már *a bibliának maradandó, páratlan becse az ember vallásos tehetségének a mivélésénél tűnik ki*.

Minden, a mi abban írva van, *vallásos szempontból* és *vallásos szellemben* van megírva. Vallásos szempontból van abban felfogva a történelem, a természet, a tudomány és az egész élet. Vallásos szellemben van abban tárgyalva a zsidó nép életének összes nyilvánulása a legkezdetlegesebb bálványimádástól egészen a szellemi egyistenimádásig; vagy a nomádelet fejletlen törzsfőnöki intézményétől az alkotmány betetőződéséig, a királyságig. Sőt a vallásos szellem tekint és néz a beláthatatlan jövő titkos méhébe akkor is, a midőn a zsidó nép elveszti függetlenségét, hazáját, királyait, legfőbb nemzeti intézményeit s az látja, az várja megjelenni az égnek felhőin Istennek fölöntjét: *a Messiást*, ki politikai függetlenséget s jobb és tökéletesebb vallás-erkölcsi állapotokat fog teremteni Izraelben.

Az új-szövetségi írók a vallásos szellem megszóltatása és minden téren való használata dolgában nem maradtak az ó-szövetségek mögött. Jézusnak egész életét és minden cselekedetét vallásos szempontból fogják fel. Maga a negyedik evangéliom írója, ki a *leg-tökéletesebb Krisztus-képet* akarja a hívő és hitetlen világ elé állítani, könyvének végén elárulja és nyíltan kimondja, hogy *»mindezek azért irattattak meg, hogy higgyétek, hogy Jézus Krisztus az Istennek fia és hogy azt hívén, örökéletet vegyetek az ő neve által.*« Vallásos szempontból vannak felfogva és megírva az apostolok cselekedetei, az első keresztyén egyház küzdelmei, várakozásai és reményei, úgy hogy kimondhatjuk egész bátorsággal és nyíltsággal, hogy a bibliában a vallásos szellemnek oly megragadó és lélekemelő nyilvánulását s vallásos érzésünkre akkora hatást gyakorló jelenségeit látjuk, mint sehol, bármely más könyvben, ezen a világon.

A ki hát vallásos érzését fejleszteni akarja, — pedig akarnia azt mindenkinek kell, — az forduljon a bibliához, mert abban megtalálja mindazt, a mivel vallásos érzését kifejlesztheti, megacélozhatja és megerősítheti.

De itt már előtérbe nyomul az a kérdés: *hogyan olvassuk hát a bibliát, hogy annak olvasása ránk nézve hasznos és jótékony hatásu legyen s megbotránkozás helyett az örökélet beszédét találjuk föl benne?*

Négy főelvet állítunk fel, melyeket bárki könnyen eszébe tarthat és az olvasásnál alkalmazhat, ezek a következők:

1. Olvassuk úgy, *mint vallásos könyvet*, vagyis mindig annak világos tudata lebegjen szemeink előtt, hogy a bibliában levő iratokat *vallásos szempontból* irták és *a vallásos érdek* talál bennök kifejezést.

Ne keressünk hát a bibliában *természettudományt*, vagy tudományos előadást az ókori állat- és növényvilág életéről, rendjéről. Ne keressünk *útmutatást csillagjárásról, holdváltozásról* és a bolygók egymáshoz való viszonyáról. Ne kérjünk tanácsokat, útastításokat a földmivélésre, a kultur-növények termelésére nézve. Ne keressünk feltétlen érvényű tudományos igazságot a népeknek nyelvcsaládok és nemzetiségekre való osztásában, a mely elosztás tudvalevőleg a Sem, Khám és Jafet nevéhez fűződik. Hanem igenis keressünk benne *a kegyes, vallásos léleknek táplálékot*, mert míg az előbbi eljárás mellett megbotránkoztat, az utóbbiban Isten igéjévé válik ránk nézve.

(Vége következik.)

Z. Kiss Sándor,
rettegi evang. ref. lelkész.

Egyház és iskola.

Az iskola a házi nevelésnek kiegészítője, de mint ilyen, eredetét az egyháznak köszönheti.

Ugy az ó, mint az új szövetségben a templomi gyülekezet annyit jelent, mint a hívőknek lelki épülésére, tanulásra összejövetele; a zsidók zsinagógája, tényleg nem más, mint iskola. A zsidó iskolákban, bár voltak írásmagyarázók, de nem csak nekik volt joguk a tanítás, hanem a gyülekezetek minden egyes tagjának,

ki erre magában képességet érzett, még az ifjak is, a minő a 12 éves Jézus volt, beszélhettek a zsinagógákban.

Ép, így volt a pogány bölcsészeti iskolákban is hová tanítani és tanulni összegyültek, az igazságot kereső emberek. Gyakran öszült szakállal mentek egyesek iskolába, hol talán egy egészen ifju ember vezette a szót. Ekkor a gyermekek, vagy ifjak iskoláztatásáról, vagy kényszer iskoláztatásról szó sem volt.

Ilyen volt az állapot a keresztyénség első századaiban is. A kolostorok voltak az első tulajdonképpeni nevelő intézetek. Itt kezdették szélesebb alapon művelni minden ágát a tudományoknak: a számtant, földrajzot, csillagászatot, nyelvtant, szépművészeteket, zenét, festészetet, építészetet, sőt a rajzolás mesterségét oly fokra emelték, hogy még ma is nagy elismeréssel szólhatunk felőle. E korban, hogy valaki műveltnek nevezessék, előfeltétele volt a görög- és latinnyelv tudása. Így állottak elő a zárdák mellett, hol inkább papokat neveltek, a városi iskolák, bár ezek is az egyház vezetése alatt állottak, még sem voltak olyan szigoru fegyelem alatt, mint azok. A római és görög írók tanulmányozása a városi iskolákban a »renaissance« iránynak adott életet; az így előállott humanisták, már az iratoknak nem annyira anyagjára, mint inkább szellemére terjesztették ki figyelmüket. Azonban tévedés volna azt feltételeznünk, hogy a »renaissance« klasszikus műveltség, mely például hazánkban is Mátyás kir. udvarában és némely főméltóságok udvarában otthonos volt, egyszerűs mind a nemzet zömét is áthatotta. A magasabb szellemi lendületről, a nagyközönségnek, vajmi kevés fogalma volt. Még egy Báthori István sem tudta nevét leírni, akkor a köznemességtől, polgárságtól, mit várhatánk.

A középkori iskolák, a kath. egyház vezetése alatt bár tagadhatatlan, hogy a szerzetesek, míg hivatásuknak éltek, az emberiségnek nagy szolgálatot tettek, — mindazonáltal csak bizonyos osztályok érdekeit képviselték. Tényleg az iskolák az emberiség közkincsévé, a protestantismus által lettek. A protestáns egyházak kebeléből támadtak a népiskolák, sőt ezek hathatós támogatása mellett a magasabb tudományok hatalmas lendületet nyertek. — A míg a gazdag katolikus egyház világi hatalmának megerősítésén erőlködve, a tan- és nevelés ügyét elhanyagolta, addig a protestáns ösök, a mint egy gyülekezetet alakítottak, kebelén azonnal népiskolát állítottak. E mellett a vagyonos protestáns főurak és egyes városok vetekedtek egymással a közép és felsőbb iskolák alapításában, melyek csakhamar jóval tulszárnyalták az eddigi iskolázásnak úgy módszerét, mint céljait.

A mint így a reformáció nyomán a köz műveltség föllendült, az államok népei nyert szélesebb látókörük mellett lerázták a középkor béklyóit. Ma már tudomány, művészet nyilván hirdetik, hogy nem a kar hatalma, nemis az ágyuk száma, hanem az iskolák azok az eszközök, melyek a népek boldogságát biztosítják. Igen, az iskola, nagy hatalom lett, sőt mondhatni az anyának az egyháznak a fejére nőtt. Az állam a serdülő leányt nagy figyelemre méltatja, gondoskodik róla, hogy a modern követelményeknek megfelelőleg fejlődjék tovább, azért felékesíti mindennel, a mi jó és szép, de

bizony nem mindig a legállandóbb és tartósabb. Az anya pedig halad a maga megszokott útján.

Az iskolában az egyháznak büszkesége, öröme lehet, de az iskola is, úgy gondolom, nincs mit szégyeljen a tiszteletre méltó édes anyán, az egyházon; sőt bátran elmondhatjuk, a meg nem vetendő gyámolításért és még mindég igen nagy foku támogatásért hálásabb is lehetne.

Igaz, hogy az egyháznak nincsen meg játszi elevensége, komoly megfontoló lett; de vajlon a megfontoltság nem-é a bölcsesség jele?

Sokszor tapasztaljuk, hogy az iskola és ennek tanítványai a világi emberek, az egyház, a jó öreg anya felett mulatnak és úgy tüntetik fel, mint unalmas morál prédikálót vagy pedig, mint egy mulattató csoda és mesemondó vénasszonyt, az Olympusi korból. Egy szóval azt állítják, hogy az egyháznak és tanainak gyakorlati értéke nincsen: ellenben a modern iskoláról úgy vélekednek, hogy ez képviseli az élet valódi érdekeit. Ennek daczára úgy az iskola, mint az állam és a társadalom az egyház támogatását, sokszor igen nehéz és kényes esetekben megkívánják, azonban a támogatásért az elismerés, méltánylás adójáról szó sincs; mert ezt úgy tekintik, mint természetet, azt mondják, azért van, hogy kötelességét tegye.

Innen van, hogy kivált a protestáns egyházak, midőn nyomasztó helyzetökre hivatkozva, méltányosságot kérnek, az állam kelletlenül mondja: nem megadtam-e hitvesi jogaidat, — én nem elegendem a te magán dolgaiddba, tehát te is mérsékelj igényeidet.

Az egyház, főként a protestáns, mint valódi anya, nem irigykedik leányára: az iskolára, nem méltatlanodik az államra, hiszen mindkettő szívéhez van növe, csak néha elkedvetlenedve szólt: akkor tudnátok meg, ki voltam én nektek, ha már egyszer nem lennék. Akkor látnátok meg, hogy vajjon szerencse és jóllét, erkölcs és igazság, tiszta nemes emberiség, csupán értelem, észszerű elméletek és elme gymnastika által gyorsabban és jobban eltejednének-e, mint az egyház közreműködése mellett, az isteni kijelentés mélységes titkainak a lelkekkel való közlése által.

Istennek hála, egyház és iskola még nincsenek egészen elválva és reméljük, hogy a szeretet lelke, melyet az anya leányának lelkébe beplántált, megfogja akadályozni a szakadást. Istennek hála, még mindig jóerőben él és tevékenyen működik a szeretet országának megvalósításán az anya, az egyház. Állam és népei még ragaszkodnak hozzá, az iskola támogatását kéri, hogy áldottak lenni megtanuljanak.

Bizonyval, az iskolának nagy faladatai vannak, de hogy ezt betölthesse, nem szabad felednie, hogy minden bölcsességnek kezdete Istennek félelme. Azért, ha majd 12 éves itjuból, önálló 30 éves férfiuvá fog nevelkedni, akkor sem szabad ez egyház tanait mellőznie, hogy így isenházában úgy, mint a természet nagy templomában megtanulhassa és azután tanítani tudja a legfelségesebb tant: szeresd Istent és embert teljes szivedből, mert ebben van az emberiség váltságának és boldogulásának szegeletköve, nagy titka.

Péchy Árpád.

Kérő szózat

a nagytiszteletű ev. reform. lelkész urakhoz.

Az elzüllött gyermekek számára »nevelő otthont« építő »Nagypénteki Református Társaság« nagy feladatot tűzött ki, a mely hazafias és keresztyén ítélet szerint egyaránt becsülésre és támogatásra méltó.

A szónak mély, igaz keresztyén értelme szerint szociális munka az, a mely az elzüllött gyermeket a társadalom hasznos tagjává igyekezik nevelni. Ez a munka teszi az embert a mennyei atya áldottjává, mivelhogy az Úr kicsinyeinek gondját veszi föl.

Nem csalódunk, ha azt reméljük, hogy e tevékenységben a bibliai bölcs mondásához, a mi jelszavunkhoz hiven »a gazdag és szegény összetalálkoznak, mindkettőt pedig az Úr szerzi«.

Ezzel a reménységgel kerestük meg tavaly a magyarországi összes református gyülekezetek lelki pástoraikat és presbyteriumait s a tavalyi szives fogadtatás által bátorítva, fokozott bizalommal kérjük most is a nagytiszteletű urakat, hogy a nagypénteki istenisztelet alkalmával, a mely nap a szenvedésekre emlékezésnek napja, de a mely egyúttal a lemondásra, áldozatra, irgalmasságra ösztönző szeretetnek forrása is, a begyülő templomi perselypénzt Társaságunk céljainak előmozdítására Takách László urnak — lakik Budapest II. ker. Donáti utca 17. — sziveskednének póstai utalvánnyal küldeni.

Az Istennek jóvoltából, a ki a könyörületes lelkeket teremti és munkára indítja, anyagi helyzetünk immár úgy megjavult, hogy a közelebb, ápril hónap 22-ére összehívott VI-ik közgyűlésünk az építkezést határozhatja el.

A buzgóság ébresztésére kiválóan hathatós volt Ő császári és apostoli Királyi Felsege példaadása, a ki a maga, valamint a Királyné Ő Felsege nevében 300 frtot méltóztatott adományozni és megengedni, hogy legközelebb az állami jótékony sorsjáték nyereségéből részt kapjunk; — továbbá József magy. kir. főherceg uré, a ki 100 frttal örökös tagjaink közé volt kegyes belépni, — hazánk és egyházunk, nemzeti irodalmunk büszkeségéé Jókai Móré, a ki 1000 frtot adományozott,

— a földmivelési és a pénzügyi m. kir. Miniszter uraké, a kiknek kegyes jóindulatából a buda-eürsi erdőben 14.000 □-ölnyi terület birtokába jutottunk nagyon előnyös áron; s a minden jó és igaz ügy iránt buzgó, áldozatra kész székes fővárosunké, a ki építkezési segélyül egyelőre 15 ezer frtot szavazott meg nekünk.

Megkezdjük hát az építkezést; először csak néhány, tervünk szerint 24, gyermek befogadására elégséges épületet emelünk; de megállapodnunk nem szabad, mert ijesztő magas az elzüllött gyermekek száma. A hivatalosan beszerzett adatok szerint a m. kir. államrendőrség előtt évenként átlag számítva megfordul 6—15 éves budapesti születésű fiu 863 — leánygyermek 303 — mig vidéki születésű fiu 674 — leánygyermek 194. Tehát csak a ki a rendőrség előtt megfordul, olyan 6—15 év közötti gyermek több van kétezernél!

És most letehetnők tollunkat, mert ezek a rettenetes számok minden ékesszólásnál meggyőzőbben támogatják kérésünket. Egyszerűen csak ismételjük tehát ezt, könyörögvén újra, hogy a Krisztusnak szenvedéseit festve, mutassanak reá a Krisztus szenvedő kicsinyeire, hogy a Megváltó csodálatos, kínos szenvedéseit látva hálaadás, kötelességtudás, irgalom és könyörület olvassza meg a lelkeket és indítsa szeretetre a szenvedők, nyomorultak iránt.

A nagytiszteletű lelkész uraknak,

Budapestben, 1898. év márczius havában,

őszinte tisztelettel:

*Hegedüs Sándorné, gróf Károlyi Tiborné,
gróf Festetics Andorné, dr. Kiss Áron,
Haypál Benő, Takách László.*

Az itt közölt »Kérő Szózat« megszívlelésére kérjük föl olvasóinkat s főként lelkész társainkat. Szerezük meg magunknak s hiveinknek a legtisztább örömeik egyikét: a jótékony örömet. Ki ne viselné szívében az elhagyottak ügyét, aztán a gyermekek ügyét s aztán éppen az elhagyott gyermekek ügyét? A kiknek megindul szívében a távolabbi nyomor hallatára is, rendesen azokra számíthatunk leginkább a helyi szükségek orvoslásában is. Szerk.

TÁRGZA.

Pályám emlékezete.

(Vége.)

Hát legyünk *igazságosak*.

Én — gyöngye erőmmel, erre törekedtem, s ígérés vagy fenyegetés még eddig nem is tántorítottak el soha! —

Szeressük a *hazát*, melynek édes anya földje ápolat, levegője éltet, s melynek megszentelt hantjai fognak egykor eltakarni.

Anyagi érdek, hízkelő szó, hiuság vagy durva erőszak ne tántorítsanak el és ne térítsenek le közülünk senkit a polgári becsület és hazafiúi kötelesség ritkán virágos, gyakran tövises, de mindig igaz útjáról! Lelkiismeretünket, meggyőződésünket áruba ne bocsássuk soha.

Szívünk mélyéből s lelkünk egész hevével szeressük hát a *hazát* is, végső lehetünkig.

Szeressük *embertársainkat*, mert ez meg fog óvni az irigységtől és gyűlölködéstől.

Végül szeressük *önmagunkat* és az *életet* is.

De nem úgy értem én ezt, hogy önzők legyünk, s hogy kezeink mindig csak magunk felé hajoljanak.

Távol legyen tőlem!

Én csak az *önbecsülést* sürgetem és ez valódi értékünk helyes megismerésében áll s mint ilyen, nélkülözhetetlen.

És ismét, a midőn azt ajánlom, hogy szeressük az életet, ezt ne úgy értsük, hogy merüljünk bele az élet muló örömeibe és mohó vágygyal szaggassuk annak minden szépségét, mint midőn a rossz gyermek kiméletlenül tépdési, tarolja le a mező virágait!

Csupán arra ügyeljünk, hogyha nehéz megpróbáltatás vár reánk; ha ősz fürtökkel, görnyedő vállakkal,

súlyos keresztet kell emelnünk és ha látni, tapasztalni fogjuk, hogy hiv munkásságunknak és önzetlen törekvéseinknek se lesz jó jutalma, — azért még ne esünk mindjárt kétségbe, ne gyűlöljük meg emberi nemünket és az életet, hanem gondosan kutató szemekkel fürkésszük ki a sikerrel biztató reménynek bár egyetlen sugár szálát és annak fényénél haladjunk tovább, a kitűzött nemes cél felé, mert »*nincs veszve bármi vész között, ki el nem csüggedett*«!

Elmondom még röviden s tanulságul azt is, hogy minő elvek vezéreltek negyedszázados tanári pályámon és mikkel foglalkoztam?

Sohase kicsinyeltem a tanuló ifjúságot, mert tudtam, hogy ők a szülőknek legdrágább kincsei s a haza reményei.

Mindig arra törekedtem, hogy ne csak tanítója, hanem jóakaratu támogatója legyek növendékeinknek, mert meggyőződésem szerint nem elég, hogy a tanárnak *esze s szakképzettsége*, — hanem szükséges, hogy legyen *eszélyessége* és *szíve* is.

Elismerem, hogy tanítványaimat sokszor intettem, olykor dorgáltam is, de ez mindig jóakarathból történt, mert sajnáltam, ha veszni indultak a könnyelműek és nem tudtam közönyös lenni sorsuk iránt.

Érzem, tudom, hogy nem tettem eleget tanítványaimért, de az akarat mindig meg volt s talán csak alkalom és erő hiányzott, vagy a körülmények akadályoztak meg olykor buzgóságomban.

Lélekismeretem tehát e tekintetben sem vádol, sőt megnyugtató engem.

Kiváló előszeretettel foglalkoztam az ifj. önképzőkör ügyeivel, melyet 23 évig vezettem és hazafias önérettel mondhatom, hogy *városunkban* a márczius 15-iki ünnepélyek rendezését a vezetésem alatt állott ifj. önképzőkör kezdette meg ezelőtt 14 évvel. És itt hálásan ismerem el azt is, hogy a kezdeményezésben Solymosi Endre kartársamnak kiváló érdeme volt.

És az ifj. önképzőkör működésének lett is sikere, mert teljes számmal vannak neves férfiak és számot tevő irodalmi harcosok, kik lehetnek ugyan bárminő vélemennyel fölöttünk, — de azt az egyet el nem tagadhatják, hogy első szárnypróbálgatásuk a mi önképzőkörünkben történt s hogy itt nyerték a legelső impulzust.

Időnként részt vettem iskoláink igazgatásában is, mert a hetvenes években voltam jegyző és tanvezető, — a nyolcvanas években pedig néhány évig igazgató.

De voltak ezeken kívül díjtalan mellékfoglalkozásaim is. Így a helybeli ref. egyház községnek vagyoni ügyei rendezése körül szolgálni kívántam, sőt egy évig mind a két r. lelkész halála után, püspöki megbízásból, *administrans* lelkész is voltam.

Koronkint részt vettem a város és vármegye ügyeinek intézésében is.

Több iskolaszéknek tagja, — nő- és dalegyesületnek titkára, utóbbinak elnöke is voltam.

Volt egy tiszteletdíjas mellékfoglalkozásom is a Székely egyleti első takarékpénztárnál, mely intézetnek 22 évig aligazgatója voltam, — de 5 évig ott is ingeny szolgáltam.

Ime! ilyen elveket vallottam, hirdettem, ezekkel

foglalkoztam, így éltem s igyekeztem, a mennyire emberi gyarlóságom engedte, élet elveimet követni is, mert a becsületes munkától soha se félttem.

Így kívánok élni és ilyen elveknek óhajtok igénytelen hirdetője, szerény munkása maradni ezután is, tanári működésemnek még hátra levő idejében s földi életemnek az Isteni gondviselés által kimért végső határáig.

És most csak tanítványaimhoz van pár szóm! A visszaemlékezésnek szép pillanatai az által fognak leginkább megszentelődni, ha ők is, kik a jövő reményei, a haza virágai s kik egykor intézni fogják ennek sorsát, szeretni fogják az Istent, az igazságot, a hazát embertársaikat, az életet, önmagukat és a becsületes munkát, mert magyar fajunk csak úgy maradhat fenn és a második ezer évet utódaink csak akkor ünnepelhetik meg, ha szorgalmasak és összetartók leszünk, ha a testvéri szeretetet megőrizzük koporsónk bezártáig s szent örökségképpen hagyjuk utódainkra is!!

Örködjék hát majdan mindenki a maga helyén híven, igazán, nehogy idegen faj foglalja el ezt az annyi könnyel áztatott és honfi vérrel megszentelt drága földet, melynek neve: »*Magyarország*«

És most szerencse föl! Isten velünk!!

Éljen a haza!

Bod Károly,
tanár.

Irodalom.

A szássvárosi ev. ref. Kun kollegium története.

Írta: Dósa Dénes ev. ref. kolleg. tanár.

Magyar protestantizmusunk s ezzel és ebben egész magyarságunk nagyfontosságú védőbástyájának, a két idegen nemzetiség árjában zajtalanul, de hathatósan munkálkodó szássvárosi kollegium történetét, Dósa Dénes professornak egy negyed század óta ez iskolához fűzött lelke melegével, szeretetével megírt könyvét, örömmel fogadja nemcsak az, kit közvetlen érdek fűz ez alma materhez, hanem azok is mind, kiket érdekel a magyar protestantizmus, — az erdélyi kálvinizmus minden szervének élete, jelene és — melynek alapján egyedül érthető meg a jelen: multja; és örömmel fogadja a művelődés történetének minden buvárlója, mert egy adatot nyer belőle, egy kezdettől fogva szerény, de nemes öntudattal küzdő intézménynek a történeti háttérből kidomborodó élettörténetét. Igaz, nagy átalakulásokat nem szültek története fordulópontjai, bélyegét nem nyomta rá nagy korszakokra; változásai csak az érte élők lelkében keltettek — és hányszor keltettek! változatos érzéseket, de célta mindig egyet látott maga előtt: a kötelesség fényes arcát, szolgálni vallást, protestantizmust, felvilágosodást, hazát, emberséget, szolgálni nemes versenyben nemes társaival, Isten által rendelt erővel, elsőbben egy kicsiny körben, aztán mind tágasabb mezőn, szolgálni ma is társaiénál alább nem álló erővel, méltósággal, sikerrel. Futásáról beszéljen az a néhány adat, melyek körül kifejezesebb történetének zöme; a váz, melyet élő tartalommal, változatos gazdag tartalommal, reménységgel, munkával, küzdelemmel, csüggedéssel, ujjászületéssel a mindeneket éltető erő töltött be.

Abba a korba vezet vissza az első kis csira keresése, mikor a reformáció igazságainak nálunk elhintett magvaiból egymásutánáltak elő a felvilágosodás tüzhelyei, — ez talán éppen a Károli Sebestyén munkásságának gyümölcse, 1550. 70 között. A kis schola orthodoxa az egyház gondozása alatt, tanítóul a két pappal, csirája a mai iskolának. Két század lefolyásán keresztül tartotta az egyház védőszárnyai alatt, alakítva a kor módosító kívánalmaihoz, úgy, hogy berendezése, tanterve az e korbéli iskolákétól csak az általános terv kevésbé pontos kivitelében különbözhetett, abban, mire szegénysége kényszerítette, még akkor is rásúlyosodó szegénysége, mikor Hunyad megye lelkes fiai bőkezűen vitték áldozataikat a nagyrabecsült oltár köré. De legalább az alap, melyre munkájában támaszkodhassék, meg volt vetve. — Még mélyebbre ássa ezt az alapot a protestantizmusunk történetében is új időket jelző korba, 1799-be eső s az iskola történetének második korszakát megnyitó esemény, mely az egyházi főtanács gondozása alá juttatta az iskolát, mely most már minden ízében üdvös átalakulást mutat fel. Mindenekelőtt autonóm előljárást nyer, az iskola ügyeit hatalmasabban kormányzót, mint eddig; gondnokai, tanári-kara, mind több és képzetebb. mert mind jobban honorált tanára emelik szellemi színvonalát, anyagi alapjait pedig újra Hunyad megye áldozatkész nemessége, a Thorocz-kayak, Budák, Bánffyok, Kunok, Zudorok és egész hosszú sora ma is élő családoknak, biztosítja mind teljesebben; fájdalom, csak mégsem éppen annyira, hogy jövőjétől ne kelljen remegnie, jelene megbirja terveit. Pedig tervei nem egyszer felülemelkedtek munka körén s felül erőin is: középiskolául akarta magát viselni, akkor is, midőn tanerőkül is saját felsőbb osztályos növendékeit kellett alkalmaznia, ebben a korszakában s még a következőben is, e század 40-es éveiben is. Új és új adakozások, gyűjtések biztosítgatják a még mindig nem elég szilárd alapot s erősítik annyira, hogy a Lészay Dániel főgondnok nevéhez fűződő átalakításokat az iskola megbirhatja: 1847-ben, a szász atyafiakkal való némi huzavona után a régi, Apaffy korában épült iskola épület helyébe újat, a mainak is alapját teszik le.

Am az új, diszes épület sokkal előbb szolgált komor hadfiak lovainak hajlékul, mint tudománysszomjas ifju seregnek édes otthonul. Kinek is? A szászvárosi iskola ifjusága is kivette részét Piskinél, másutt is. 48 nem a csendes tanulmányozás ideje volt. — Lassanként visszazállingóztak. Szinte az volt már: hová. A szászvárosi szász tanács csudálatos nagy jó akarattal próbálta rábizonyítani a kálvinista községre, hogy iskoláját nem akarja, mert nem tudja fenntartani. Sőt a pénztári zavarok daczára is, melyek a legrosszabb időben álltak elő, fenntartotta, a supremum consistorium teljes tetszésével tartotta fenn az egyház iskoláját, igaz, szegényes alakban. Nem volt teljes középiskola, rendszere se tehetette azzá, népessége se, éppen nem most, mikor anyagi ügyei sülyedése a szellemiekét is maga után vonta; éppen oly kevésbé segített az akkori igazgatónak, Molnár professornak az a terve, hogy az iskolát real-gimnáziummá alakítsa át.

1858-ban Szabó György, addig enyedi tanár kezébe teszi le a supr. consist. az iskola nehéz ügyeit,

sorsát. Nagy áron, személyes nyugalma, békéje, jólléte árán sikerült a pénzügyi zavarokat rendbeszedni, tisztázni, emberfeletti munkában — hála az égnek, hogy kettejük vállára osztotta fel azt: ez a másik, az első, a nagyok közt a legnagyobb férfiú. kinek élete innentől az iskoláéval forrott össze: *gróf Kun Kocsárd*. Szava, példája, tisztelete, lelkesítő ereje újra és újra maga köré gyűjti a régieket és újakat, Hunyad fiait; abból a négy szegényes, elemi osztályból, a hová sülyedt az egykor virágzó, dicsőségvágyó iskola, 1859–60-ban már négy osztályúvá felnövő gimnázium lesz, nemcsak: Szabó György tanár buzgólkodására, Kun Kocsárd áldozatkészségére újra két osztály (1863/4) aztán még kettő áll fel, s 1866–70-ig érettségi vizsgát tehet a szászvárosi diák.

A rohamos ujjászületéshez nem volt képes méltó maradni a továbbfutás. Szabó professor 1870-ben bekövetkezett halála után, a különben is kicsiny tanárikar megcsönkulásával a két felsőosztály megszűnik, megfogy a hatalmas, 65-ben épült új kollegiumi épület népessége, a mi megmarad, hiányos nevelésben részesül. A gondviselés, mely megóvta az új alma-matert szentségtelen kezek gonosz boszujától, hogy felavatása napján el ne hamvadjon disztelenül, most még tovább küldte próbáit az iskolára: csonkán, még szomorubb: éltető ereje gyors emésztésével folytatta munkáját Nemsokáig. Már 1869-ben ott volt Dósa tanár, 70-ben már egyedül, nemsokára társakat kap, — ifju lélek, nemes küzdés, szent munka mentik meg az iskola erejét, jellemét és az emelkedni kezdő szárnyaknak fel-séges lendületet ad egy felséges tett, hogy nyilják vele új korszak, ha valahol, itt nem üres szó: koronája gróf Kun Kocsárd cselekedeteinek, 1873. febr. 10-én tett 50 ezer forintos alapítvány. Az ősz főur mindkét célját elérte: az öregkor gyérülő örömei helyett magasságos békét nyert lelkének — és az Úr még többel koronázta: munkájában való hosszas gyönyörködéssel, — és, emberileg szólva, örökkévaló időkre biztosította iskolája — most már nevével elnevezett iskolája — jövőjét.

Még nem. Még egyszer tétetett próbára most már megacézolózott ereje: az 1883-ik oktatásügyi törvény kívánalmi magasabbak voltak, mintsem számoltak volna rá. Rendes tanárai számát maga erején ki nem egészíthet. Vajjon bűn volt-e hát államségélyhez fordulni? Ha bűn volna, biztosítani a nem tudott jövőt. Másfél évtizedes multja ez egyezés után, a kitűzött eszménynek legtökéletesebb nyilvánulásáról tesz bizonyosságot. Innen kezdve, története rövid: anyagi-szellemi gyarapodás, új élet, új erő, csak egy a régi: a cél.

Ebben a keretben szolgálta a szászvárosi iskola ezt a nagy célt. Mdst modern berendezésének, kényelmes felszerelésének minden eszközével, nemes munkában, napról-napra szélesbedő körben, éppen úgy, mint fagygyugyertyák homályos fénye mellett tanuló ifjuságával. Kötelességei mellé csak egy új járult: őrizni szellemében, hirnevében, oktatásaiban, őrizni mind-örökre gróf Kun Kocsárd emlékezetét.

Tankó Béla,
IV. th.

Különfélék rovata.

Főtiszt Szász Domokos püspök az egyetemes konvent ma kezdődő üléseiben való részvétel végett Budapestre utazott.

Kegyelettel emlékezünk meg Kolozsvár Lajos haláláról, ki atyja volt a Kolozsvár-családnak, mely egyes tagjai által egyházi életünkben nevezetes tényező volt s ma is az. Az elhunyt agg férfiú itt Kolozsvárt fiának, Dr. Kolozsvár Sándornak házában élte le szép, hosszú életének végnapjait, pihelve, emlékezve és gyönyörködve családjának virágzásában. Itt közöljük a szomorú jelentést. »Alólírottak szomorúan tudatják, hogy forrón szeretett édes atyjuk, illetőleg nagyatyjuk és dédapjuk, **Kolozsvári Kolosváry Lajos**, földbirtokos, 1848-iki magyar nemzetőr és volt megyebizottsági tag, folyó 1898. márczius hava 17-én éjjel fél egy óraker, élete 86-ik és özvegysége 18-ik évében egy heti súlyos szenvedés után elhunyt. Temetése a májális-utcza 1. sz. a. lakásáról f. év márczius hó 19-én d. u. 3 óraker, az ev. ref. szertartás szerint a háznál tartandó rövid ima után fog a helybeli köztemetőben megtörténni. Emléke legyen áldott! Kolozsvár, 1898. márczius hó 17. Gyermekai: Dr. Kolosváry Sándor egyet. tanár, ennek felesége és gyermekei: Ilona, Dr. Csató Kálmánné, Margit, dr. Borcsa Mihályné, Sándorka és Misike fiaikkal együtt; Bálint kir. törvényszéki aljegyző és Sándor orvosnövendék; Kolosváry Antal, ev. ref. lelkész és felesége; Kolosváry Domokos földbirtokos, ennek felesége és gyermekei: Jolán, Babos Miklósné leányával, Erzsí férjével és fiával és Róza; ifj. Kolosváry Lajos földbirtokos és ennek felesége; Kolosváry Juliánna, férje Tiboldi Dénes; néhai Kolosváry Albert apátlan és anyátlan árvái: Eliz, Anna, Olga, Ágnes és Irma.

Szólósi István, nyugalmazott jeddi ref. lelkész márczius 7-én hunyt el Marosvásárhelyt. Ifju korában honvéd, majd lelkes predikátor volt s annak idején tollával is szolgálta az egyházi ügyeket. Nyugalmoztatása után Marosvásárhelyt lakóit, hol polgártársai nagy szeretettel környezték a mindvégig lelkes öreget. Legyen az elköltözötték nyugalma zavartalan s emléküik áldott.

A hódmezővásárhelyi ref. egyház, mint a »Debr. Prot. L.« irja, »a kereszteleési és esketési stó-lákat négy lelkésze részére 400—400, összesen 1600 forinttal megváltotta.«

A kolozsvári ev. ref. theol. fakultás ifjusági önképzőköre az ének és zenekar közreműködésével 1898 márczius 24-én az intézet dísztermében estélyt rendez. Kezdeté este 6 óraker, adományokat az önképzőkör, saját pénztára javára köszönettel fogad. Műsor: 1. »Faust Ábránd« Gounodtól; előadja: az ifj. zenekar. 2. Részlet — dialog — Árpád ébredéséből. Előadják: Székely János t. j. és Farkas Károly theol. 3. Magyar rhapsodia Hausertől. Hegedűn játsza Rác Zsuzsóné t. j. 4. »Ködképek«, irta és felolvassa Kunfi Zsigmond t. j. 5. Népdal-egyveleg Borsay S-től, éneklí az ifj. dalkar. 6. »Deák szerelem« De Amicistól. Szavalja Nagy Elemér t. j. 7. Toborzó-induló. Előadja az ifj. zenekar.

Lapunknak következő szíves értesítés küldett be: A lelei ev. ref. egyház ürességben levő papi állomására e hó 13-án tartott közgyűlésében meghívta nagy lelkesedéssel s ritka szép egyetértéssel **Berde Sándor**, vérvölgyi lelkész aat. — A vérvölgyi ev. ref. egyház e hó 13-án tartott közgyűlésében az ürességben levő kántor-tanítói állomására az összes beadott szavazatokkal megválasztotta **Pap Sámuel**, ballai kántor-tanító aat.

A dunántúli egyházkerületnek Pápan f. hó 17-én tartott közgyűlésében Tisza Kálmán főgondnok a lelkészi fizetések kiegészítéséről szóló törvényjavaslat alkalmából fölterjesztést indítványoz az egyetemes konventhez, hogy a konvent a **papi díjlevelek revisiója** tekintetében az egész magyar ref. egyházra kiterjedőleg

kellő lépéseket s intézkedéseket tegyen. Ez indítvány teljes megvalósítása esetében s illetőleg egy helyesen kivitt díjlevél-revisió után a törvényjavaslattal szemben főnnálló aggodalmaink lényegesen csökkenni fognának.

A kiadóhivatal izenete.

Ezennel fölkerjük az illetőket, hogy lapunk előfizetési árát f. márczius hóban multhatatlanul beküldeni sziveskedjenek. Kérjük meggondolni a következő dolgot: a 3. és 4. oszt. egyházközségek — nálunk pedig a nagy többség ebbe a kategóriába tartozik — 5 frtot fizetnek, akadnak 3 forintosok is, továbbá 250 frtnyi összegben szegény egyházaknak egész ingyen küldjük a lapot. Az így szabályozott előfizetések mellett kérjük még elgondolni a lap kiállításának költséges voltát. Aztán itt ez a rengeteg hátralék. Ismételten kérjük az illetőket, hogy az előfizetést e hóban beküldeni sziveskedjenek. Azoktól pedig, kik illőbbnek itélik tartozásaikat nem önkéntesen, szabadon, de parancs és kényszerítés után róni le, azoktól márcziuson tul tartozásaikat nem mi fogjuk bekérni.

Hivatalos rész.

883—1898. PÁLYÁZAT TANÁRI ÁLLÁSRA.

A szászvárosi ev. ref. Kún-kollegium államilag segélyezett **főgymnasiumában** ürességben levő rendes **rajztanári** tanszékre pályázat hirdették.

A megválasztott rendes tanár javadalma évi 1200 frt törzsfizetés havi előleges részletekben és természetben szállás vagy évi 250 frt szálláspénz negyedévi előleges részletekben, továbbá 100—100 frt ötödéves korpótlék öt izben. Megjegyeztetik, hogy a szálláspénz 1900-on kezdve az ezen czélra szolgáló külön alapból 300 frtra emelkedik, ezenkívül a törzsfizetés is az épen ellátás alatt álló államsegély-szerződés határozmányai értelmében a senioratus rendjén 1400 és 1600 frtra fog emelkedni.

Ezen állás elnyeréséért a szabályszerűen képesített pályázók kellően felszerelt — eddigi működésüket igazoló okmányokkal ellátott — folyamodványukat a nevezett kollegium előljárásihoz f. évi apr. hó 30-ig nyujtsák be. A választás a f. évi egyházkerületi közgyűlésen fog történni s a megválasztott állomását 1898. szeptember 1-én köteles elfoglalni.

A megválasztott rendes tanár az országos tanári nyugdíjintézetnek jogos és kötelezett tagja.

Csak ev. ref. vallásu egyének pályázhatnak.

Az erdélyi ev. ref. egyházkerület igazgatótanácsától, Kolozsvárt, 1898. évi márczius hó 10-én.

Parádi Kálmán,

tanügyi előadó.

Szász Domokos,

ev. ref. püspök, mint elnök.

102—1898.

PÁLYÁZAT HELYETTES TANÁRI TANSZÉKRE.

A nagyenyedi Bethlen-Kollegium Előljárásihoz a főgimnáziumánál rendszeresített vallástanári rendes tanszéknek helyettes tanárral való betöltésére pályázatot hirdet

Pályázhatnak a 33 1897 konventi jegyzőkönyvi sz. a. körülírt képesítéssel rendelkező lelkészek és lelkészjelöltek. Középiskolai tanári oklevéllel bírók, vagy a kiknek az oklevél megszerzéséhez vizsgálataik folyamatban vannak előnyben részesülnek.

A tanszék javadalma évi 800 frt és 200 frt szálláspénz.

A tanszék f. év szept. hó 1-én foglalandó el.

A megválasztandó helyettes tanár kötelessége a gimn. összes osztályaiban a vallásoktatás, az iskolai istentisztelet vezetése, a konfirmálandó és legatióba menő ifjak előkészítése.

A pályázók végzett tanulmányaikra, képesítésükre, esetleges vall. tanári szolgálatukra vonatkozó okmányaikat kérésük kíséretében a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-Kollegium Előljárásihoz f. évi május 31-ig nyujtsák be.

Nagy-Enyeden, 1898. márcz. 8-án.

Zeyk Dániel, s. k.

főgondnok.

Székely Ödön, s. k.

előlj. jegyző.

1021—1898.

KÖRLEVÉL.

Valamennyi erd. ev. ref. iskolaszék nt. lelkészelnökének és valamennyi ev. ref. t. néptanítónak.

A közoktat. m. kir. miniszterium a földművelésügyi m. kir. miniszter úrral egyetértőleg 1894 évi október hó 23-án 2051. eln. szám alatt kelt rendelettel az 1894 évi XII. törvényczikk 45. §-a értelmében a községi faiskolakezelők részére szóló utasítást adott ki, melynek II. része a tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben való gyakorlati oktatására szolgáló tantervét is tartalmazta s ezt annak idején a közigazgatási bizottságokkal a szokásos módon való közhírré tétel és szigorú foganatosítás végett közölte, a kir. tanfelügyelőket pedig utasította, hogy a fatenyésztésnek a népiskolákban e rendelet értelmében leendő oktatására felügyeljenek.

Mínthogy ez az utasítás annak idején egyházi hatóságunkkal nem közöltetett, szükségesnek tartotta a közoktatásügy jelenlegi minisztere, hogy ez az utasítás egyházi hatóságunknak utólag oly kérelemmel küldessék meg, hogy azt közhírré téve, összes felekezeti tanítóinkat annak pontos betartására kötelezzük.

Mihezképest közöljük a nevezett utasítást ev. ref. iskolaszékeink nt. lelkészelnökeivel és összes ref. tanítóinkkal, a mint következik. (Lásd a mell. utasítást.)

Kolozsvártt, 1898. márczius hó 10-én.

Parádi Kálmán

dr. Vályi Gábor

tanügyi előadó.

elnökhelyettes.

588—98. eln. sz.

Utasítás.

A mezőgazdaságról és mezőrendőrségről szóló 1894. évi XII. t. cz. 45. §-ának rendelkezése alapján a községi faiskola kezelők részére és a tanköteles gyermekeknek a fatenyésztésben való gyakorlati oktatására kiadott a m. kir. földművelésügyi miniszterrel egyetértőleg a m. kir. vallás- és közoktatásügyi minister 1894. évi 2051. eln. sz. rendeletével.

I.

A fatenyésztés nemcsak a népiskola V. és VI. osztályában, hanem folytatólag az ismétlő iskolában is a tanköteles kor befejeztéig elméletileg és gyakorlatilag tanítandó; az V. és VI. osztályokban azonban a fatenyésztés tananyagának már magában is kerek egésznek kell képeznie.

Mínthogy a legtöbb faluban a nyári iskolai szünet a törvény által megengedett négy hónapra terjed, úgy az ismétlő iskola, mint a népiskola V. és VI. osztályának tanulói a fatenyésztés gyakorlati oktatásaira a szünet alatt is ünnepnapokon és vasárnaponként kötelesek megjelenni.

Ott, hol a községi faiskola kezelésével nem néptanító van megbízva, vagy ha néptanító van megbízva, de a községben több néptanító van: a községi összes tanköteles gyermekeket a gyakorlati fatenyésztésben — az alábbi tanterv szerint — az köteles oktatni, ki a községi faiskola kezelésével megbízott.

Ha valamelyik község a községi faiskola fentartása alól felmentetett és a községben sem az ottani népiskolának, sem más magánosnak nem volna alkalmas gyümölcsöse vagy faiskolája, a melyben a fatenyésztés gyakorlatilag tanítható lenne, a népiskolában a fatenyésztés elméleti tananyaga mégis tanítandó és a gyakorlati oktatás végett a tanulóknak a legközelebbi községben létező községi vagy népiskolai faiskola megmutatandó.

A tananyag a szerint, a mint egy népiskolában egy, vagy több tanító van, akként osztandó be, hogy a fatenyésztést valamennyi osztályban ugyanazon tanító tanítsa.

A fatenyésztés tanítása, általában minden népiskolában kötelező; olyan városokban és községekben azonban, a melyekben a népesség foglalkozása főleg az iparra és kereskedelemre szorítkozik és a fatenyésztésben való oktatás a községi faiskolák igen nagy távolsága miatt különös nehézségekkel járna: a fatenyésztésben való oktatás alól a községnek indokolt előterjesztése és a kir. tanfelügyelő véleménye alapján. — a felmentést esetről-esetre megadom.

II.

A fatenyésztés tanításának anyaga.

1. A népiskolák V. és VI. osztályában.

Az őszi időszakban: fmagvak gyűjtése és meg-

ismertetése, valamint azoknak előkészítése az elvetésre. Talajelőkészítés (ásás, gereblyezés) ágyak és sorok kijelölése. Magvetés, esetleg más — a községi faiskolában szokásos szaporítási módzatoknak kitanítása (pl. tőosztás, dugványozás).

Egy éves facsemeték felszedése, válogatása, pikirozása, vermelése és kiültetése, azoknak névvel vagy számmal való jelzése, továbbá fagödörásás: a kiültetésre alkalmas fáknek a faiskolákból való felszedése, azoknak ideiglenes elvermelése, vagy kiültetése az állandó helyre. Különböző kötelekek alkalmazása. Gyümölcs szedés, gyümölcs értékesítés.

A téli időszakban: Rigolozás, trágyázás. Oltási gyakorlatok fűzfavesszőkön, azon oltási módzatok szerint, a melyek a községi faiskolában használatosak (párosítás, lapozás stb.). Oltások közben, ha ezt a faiskolában rendszeresen alkalmazzák.

Hernyózás, kéregtisztítás a beteg, vagy élősdiék által megtámadott fákön, ilyeneknek bemutatása és a baj ellen való védekezési eljárásoknak gyakorlása. Anya-fák trágyázása, öntözése és nyesése.

A tavaszi és nyári időszakban Oltványok kiültetése a faiskolába, oltások helyben. Oltványok tisztogatása, kötelekek feloldozása, egy és két éves oltványok metszése

Törzsnevelés. A mag-ápoló- és oltványiskola gondozása a nyár folyamán (kapálás stb.). Szemzések alsó szemre.

2. Az ismétlő iskolákban.

Az elemi népiskola V. és VI. osztálya számára előirt elméleti és gyakorlati anyagnak folytonos ismétlése és tovább gyakorlása mellett ismertetendők a következők: az eperfa tenyésztés, tekintettel a selyemhernyó tenyésztésére. A szőlőművelés, tekintettel az amerikai fajok tenyésztésére.

A faiskolák és a gyümölcsösök berendezése, elősövények készítése. Gazdasági fák ültetése, tekintettel a futóhomok területekre, útakra, hegytetőkre, és azoknak befásítására. A fák betegségeinek gyógyítása, azok ellenségeitől való védekezés.

Gyümölcsfajták ismertetése (pomologia).

A gyakorlati tanítás mellett és azzal kapcsolatban, alkalomszerűleg a következő elméleti magyarázatok adandók elő: a fákról általában. A fák külső tagjainak ismertetése. Táplálkozás, növekedés, szaporodás külsőleg észlelhető folyamatai. A fák általános életfeltételei. A talaj (a különböző talajnevek és ezeknek megmunkálása, talajművelő eszközök, talajjavítás, trágyázás). A nedvesség, a levegő, a meleg és a világosság szerepe a növények életében teljesen gyakorlati példákon fejtegetve. A csirázás feltételei.

A fák és cserjék leíró ismertetése. A fák és cserjék természetrajzi leírása a talaj és éghajlat iránt való igényeiknek tenyésztésük módjának és különböző czélokra való felhasználásuknak ismertetésével.

a) A kerti gyümölcsfák és cserjéknél.

b) A gazdasági erdei és díszfáknál, valamint cserjéknél.

Ezen tantervben felsorolt elméleti anyag tanítható ugyan a természettudományi és gazdaságtani oktatás keretében is az erre kiszabott órákban, de sokkal czélszerűbb azoknak a gyakorlat alkalmával és azzal párhuzamban való tanítása, mínthogy e téren az elmélet elválaszthatatlan a gyakorlattól; az elméleti részek tehát nem képeznek az iskolában önállóan tanítandó külön fejezeteket.

Ugy az elméleti, mint a gyakorlati ismeretanyag folytonosan ismétlendő, egyrészt azért, hogy az ismeretek a tanulók emlékezetébe jól bevésődjenek, másrészt azért, hogy a tanulók a munkát a szokás által megkedveljék és kezűgyességük fejlődjék.

Budapest, 1894. évi október hó.

382—1898.

FELHÍVÁS.

Felhívom tiszt. paptársaimat, sziveskedjenek utasítani egyházközségükben lakó azon papi és tanítói özvegyeket, árvákat, kik az udvarhelyi egyházmegye gyámintézetétől segélyt nyerni jogosultak, hogy életben létük és özvegyeségi bizonyítványaikat ez évi ápr. 15-ig adják be tiszt. Bedő András afiához Bikafalvára (u. p. Sz.-Udvarhely). Az elkésve érkező folyamodványok nem vétetnek figyelembe.

Kecsetben, 1898. márczius 17-én.

Menyhárt András,
ev. ref. esperes.

ERDÉLYI PROTESTÁNS LAP.

AZ ERD. EV REF. EGYHÁZKERÜLET HIVATALOS LAPJA.

Laptulajdonos: az erd. ev. ref. egyházkerület.

Felelős szerkesztő: MOLNÁR ALBERT, th. tanár.

Szerkesztőség, hova a kéziratok és előfizetések bérmentve küldendők, az ev. ref. theol. fakultás épületében 4. ajtó.

Előfizetési ár: egész évre
félévre

6 frt
3 frt

MEGJELENIK MINDEN CSÖTÖRTÖKÖN.

Bölcs határozat.

A magyarországi evang. reform. anyaszentegyház egyetemes konventjének, a magyar királyi kormánynak a nem-katholikus lelkészek fizetésének kiegészítéséről a törvényhozás elé terjesztett s már ismeretes javaslatával szemben elfoglalt álláspontjáról van szó.

Egyetemes egyházunk legfőbb kormányzó testületének évenként tartott üléseit megérdemelt figyelemmel kíséri mindig nemcsak az egyházi sajtó, hanem a világi, politikai is. Mert hiszen, nincs józan gondolkozású ember, annál kevésbé politikus, ki ne érezné fontosságát a köz- és állami életre nézve annak, hogy egy ily tekintélyes s az állami étellel megszámíthatatlan szállal összekapcsolt tőzsgyökeres magyar egyháznak hogy folynak dolgai, hogyan fogja fel feladatát, mi czélok vezetik, mi lelkesíti, mi bénítja, minő eszközei vannak, s hogyan használja azokat, stb. stb.

A napokban lefolyt üléseit még fokozottabb érdeklődés kísérte. Most, a midőn a fennebb említett nagyfontosságú kérdésben kellett nyilatkoznia, midőn érezte mindenki, hogy egyetemes egyházunk nevében mondatik ki a szó: nemcsak sok száz, nyomorral küzdő parokhián várták visszafojtott lélekzettel a döntő szót, hanem érthető kíváncsisággal lesték azt a politikai pártok s maga a kormány is. És ez egészen természetes is.

Hogy a parokhiákon miért? — azt felesleges magyarázni. Nyomoruságaink eléggé ismeretesek ország-világ előtt. A politikai pártok különös érdeklődésének okait sem kell különösebben fejtegetni. Azt hiszem, nem sértjük meg egyiket sem, ha kijelentjük, hogy az irántunk való ér-

deklódésükben — különösen tekintetbe véve azokat a tanácsokat, melyekkel siettek segítségünkre jőni, s a melyek csodálatosképpen sokszor homlokegyenest ellenkezők voltak — fölfedezni véltük a saját maguk iránti érdeklődés hol gyengébb, hol erősebb vonásait is. — A kormány érdeklődését pedig eléggé érthetővé teszi az, hogy a javasolt törvény — elismerjük — nemes intentiójának megvalósíthatása nemcsak attól függ, hogy a törvényhozás nivatott faktorai elfogadják-e?, — hanem attól is, hogy a rá nem kényszeríthető, de felajánlott és biztosított kiegészítést a kontemplált módon és föltételek mellett igénybe fogják-e venni az érdekelt felekezetek?

Az ágostai evangélikus egyház egyetemének magatartása e tekintetben, — a mint tudjuk — nem volt valami biztató. Ha már most a református egyház is olyan álláspontot foglalt volna el a javaslattal szemben annak törvénynyé való emelése nagyon problematikus lett volna. Egy új »lex Szaparyana« alkotása bizonyára nem nagyon csábította volna a törvényhozást; s az is igaz, hogy a mostani javaslat, mint törvény, kevés lelkesítő mozzanatot foglal magában a nem-magyarajku felekezetekre való alkalmazás tekintetében.

S hozzá egy olyan javaslatról van szó, a melyről összes egyházi lapjaink és testületeink s közvéleményünk visszhangjaként maga konventünk világi elnöke, Tisza Kálmán is *minden korlátozás nélkül, leplezetlenül* kijelentette, hogy »*a kongrua-javaslat autonomiánkat ugyan nem sérti, de nem segít az egyházak helyzetén.*«

Mi volt mit tenni ily körülmények között? A javaslat az eddigi állapotokkal szemben ha-

tározott haladást, javulást jelent, habár nem is váltja be azt, a mi minket az 1848-iki XX. t.-cz. alapján megillet, habár hiányai tagadhatatlanok s hiba nélkül sem szűkölködik. Ám de, azért, mert a javaslat nem tökéletes, ki vette és ki vehette volna magára a felelősséget annak egyes visszaútasításáért? Kinek lett volna lelke nyomorban küzdő papjaink és családjá elől visszadobni a mentő deszkaszálat csak azért, mert biztos hajó szilárd földézetén akarja őket megmenteni, bár magának a hajónak jöttét még nem látja, de — reméli. Ki vehette volna lelkére a sok sóhajt, könnyet, panaszt, vádat, melyet a visszaútasítás maga után vont volna? Ki a felelősséget azokért, a kik reményt veszve, lemondanak s a kiket elragad az élet szennyes árja? Ki különösen akkor, mikor még csak javaslattal állunk szemben, mely egyfelől *törvényben biztosított magasabb jog-igényeinket nem konfiskálja* s a melynek feltűnő hiányain másfelől a bizottsági és törvényhozási tárgyalások rendjén annyival inkább lehet segíteni, mert az irányadó tényezők őszinte jóindulattal jelentették ki, hogy »*nem térnek ki a jogosult igények lehető kielégítése elől a tárgyalások során*«?*

A mi konventünknek, egyházunk nyomorgó lelkészei elleni végzetes bűn nélkül lehetetlen volt annak az ágostai evangélikus egyháznak álláspontjára állani, a mely elég szerencsés indokolásul azt hozhatni fel, hogy a törvényjavaslatban kontemplált fizetés minimumon alól álló lelkészi állomása elenyészően csekély.

A mi konventünk előtt kettős feladat állott: 1. magasabb igényeink biztosítása mellett elfogadni a törvényjavaslatból a mi jó; és 2. felhívni az illetékes tényezők figyelmét arra, a mi benne hiány vagy hiba s erkölcsi erejének és méltóságának egész súlyával arra törekedni, hogy ezek pótoltassanak, illetőleg korrigáltassanak.

Midőn konventünk ide vonatkozó határozatát tárgyaló e cikk fölébe a »Bölcs határozat«-ot írtuk, éppen azért tettük, mert véleményünk szerint a határozat mindkét feladatnak megfelel.

Megfelel az elsőnek, midőn kimondja, hogy:

1. A magyar kir. kormánynak a lelkészi jövedelem kiegészítéséről szóló javaslatát *nem tekintjük az 1848. évi XX. t.-cz. végre-*

* A minthogy már a bizottsági tárgyalások során már maga a miniszter több rendbeli lényeges változtatást és pótlást javasolt, melyekről jövő számunkban fogunk megemlékezni. N. K.

hajtásának annyival inkább, mert sem a törvényjavaslatban, sem annak indokolásában erre hivatkozás nincs.

2. Ezen törvényjavaslat által *minden jogos érdekeinket teljesen kielégítve nem látjuk.*

3. Megnyugtató nyilatkozatra hivatkozó fel a magyar kir. kormány, hogy az 1868-ik év óta az egyházkerületeknek közvetlenül, valamint az újabbi időben az egyházi közalapok részére juttatni szokott *állami segély a jövőben is biztosított-e egyházaink részére?*

4. A fennebbiek által önerőnkől még nem fedezett szükségleteink kielégítését az 1848-iki XX. t.-cz. szellemében *törvény által biztosítottatni kívánjuk.*

És némileg eleget tett a másodiknak, midőn kimondta óhaját az iránt, hogy:

1. *A javaslatban foglalt hosszú terminus rövidítettessék* és 600 — illetve 800 frt minimum folyósítottassék.

2. *Az egyházközség adója leszállítható legyen s annak mérvében az államsegély fölemelhető.*

3. A fegyelmi §. minden felekezeti lelkészére (a katolikusra is) egyenlően alkalmaztassék.

Ha még hozzá vesszük egy Tisza Kálmán és Szilágyi Dezső biztosítását az iránt, hogy *a javaslat fegyelmezési pontjai csupán a nemzeti politika nagy érdekeit szolgálják*; s megemlíjtük azt, hogy éppen a Szilágyi Dezső felszólalásának hatása alatt, hogy »*legott gondoskodni kell az egyházi adózás rendezéséről* és pedig úgy, hogy *a teher nagy része a tehetősebbekre jusson s a szegény lehetőleg attól megkímélve legyen*« — *a díjlevelek revíziója* — a törvény szerint be nem számítandó jövedelmek kihasználásával — *eszközöltessék*, — kimondatott konventünknek e nagyfontosságú kérdéssel kapcsolatos összes határozatait fölemlítettük.*

A »Magyar Hírlap« szerint ugyan — melynek ügyünk iránti igaz jóindulata kétségtelen — »a konvent mindezeket a lehető legnyájasabb módon mondja el és éppen az a körülmény aggaszt bennünket, hogy vajjon ez az óhajó forma megteszi-e a kellő hatást.« — Nő, hát mi ebben is megnyugszunk. »Kiki a maga módja szerint!« Mi ebben a mérsékletben, talán »kálvinista szerénységben« sulyt látunk: konventünk önértetének, erkölcsi méltóságának súlyát.

* E cikk keletkezése után hozott nem kevésbé fontos határozatait a konventnek, az olvasó a konventi ülésekről adott tudósításunkban találja. N. K.

S úgy tartjuk, hogy az óhajlás sokszor több a követelésnél, a parancsnál, kivált ha jog s érdem állanak oldalánál s ha az óhajlásban nem alkuszunk.

Végezetül azért, midőn anyaszentegyházunk őrállóinak, a nagyoknak és kicsinyeknek, a fényes nevéeknek és névteleneknek áldásos munkájukért köszönetet mondunk, legyen szabad arra kórnunk, hogy e kérdés felszinen tartásával munkáljuk annak minél helyesebb megoldását s kicsiny sikereink ne altassanak el, mert még messze a merészen kitűzött cél: az 1848. évi XX. t. cz. megvalósulása!

Nagy Károly,
reform. theol. tanár.

A bibliáról általában s különösen, hogy miért és hogyan olvassuk a bibliát.

(Folytatás.)

Ha nézzük pl. a világteremtéséről szóló elbeszélést, tudományos szempontból, bizony kicsinylőleg nyilatkozunk, a 6 nap alatti teremtés, gyermekes felfogásáról és tanításáról. De ha nézzük a vallásos érdeket, mely azt az elbeszélést létrehozta, t. i. hogy *minden a mi van, isten által és bölcsen van*: akkor azt mondjuk, hogy a mily gyermekes felfogása volt az ó szövetségi írónak a világteremtéséről *tudományos* szempontból: épen olyan magasan álló felfogása van *vallásos* tekintetben, mert csak azt hirdeti és vallja, a mit vall és hirdet manapság is a kegyes, vallásos ember, hogy isten által van minden, és a hogy van, bölcsen van. — Az ó szövetségi kegyes író megkísérettette megfejtetni a mint látjuk, a teremtés »*miként*«-jét is: nem az ő hibája, hogy törekvése, minden időkre nézve nem találta meg célját, hanem a tudományé, mely akkori fejletlen állapotában, nem vala képes, a mai fejlődéshez viszonyítva, elégséges adatokkal és erővel, támogatására sietni. — Különben a vallásos emberre az egész világteremtés historiájából, csak az az egyetlen kérdés tartozik; hogy *kicsoda teremtette a világot*: annak kimutatása, hogy *miként?* a tudomány dolga.

Ha a csillagok járásáról, vagy a hold akkor is meglevő változásairól akarunk ismereteket szerezni: ne forduljunk a bibliához, mert a biblia írásának idejétől, sokat haladt a tudomány a csillagászat terén és sokat tökéletesedtek a műszerek, melyek által a csillagos ég arczatját és változásait vizsgálni szokták. De ha tán a tudományos kutatásokban kifáradunk, a nélkül, hogy a végső igazságot megtaláltuk volna: akkor forduljunk csak bátran a bibliához, mert az megtanít a végső igazságra is: hogy *a csillagok is isten rendje, isten örök törvénye szerint keringenek vagy állanak* a mérhetetlen világűrben; azok is isten örök törvénye szerint birnak önfénnyel, vagy nyerik más-honnan a meleget és világosságot.

Ha földünket okszerűleg akarjuk művelni: találunk elég gazdasági szakkönyvet, — minek erőszakolni a bibliát, hogy adja nekünk azt, a mit adni sohasem

akart? De ha az áldás megjön munkánk után, vagy ha aszály és fergeteg teszi semmivé fáradságunk gyümölcsét: forduljunk akkor a bibliához, mert az megtanít minket ama végső, nagy igazságra, hogy *áldás és csapás istentől jön egyiránt* és »*Isten mindig jót akar, Legyen napfény, vagy zivatar!*«

Szóval, ha *tudásvágyunkat* akarjuk kielégíteni: találhatunk erre útát módot, a mai előrehaladott tudományos irodalomban, eleget, de ha *vallásos érzésünk* táplálékának kereséséről van szó: akkor nem nélkülözhetjük a bibliát, mert csupán ebben az egyetlen könyvben található fel a vallásos érzésnek az a benső közvetlen, keresetlen és őszinte nyilvánulása, mely a földről az égbe emel és a legnagyobb kétségek között is, lecsillapítja háborgó lelkünket.

2. Olvassuk a bibliát úgy, hogy ne feledjük egy pillanatra sem, hogy *az a keletieket általában jellemző merész képzelő tehetséggel van írva, és hogy benne a gondolatok és eszmék, e láthatatlan dolgok, nem egyszer, hogy annál könnyebben felfoghatók és érzékeltethetők legyenek: képekbe, mintegy érzéki köntösbe vannak öltöztetve.*

A gondolatokat és az eszméket, szóval az érzéseink alá nem eső dolgokat, mi is gyakran mintegy testi, látható köntösbe öltöztetjük, mikor beszélünk vagy írunk. Hányszor mondjuk pl. hogy az élet tenger, pedig élet és tenger különböző dolgok? Hanem az élet egy elvont, szemmel nem látható, kézzel nem fogható, érzéseink által észre nem vehető dolog, míg a tenger szemmel is látható, kézzel is fogható, érzéseink által is észrevehető hatalmas víztömeg, melynek változásai nagyon is megragadják és lekötik a figyelmet, úgyhogy a ki egyszer tengert lát, az soha el nem feledí. Így állván a dolog, a láthatatlant a láthatóval, az elvontat az érzéseink alá esővel, gyakran érzékeltetjük, vagyis *beszélünk képekben*. Mikor pedig az ember minden elvont dolognak lehetőleg erősen érzéki alakot ad: akkor azt mondjuk, hogy *merész képzelettel ír, vagy beszél*.

Kelet fiait általában a merész képzelő tehetség jellemzi, hol maga a nyelv is képekben gazdag.

A bibliai írók is keleti vérből származnak s mi természetesebb, minthogy beszédeikben és irataikban ők is képeket használnak.

Maga *Jézus*, a képes beszédnek páratlan, nagy mestere, veszi a képeket a *földművelőről*, a *halászárról*, a *mustármagról*, a *drágagyöngyről*, a *tengeréről* stb. és pedig oly mesterileg alkalmazva mindenkor, hogy őt méltólag utánozni csak a negyedik evangélium írója tudta néhány esetben.

Ha olvassuk, teszem fel, a *Hoseás* próféta könyvét, melyben isten elküldi őt és megparancsolja neki, hogy vegyen magának egy *parázna asszonyt feleségül* és nemzzen vele *parázna gyermekeket*: Istennek ezen, a közerkölcsiséget sértő parancsát, megbotráncozással olvassuk és fogadjuk. De ha tudjuk, hogy az egész elbeszélés csak egy *kép* és a képes beszédben az az eszme nyer kifejezést, hogy *a zsidó nemzet és a Jáhvé közötti viszony, olyan kell hogy legyen mint a házasságban, a férj és a feleség közötti viszony*, tehát a *hűség és a szeretet viszonya*, de Izrael népe ezt a viszonyt megszegte, mert Jáhvén

kivül más isteneket is imádott, tehát paráználkodott: akkor nem fogunk megbotránkozni a próféta tanításában, sőt megfogjuk érteni a legbensőbb vallásos érdeket, mely ez elbeszélésnek életet adott, — daczára, hogy így sem tagadjuk meg a kép nagyon is merész, de másfelől megragadó voltát.

Ott van továbbá az *asszony teremtésének a története*, melyszerint Isten kivette a férfi oldalcsontját és abból formálta őt. — Ebben a nagyon is érzéki képben, az az igazság van kifejezve, hogy a *házasság szent dolog, és ennek boldogsága a férfi és az asszony testi és lelki egységétől függ*. Ha férj és feleség nem egy test és egy lélek: akkor a házasságban nincsen boldogság. Hogy férfi és asszony egygyé legyen ezt a vallásos ember isten rendelésének tudja, mondja és érzi s ilyen formán a férfi és a nő egységét Istenre viszi vissza, habár oly érzéki módon is, mint ezt a bibliai író tette.

Az újszövetségi iratokban szintén nagyon sok példáját találjuk a képes beszédnek. Eltekintve Jézus hasonlataitól és példázataitól, melyek egyszerűség, érthetőség és találóság dolgában, valódi műreemek: ott vannak a 4-ik evangélium írójának mélységes értelmű képes beszédei, melyek szebbnél-szebb igazságokat foglalnak magukban, csak hogy ezeket az igazságokat belőlük ki kell hüvelyezni. Ezt a kihüvelyezést igen sok esetben megteszi maga az író, de másfelől sok helyen tág kaput nyit az olvasó ügyességének és találékony-ságának. A *kenyér-szaporításról* szóló csodát pl. csak azért beszéli el, hogy abban azt a nagy igazságot érzékeltesse: »*Jézus az életnek ama kenyere, melyből a ki eszik, soha meg nem éhezik.*« »*A vakon született, de a Krisztustól meggyógyított embernek történetét*« meg azért, hogy érzékeltesse azt a másik nagy igazságot, hogy *Krisztus a világ világossága, mely megvilágosít minden e világra született embert*. A *megholt Lázár feltámasztásáról* és a *hitetlen Tamás előtt való megjelenéséről* szóló elbeszélés szintén egy-egy nagy igazság érzékeltetésére adott alkalmat az evangélium írójának. Előbbi arra, hogy *Jézus a feltámasztás és az élet s a ki hiszen ő benne, ha meghal is él*; utóbbi pedig arra, hogy »*boldogok, a kik nem látnak és mégis hisznek*«.

(Vége következik.)

Z. Kiss Sándor,
rettegi ref. lelkész.

Az egyetemes konvent ülései.

A magyarországi ev. ref. egyház egyetemes konventje ez évi üléseit folyó hó 24. és következő napjain tartotta Budapesten. Nagyfontosságú határozatáról, a lelkészi fizetések kiegészítése tárgyában a törvényhozáshoz benyújtott kormány-előterjesztésre nézve, vezércikkünkben emlékeztünk meg és méltattuk azt.

Itt, e helyen, az ülések lefolyásáról akarunk képet adni olvasóinknak.

Az ülések márczius 24-én d. e. 10 órakor Kun Bertalan püspök imájával s Tisza Kálmán világi elnök megnyitójával kezdődtek. A kegyelet és elismerés adójának le-
rovása után a néhai Tisza Lajos gróf és a visszavonult

Tóth Sámuel debreczeni theol. tanár hosszú éveken buzgó konventi egyházi jegyző iránt, megválasztott az új jegyzői kar Radácsi György, Sás Béla, Mo'nár Béla és György Endre személyeikben.

A rendkívüli államsegély (60,000 frt) kiáltványozásáról szóló kultuszminiszteri leirat tudomásul vétele után az országos lelkészi özvegy-árvai gyámintézet ügyei kerültek tárgyalás alá Petri Elek theol. tanár előadása mellett. Az intézet vagyona a kezelő »Magyar földhitelintézet« kimutatása szerint 300,792 frt 01 kr. A befizetendő díjakból oly nagy összeg van még hátralékban (16,550 frt 97 kr), hogy a konvent kénytelen volt elhatározni, miszerint utasítja az espereseket, hogy szükség esetén a polgári hatóságok segítségét is igénybe vegyék a hátralékok behajtása tekintetében, mert különben e nagyfontosságú intézmény anyagi válsággal lesz fenyegetve. — Az intézet segélyezett: 1897-ben 25 özvegyet és 33 árvát 3334 frt 93 krral; 1898-ban segélyezendő 49 özvegy és 88 árva 11,297 frttal. A gyámintézet 1898. évi költségelőirányzata:

Bevétel	157,775 frt 21 kr.
Kiadás	12,047 frt 01 kr.

Pénztári maradék: 145,728 frt 20 kr.

Tekintettel arra, — a miért Szász Domokos püspököt, a gyámintézet terve készítőjét mindjárt meg is támadták, de a mely támadásra ő teljes igazsággal hivatkozhatott arra, hogy az az ő terve ellenére határozottat el, — hogy a nagy arányokban emelkedő kötelezettségekkel szemben a gyámalap tőkéje nem elegendő: a konvent egyfelől kimondta azt, hogy »*az árvák segélyezésénél sem vehető igénybe a kegyelv-letelte előtt a gyámalap segélye*« másfelől meg utasította a gyámintézeti bizottságot, hogy mutassa ki, mekkora tőkeösszegre lesz szükség az intézet összes lehető kötelezettségei teljesíthetése, hogy annak előállításáról gondoskodjék.

Ugyancsak a gyámintézettel kapcsolatosan merült fel egy furcsa kérdés, a melyet mi, erdélyiek, sehogyan sem tudunk érteni. Az t. i., hogy a gyámintézet tagjainak nem református vallásu özvegyei tarthatnák-e igényt nyugdíjra? Nem értjük pedig ezt azért, mert nálunk úgy kánonaink, mint a gyakorlat kivételt nem ismerő szabályai szerint sem papnak, sem theologiai tanárnak idegen vallásu felesége nem lehet, tudunkkal, nem volt és jelenben sincsen. Azt mi az illető állások természete szerint elképzelhetetlennek tartottuk és tartjuk. A Királyhágón túl azonban ez úgy látszik nem úgy van, legalább némely tanárok részéről, a kik e kérdést fel is vetették. A döntés előkészítésére bizottságot küldtek ki.

A közalap végrehajtó-bizottság jelentését Kenessey Béla előadó olvasta fel. — A theologiai intézetek ezzel kapcsolatos az iránti kérését, hogy a theologiai tanárok nyugdíjintézete alapjára évenként egy bizonyos összeg adassék a közalapról: véleményadásra az egyes egyházkerületekhez tették le.

Az első nap délelőttjén még csak a bizottságokat alakították meg és pedig az eddigi gyakorlat szerint csak elnököt és előadót választva s szabad tetszésükre bízva a konvent tagjainak, hogy ki melyik bizottság tagjává iratkozzék be. A bizottságok így alakultak:

Missio-bizottság: elnök Dégenfeld Imre gróf, előadó Szabó János, békés-bánati esperes.

Közigazgatási bizottság: elnök Szász Domokos püspök; előadó Bartha Lajos esperes.

Közjogi bizottság: elnök *Karap Ferencz*, előadó *Molnár Béla*.

Tőkekamat-segély bizottság: elnök *Tisza Kálmán*, előadó *György Endre*.

Iskolaiügyi bizottság: elnök *Szász Károly* püspök, előadó *Parádi Kálmán*.

Az első nap délutánját a kongrua-javaslatra vonatkozó tárgyalás előkészítésére hivatott *bizalmas értekezlet* töltötte be. Azzal kezdődött, hogy felolvasták a lutheránus egyház kiküldött bizottságával 1898. febr. 18-án megtartott értekezlet megállapodásait; azt a 4 pontba foglalt resolútiót, melyet vezércikkünkben szószerint közöltünk. A megindult eszmecsereben részt vettek *Tisza Kálmán*, *Szilágyi Dezső*, *Fejes István*, *Bernáth Elemér*, *György Endre*, *Antal Gábor*, *Radácsi György*, *Meszner Béla*, *Tisza István* gróf, stb.

Konstatálnunk kell, hogy az értekezleten nem akadt egyvellen hang, a mely a visszaútítás mellett emelkedett volna. Mindnyájan egyek voltak abban, hogy *általánosságban* a javaslat elfogadható; de épp oly egyek abban is, hogy pótlendő és javítendő. — *Fejes Istvánnak* különösen a fegyelmi pontok ellen van kifogása, mely könnyen zaklatások forrásává lehet a túlbuzgó államhivatalnokok részéről. *Bernáth Elemérrel* együtt őt is bántja, hogy a javaslat különbséget tesz a római katolikus *egyház* és a többi *felekezet* közt. *György Endre* kívánja, hogy az *edlői segélyek átalakítása törvényben biztosíttassék*. *Radácsi György* rövidebb terminust kíván, *Antal Gábor* meg éppen azt, hogy legalább a nagy szükségben levő egyházak *már most megkapják a segélyt*. Nagyonfontosságuk a *Szilágyi Dezső* felszólalásai. Előbb az *egyházi adózás progressio alapon való rendezése ének sürgős szükségét hangsúlyozta*; majd bizalmát fejezte ki az iránt, hogy a törvényjavaslatnak *csupán a nemzeti politika nagy érdekeit szolgáló fegyelmezési pontjai* alagján esetleg kifejlődhető zaklatásokkal szemben *egyházi forumaink mindig elég erősek lesznek; lelkészeink megvédelmezésére*. Végre a *díjlevelek revíziójánál* követelte, hogy *a hol lelkészi fizetéseknel a terménybeli adózások váltása meg van állapítva, csak az ellenérték legyen felszámítható és nem a természetbeli jövedelem*. Az értekezlet közös megállapodásait a következő további négy pontban foglalták össze:

1. A törvényjavaslat fegyelmezési rendelkezései a római katolikus lelkészekre is alkalmaztassanak;

2. Az eddigi állandó segélyeknek a jövőben való kitalása törvényben biztosíttassék;

3. A 600, vagyis inkább 800 frtos minimum mennél előbb megadassék;

4. Az egyházközségek adója már a törvény alapján leszállítható s azon mértékben a kiegészítés fölemelhető legyen.

A konvent az értekezletnek e megállapodásait a második napi gyűlésen teljesen magáévá tette s felhívta az elnökséget, hogy kifejtett óhajtásai figyelembe vételét illetékes helyen hathatósan sürgesse és előmozdítsa. — Sőt tovább ment és *Fejes István* indítványára kimondta, hogy

»tekintettel arra, hogy a kongrua-javaslat rövid időn törvény lesz, s hogy a törvény a *díjlevél revíziót* bizonyos irányban igényli: megbizna a közalap végrehajtó bizottságát azzal, hogy figyelembe vegye a kongrua törvény létrejöttét s *annak életbelépte előtt a díjlevél-revíziót a törvény szellemében, különös figyelemmel a törvény szerint be nem számítható jövedelmek — kihagyására hivatalból eszközölje*. De sőt nem állapodtak meg itt sem. Hanem *Tisza Kálmán*

indítványára tekintettel arra, hogy a magyar ref. egyházban igen sok helyen, főleg a kisebb gyülekezetekben oly nyomasztólag nagy az egyházi adó, hogy azokat az egyház hívei raját romlásuk nélkül nem viselhetik, s továbbá tekintettel arra, hogy a kongrua-javaslat is csak akkor orvosolja a bajokat, ha az tért enged az elviselhetetlenül magas egyházi adók leszállítására, elhatározták, hogy

»A konvent felszólítja az egyházkerületeket s általuk az egyházmegyéket a következőkre:

a) Hassanak oda, hogy ott, a hol az eddig nem történt, az egyházi törvényekben a 246 és 247 §-okban megjelölt módon rendeztessék az egyházi adó, hogy így a teher igazságosabban oszoljék meg; az ez iránti szükséges lépések megtétele után

b) készíttessenek mielőbb hiteles kimutatást arról, hogy egyházanként mily nagy egyházi adót fizetnek — megjelölve ezt pénzben — azon hívek, kiknek állami egyenes adójuk 10 frtnál kisebb; ezen felül lehetőleg mutassák ki azt is, hogy mennyi az egyes egyházakban levő ev. ref. hívek összes állami adója; mennyi az egyháznak évi rendes kiadása, és ebből mennyit fedeznek a hívek egyházi adó utján;

c) vegyék figyelembe és elkülönítve mutassák ki azt is, hogy a hol felekezeti iskola van, mennyi pénzt vagy pénzértéket fizet tandíj fejében az a szülő, kinek egyszerre két gyermeke jár iskolába;

d) ezen adókat egyházmegyénként összeállítva, lehetőleg mielőbb, de minden esetre a legközelebbi rendes konventet megelőzőleg terjesszék föl a konventhez, hogy ezek alapján a konvent megtehesse mindazt, mit egyházunk saját kebelében megtehetőnek tart, s a mennyiben ez a szükségképp elérendő cél érdekében nem mutatkoznék elégségesnek, a továbbiakra nézve a kormányval az államsegély iránt tárgyalást kezdhessen.

e) Ugyanezen célból utasítja a konvent a közalap végrehajtó bizottságát arra, hogy a jövő konventig tegyen részletes és indokolt javaslatot az iránt: mennyit fordíthat a közalap évenként a hívek terheinek könnyítésére, ha a lelkészi fizetések kiegészítésére az állam által életbe léptetett mostani kongrua-javaslat után is megadatik a közalap számára az eddig adott évi 100.000 frt.

Egyben megbízott *Szász Károly* püspök, hogy e határozatot még e konvent jegyzőkönyvének elkészülte előtt kellő számban nyomassa ki és megfelelő utasítással küldje meg az egyes egyházkerületeknek.

A *tőkesegély kiosztásánál* Dégenfeld József gróf indítványt tesz az iránt, hogy a tőkesegélynek csak fele adassék ki ez évben, a másik fele pedig a jövőben használtassék fel. A konvent kimondja, hogy a végrehajtó bizottságra bizza, hogy az egyházmegyék véleménye alapján saját belátása szerint intézkedjék a tőkesegélyek kiosztásánál.

A *rendkívüli államsegély* felosztásánál *Antal Gábor* püspök legalább az időközi kamatokból a segédlelkészek segélyezését is szeretné. Javaslata elvi okokból elvetetett.

A *tanügyi bizottság* jelentését *Sass Béla* terjesztette elő. A *vallás-tanítókra* vonatkozólag kimondatik, hogy a középiskolák többi tanáraival egyenlő jogokban és fizetésben részesítendőek. A kultuszminiszter azon leírata, hogy állami középiskolák tanárait vallás-tanítással — akár kényszerű szükségből is — megbízni, illetőleg ily megbízást elfogadni meg nem engedheti: sajnálatos tudomásul veszik. — A kántortanítók azon sérelme ügyében, hogy a nyudijalapjárulékok fizetésénél összes javadalmukat veszik alapul, de

nyugdíjazásnál csupán a tanítói fizetésüket, — felír a miniszterhez. — A felekezeti tanárok vasúti kedvezménye ügyében a felírat megismételtetik. — Gimnáziumaink államszegélye ügyében a miniszter leírata tudomásul vétetik. A mi kerületünkben kapnak: a székelyudvarhelyi 7000, a kolozsvári 4000, a zilahi az eddigi 11 000-hez még 2000, a sepsi-szentgyörgyi még 1000 frt segélyt.

A *missió ügyi bizottság* jelentése szerint a múlt évben e célra fordított a konvent 22 230 frtot.

A *közjogi bizottság* vallásügyi sérelmeket terjeszt elő. Melyekre vonatkozólag *György Endre* indítványára kimondatik, hogy jövőre a kerületek csak olyan sérelmeket terjesszenek fel a konventhez, a melyek ellen esetleg a bíróságoknál nem találtak orvoslást.

A *kolozsvári Szeretetház* ügyét *Bartha Lajos* esperes referálta — Arra a pontra nézve, mely e célra a magyarországi ref. lelkészeket évi 2 frt fizetésre kötelezné a konvent a kerületek véleményét kéri ki.

A beregi egyházmegye felíratára a konvent elhatározta, hogy felír a kormányhoz és sürgetni fogja a *tisztviselők vasárnapi munkaszünetét*

Az erdélyi egyházkerület panaszt tesz az iránt, hogy *lelkészeinek csak a püspök által aláírt minősítvényét* a többi kerületek nem acceptálják azért, mert a kerületi főgondnok aláírása hiányzik. Kéri, hogy e külön alkotmányából folyó eljárása respektáltassék. Tisza István és Dégenfeld Imre grófok kettős aláírás melletti hozzászólásai után — a konvent elhatározza, hogy ez ügyben érintkezésbe lépik az erdélyi egyházkerülettel.

Több kisebb jelentőségű ügy letárgyalása után Kun Bertalan püspök hálaadó imája mellett ezen anyaszentegyházunk életében korszakot alkotni hivatott gyűlés ülései bezárattak.

Nagy munkát végeztek ott fenn; most rajta minden munkás kéz! fenn és alant hangya szorgalommal dolgozzunk anyagok összegyűjtésén, feldolgozásán, tervek, irányelvek megvitatásán, mert a munka megpezdíti a vért, a pezdő vér új életet teremt, az élet útján pedig áldás fakad!

— II —

A gyulafehérvári egyházmegye papiértekezlete.

Gyulafehérvári egyházmegyénk papi értekezlete március 25-én Gyulafehérvárt tartotta ez évben első összejövetelét, melyen csaknem teljes számban jelent meg az egyházmegye papsága s a hol az érdeklődők közül is többen voltak jelen.

Dr. Elekes Viktor esperes, értekezleti elnök eszmékben gazdag, imaemelkedettségű elnöki megnyitója után az értekezlet első tárgyát képezte (). Weress Sándor, sárdi lelkész alkalomszerű, tartalmas értekezése a papfizetések államilag leendő főlemeléséről s ezzel kapcsolatban a prot. papság függetlenségéről, részletesen ismertette a parlamenthez benyújtott e tárgy törvényjavaslatot, feltüntetve ennek jó oldalát, de rámutatva a hátrányokra is, melyek sértik és veszélyeztetik prot. autonómiánkat. Az értekezést követő részletes eszmecsere rendén az értekezlet minden tekintetben helyesnek találta a képet, melyben értekező rajzolta azt a helyzetet, mely be fog következni, ha a

javaslat, úgy a mint van, törvényerőre emelkedik s éppen azért hozzájárult az értekezlet ahhoz, hogy az értekező által javasolt módosításoknak egyházmegyénk illő helyen és formában kifejezést adjon.

Az értekezlet következő tárgya Ferenczi István zalathnai lelkész Agendája volt. Ez az Agenda naptárszerűleg az év minden hónapjára előírja a különböző feltevések, kimutatások, jelentések beküldésének; — a rovatok, egyházmegyei s kerületi járulékok stb. járandóságok befizetésének határidejét; haszonbér stb. bevételek bevételezését; a rendes havi és időközi lelkészi teendők határnapját; idézve minden tételnél az intézkedést tartalmazó törvény, szabályrendelet, közgyűlési határozat számát, §-át. Minthogy ezeknek tudása s a táblás kimutatásban való könnyű áttekinthetősége nagyban megkönnyíti a hivatali teendők elintézését s elősegíti az egyes ekklák és az egyházmegye administratióját: értekezletünk vita nélkül elfogadta az egyházmegye papságára nézve erkölcsileg kötelezővé tette ezen Agenda betartását, a mely e célból többszörösítettetik egyházmegyénk lelkészi karának használatára.

Az után az értekezlet a papfiuk taníttatásának olcsóbbá tételét tette vita tárgyává. Ugyanis, míg ez előtt egy-két évtizeddel a papfiuk soknemű kedvezményben, majdnem ingyen oktatásban részesültek főiskoláinknál: addig ma a tan.- stb. iskolai díjak oly magasra emelkedtek s azok fizetése alul még a legjobb tehetségű papfiuk is csak oly kis mértékben mentenek föl, hogy a különben is csekély jövedelemmel bíró lelkészi kar előtt mintegy el van zárva az út, hogy fiait a tudományos pályára főiskoláinkban taníttathassa. Mint-hogy a lelkészek az Anyaszentegyház hivatott munkásai s minthogy értekezletünk nem tartja indokoltnak a papfiuknak csak a közelmúltban is nyújtott iskolai kedvezmények oly nagymérvű elvonását, mely majdnem lehetetlenné teszi azok taníttatását: értekezletünk elhatározta, hogy ily irányban javaslatot nyújt be az egyházmegyéhez, hogy az illetékes helyen kezdeményezze a papfiuk főiskolai tanításának olcsóbbá tételét. Az e tárgy javaslat elkészítésével Ferenczi István egyh. m. főjegyző bízott meg.

Ez után még több értekezleti belügy intéztetett el, melyek elvégzése után a zöld asztal mellől Dr. Elekes Viktor esperes ebédre terített asztala mellett ültek az értekezleti tagok barátságos lakomára. A buzgó és fáradhatatlan esperes vendégszerető asztala mellett és bizalmas eszmecsere közben többen, egyházmegyénket s egyházainkat érdeklő ügyet beszéltünk meg, éreztük és élveztük az együttlét örömeit s mondván áldomást egyházunk nagyjaira, buzgó munkásaira.

— II —

Templomszentelési s papbeiktatási ünnepély Kolozsvártt.

Meghívó * a kolozsvári evang. reform. egyházközség millennáris templomának f. 1898. évi ápr. 3-án (Virágvasárnap) d. e. 9 órától tartandó *főlszentelési* és ezzel kapcsolatos *papbeiktatási ünnepélyére. A presbyterium.*

* Megkivánjuk jegyezni, hogy ez itt közölt meghívó lapunk útján egyházkerületünk minden egyházközségének szól. Szerk.

A belépő-jegyeknek kellő számban megküldhetése végett sziveskedjenek az egyes testületek *márc. 31-én déli 12 óráig* Hory Béla afiánál (új vármegyeház.) — mint a rendező-bizottság elnökénél — bejelenteni, hogy hány taggal kívánnak az ünnepélyen részt venni.

As ünnepély sorrendje:

1. *I. dics.*: Te rólad zeng dicséretünk... Énekli a gyülekezet.

2. *CCXVIII. dics. 3. verse*:

Ezt a házat építettük
Mi is dicsőségedre;

Dallama: »Mint a szép lüves patakra.« Énekli a gyülekezet.

3. *Fölszentelő ima és áldás.* Tartja *Szász Domokos*, püspök.

4. *Nemzeti ima*: Óh nemzetek nagy Istene, Előadja a földészek egyesült dalkara.

5. *Fölszentelő és beiktató beszéd, utána könyörgés.* Tartja *Molnár Albert*, theol. tanár.

6. *Ima*:

»Vágyó lelkünk felragad
Csillagok honába,
A por messze elmarad
S földiség hazája.
Áhítatnak hangjain
Zeng a dal. zsolozsma,
S hó imádság szárnyain
Szállunk fénylakodba.

Áldást kérünk jó atyánk
E népre tetőled
S a mennyekből szálljon ránk
Irgalmad, kegyelmed.
Áld meg e nyáj pásztortát
S ifju lelkét bőven
Hogy felséged táborát
Vezérelje hiven.

Szent lelkednek erejét
Küld, óh küld le rája,
Hogy vezetve hú népét
Utaidat járja.
Szorja rája jobb kezed
Áldásit az égnek,
Hogy — nagy Isten — szent neved
Hirdesse e népnek.«

Előadja a theol. fakultás dalkara.

7. *CCXIX. dics. 1. verse* »Jézus hitünk fejlődeme« Dallama: »Jüvel szentlélek Uristen.« Énekli a gyülekezet.

8. *Beköszöntő beszéd.* Tartja *Molnár Lőrincz* lelkész.

9. *Szárnyain az áhítatnak*:

»Szárnyain az áhítatnak
Szálljon lelkünk égbe fel most,
Az atyának zsámolyához
S zengjünk neki éneket.
Meghallgatja, elfogadja
A sziveknek háláját.

És leküldi majdan,
Angyalit az égnek
Békesség olajágával.
Szárnyain az áhítatnak
Szálljon fel tehát dalunk«

Előadja a theol. fakultás dalkara.

10. Keresztel *Nagy Károly*, theol. tanár.

11. Esket *Herepey Gergely*, lelkész.

12. *Uriszentvacsorát osztanak* — mialatt a gyülekezet a CLVII. dicséretet énekli — *Kenessey Béla*, theol. igazg.-tanár és *Molnár Lőrincz*, lelkész.

13. *LXX. dics. I. verse*: Örvendezzen már e világ,... Énekli a gyülekezet.

14. *Berekesztő könyörgés.* Tartja *Nagy Károly* theol. tanár.

15. *Szózat*: Hazádnak rendületlenül... Előadja a földészek egyesült dalkara.

Különfélék rovata.

Az ifju erőben új életre kelt s mint látszik, gyorsan és jól értesülő »Magyar Polgár« nyomán adjuk a következő értesítést: »*Szabó Sámuel fegyelmi ügye.* Az ev. ref. konvent fegyelmi bírósága szombaton tárgyalta *Szabó Sámuel* volt tanár fegyelmi ügyét. A konventi bíróság délután fél négy órakor kezdte meg a *fegyelmi ügyek* tárgyalását. A bíróság következőleg alakult meg: Elnökök: Kun Bertalan, Tisza Kálmán. Szavazó bírák: Antal Gábor, Karap Ferencz, gróf Degenfeld József, br. Vay Béla, Szilassi Aladár, Melczner Béla. A bíróság első sorban a *Szabó Sámuel* kolozsvári tanár fegyelmi ügyét vette tárgyalás alá. *Karap* Gerencz nyug. kuriai bíró, előadó ismérteti az ügyet. E szerint a sajtóban évek óta gyalázó és rágalmozó cikkek jelentek meg *Szász Domokos* erdélyi püspök és a kolozsvári igazgató-tanács ellen, ugy annyira, hogy az igazgató-tanács két tagja *Gyarmathy* Zsigmond és *Deák* Albert kutatni kezdték az ismeretlen cikkezőt s ebből a célból felszólították az »Erdélyi Hiradó« szerkesztőjét, *Radnóthi* Dezsőt, hogy mondja meg, ki a szerzője annak a rágalmozó cikkeknek, mit több *egyházi tag* aláírással adott ki. *Radnóthi* ugy nyilatkozott, hogy neki a cikket közlés végett *Szabó Samu* küldte be és hogy ő jóhiszeműleg ennek a cikkeknek az alapján tudósította a budapesti könyomatost, melyből a fővárosi lapok egy része a közleményt átvette. A *Radnóthi* nyilatkozata után az erdélyi kerület ügyésze fegyelmi jelentést tett *Szabó Samu* ellen, s a törvényszék elrendelte a vizsgálatot, melynek rendjén kitünt, hogy *Szabó Samu* úgyszólván gyárilag kezelte a *Szász Domokos* ellen irányuló kompromittáló cikkeket. Eljárása az volt, hogy a közleményt először valamelyik fővárosi lapban jelentette meg, hogy azután annál nagyobb szenzációval közölte Kolozsváron. *Szabó Sámuel* a bíróság előtt tagadta, hogy ő bármely lapba cikkeket közölt volna s különben is kétségbe vonta, hogy őt egyházi bíróság sajtóvétségért felelősségre vonhatná. A bíróság azonban a *Radnóthi* Dezső írásban kiadott nyilatkozata alapján beigazolválta, hogy az Erdélyi Hiradóban megjelent cikket *Szabó Sámuel* írta, a másik kifogást illetőleg pedig a vádlottal nem volt egy véleményben, a mennyiben az ügyben való ítélet hozatalára magát illetékesnek találta és *Szabó Sámuel* feddésre ítélte. Az ügy felebbezés folytán a konventi bíróság elébe került, mely tekintet nélkül arra, hogy *Szabó Sámuel* időközben lemondott, tárgyalta ez ügyet és *helybenhagyta az első bíróság ítéletét, egyhangulag vétkesnek mondván ki és feddésre ítélvén Szabó Sámuel*.«

Eröss Lajos, püspökladányi ref. lelkész, az érdeemes egyházi író s a »Debr. Prot. Lap« egyik szerkesztője tett látogatást a napokban Kolozsvárrt. Ideutazását, a barátságos jellegén kívül, tudományos érdeklődésnek is tarthatjuk, tudván, hogy Calvin institúciója magyar fordításának, melyet Nagy Károly theol. tanár végzett, egyik revisora éppen Eröss Lajos.

»Az állam, ez esztelenül kigondolt valami« olvassuk a gyulafehérvári püspöki lapban. Tehát az állami lét: esztelenség. Meg kell hát szüntetni a magyar államiságot! Az ilyen beszédet ne tartsuk csak alsóbb fajtájú komikumnak, de jegyezzük föl magunknak komolyan is. Különben csöppet sem csodálkozunk. Ilyen ez a — nem mondjuk: magyar katholicismus, — de ilyen ez a római — tridenti — gyulafehérvári katholicismus.

Elszámolás

Dr. Kovács Ödön síremlékére befolyt adományokról.

Annak idején: 1895 májusában b. e. Dr. Kovács Ödön korán bekövetkezett elhalálása alkalmával, a nagyenyedi egyházmegye szélesebb körben indított gyűjtést a néhai síremlékére. Az adományok Nt. Szilágyi Farkas nagyenyedi lelkészhez küldettek, ki az erre vonatkozó Gyűjtőíveket azon felszólítással adta át nekem e hó elején, hogy a befolyt adományokat nyilvánosan nyugtázzam. Mielőtt ezt hálás érzéssel tenném, megjegyzem, hogy az összesen befolyt adományokból 26 frt 65 krt a felhívásokra és koszorura adott ki. Kézpénzben az enyedi takarekpénztárban elhelyezve 1897 év végén 483 frt 83 kr (Négyszáznyolcvanhárom frt 83 kr) betét van kamatokkal együtt, mely összegnek betéti könyvét Nt. Szilágyi Farkas úr őrzi.

Az adakozók itt következnek:

1. sz. íven: 1895 június 14-én N-Enyeden tartott egyházmegyei közgyűlésen adakoztak: Sándor János 1 frt. Ujvári István 1 frt. Barabás József 50 kr. Jancsó Lajos 50 kr. Fűzi Sándor 1 frt. Szilágyi Farkas 1 frt. Málnási Károly 50 kr. Vásárhelyi László 50 kr. Br. Kemény Endre 2 frt. Mészáros István 1 frt. Bertalan József 50 kr. Ferencz Samu 50 kr. Derzsi Lőrincz 50 kr. Bartha Lajos 1 frt. Hegedüs Lajos 50 kr. Veres Károly 50 kr. Kovács József 50 kr. Mélt. Zeyk Dániel 5 frt, Tóth Miklós 1 frt. Csathó János 2 frt. Gáspár János 2 frt. Szécsi Ferencz 1 frt. Gr. Bethlen Bálint 10 frt. Gr. Teleki László 10 frt. Gr. Teleki Adám 10 frt. Dr. Bikfalvi Károly 1 frt. Összesen 55 frt.

2. sz. íven: Nagy-Enyed városa 100 frt.

3. sz. íven: Mező Lajos 1 frt.

4. sz. íven: Molnár Albert 2 frt

5. sz. íven: Görgényi ref. egyházmegye 15 frt.

6. sz. íven: Magyarói ref. egyházmegye 1 frt.

7. sz. íven: Lénárt József 2 frt

8. sz. íven: Görgényi házassági törvényszék 2 frt.

9. sz. íven: Bartha Antal 1 frt 04 kr. Adler Sándor 1 frt. Gödri János 60 kr. Benkő Zsigmond 50 kr. Szabó Gyula 20 kr. Összesen 3 frt 34 kr.

14. sz. íven: Valler József 2 frt.

15. sz. íven: Sándor János 2 frt.

16. sz. íven: Gróf Kun Géza 20 frt.

17. sz. íven: Felvinczről Balog Elek 50 kr. Magyarai Efraim 40 kr. Mátyás György 50 kr. Takács Ferencz 10 kr. Szacsvai Zsigmond 30 kr. Osváth János 10 kr. Szilágyi Sándor 10 kr. Farkas György 10 kr. Összesen 2 frt 10 kr.

18. sz. íven: Zajzon János 1 frt.

19. sz. íven: Tarsoly Gábor 2 frt.

20. sz. íven: Kovács János 1 frt. Kovács Sándor 1 frt. Molnár Miklós 1 frt. Összesen 3 frt.

21. sz. íven: Id. Muzsnai Pál 50 kr. Gáspár József 50 kr. Kovács Sándor 10 kr. Zöld János 10 kr. N. N. 10 kr. András Lajos 25 kr. Farkas Dániel 10 kr. Bartha Sándor 10 kr. Temetkezési egylet 5 frt. Összesen 6 frt 75 kr.

22. sz. íven: Tunyogi János 50 kr. Csizsár Lajos 1 frt. Halász József 10 kr. Összesen 1 frt 60 kr.

Puskás Lajos 23. sz. íven 12 egyén 1 frt 80 kr.

24. sz. íven: Csekme Ferencz 1 frt.

25. sz. íven: Lengyel István 1 frt.

26. sz. íven: Sándor József 1 frt 50 kr. Gr. Bethlen Gábor 3 frt. Gr. Kornis Viktor 1 frt. Gr. Béldi Ákos 1 frt. Szekula Ákos 1 frt. Gr. Bethlen Bálint 1 frt. Dr. Sárkány Lajos 1 frt. Merza Lajos 1 frt. Összesen 10 frt 50 kr.

(Vége következik.)

Jancsó Lajos,
egyhm. főjegyző.

Szerkesztői üzenet.

V. A versében rejelő nemes érületről csakis nagy dicsérettel szólhatunk, habár e nemes érzést nem tudta most igazi költeményre varázsolni át. Nem is szükség az emelkedett lelkiállapotot mindig versbe önteni, de öntse bele a szép pályába, munkakörbe, a melyen Ön, mint tanító működik s a dicsőség, a koszorú így sem fog elmaradni. Különben is igen ritka eset az, mikor mi versbe foglalt imában zavartalan örömet találunk.

B. M. Az ügyet, mely különben is kívánatos módon oldott meg, mi nem bolygatjuk föl. Arra pedig, a mire minket levele kér, Ön is be fogja látni, mi nem vállalkozunk.

F. J. Köszönjük.

Hivatalos rész.

935—1898.

KÖRRENDELET.

Valamennyi egyházközség tt. presbyteriumának.

»Utasításunk« nem intézkedvén az iránt, hogy oly esetben, a midőn a 201. §. szerint a pap halálától a kegyjavadalmi év kezdetéig járó javadalom az elhalt pap hagyatékának tekintendő, ezen időközben az egyháza való beszolgálatás költségét ki legyen köteles hordozni: ennél fogva felmerült kérdés alkalmából jövőben követendő egyöntetű eljárás és mihez tartás végett utasítjuk tt. Czímet, hogy a jelzett esetben az egyházközségbe való beszolgálatással és adminisztrációval felmerülő költségeket és kiadásokat az elhalt pap özvegye s illetve a hagyatéki örökösök kötelesek hordozni.

Az erd. ev. ref. egyházkerület igazgatóságának, Kolozsvárrt, 1898. márczius hó 16-án tartott üléséből.

Dr. Kádár János,

s. titkár.

Dr. Vályi Gábor.

elnökhelyettes.

102—1898.

PÁLYÁZAT HELYETTES TANÁRI TANSZÉKRE.

A nagyenyedi Bethlen-Kollegium Előjárósága a főgimnáziumánál rendszeresített vallástanári rendes tanszéknek helyettes tanárral való betöltésére pályázatot hirdet

Pályázhatnak a 33 1897 konventi jegyzőkönyvi sz. a. körülírt képesítettséggel rendelkező lelkészek és lelkészjelöltek. Középiskolai tanári oklevéllel bírók, vagy a kiknek az oklevél megszerzéséhez vizsgálatuk folyamatban vannak előnyben részesülnek.

A tanszék javadalma évi 800 frt és 200 frt szálláspénz.

A tanszék f. év szept. hó 1-én foglalandó el.

A megválasztandó helyettes tanár kötelessége a gimn. összes osztályaiban a vallásoktatás, az iskolai istentisztelet vezetése, a konfirmálandó és legatióba menő ifjak előkészítése.

A pályázók végzett tanulmányaikra, képesítettségre, esetleges vall. tanári szolgálatukra vonatkozó okmányaikat kérésük kíséretében a nagyenyedi ev. ref. Bethlen-Kollegium Előjáróságához f. évi május 31-ig nyújtásuk be.

Nagy-Enyeden, 1898. márcz. 8-án.

Zeyk Dániel, s. k.
főgondnok.

Székelly Ödön, s. k.
elől. jegyző.